

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Харківський національний автомобільно-
дорожній університет**

у співпраці з

**Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Сумського державного університету (м. Суми, Україна)**

**Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи» (м. Харків, Україна)**

ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
(Україна, м. Харків, 29 травня 2020 р.)**

ХНАДУ, 2020

УДК 657:336.2

Конференція зареєстрована в УкрІНТЕІ, посвідчення № 755 від 12.12.2019 р.

*Друкується за рішенням Вченої ради факультету управління та бізнесу
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету,
протокол № 7 від 25.02.2020 р.*

Організаційний комітет:

- Туренко А. М.** д-р техн. наук, професор, ректор, ХНАДУ (голова оргкомітету)
- Богомолів В. О.** д-р техн. наук, професор, проректор з наукової роботи, ХНАДУ (заступник голови оргкомітету)
- Дмитрієв І. А.** д-р екон. наук, професор, декан факультету управління та бізнесу, ХНАДУ (заступник голови оргкомітету)
- Маліков В. В.** д-р наук з держ. упр., професор, завідувач кафедри обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин, ХНАДУ (заступник голови оргкомітету)
- Бєляєва Л. А.** канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, Харківський ННІ ДВНЗ «Університет банківської справи»
- Бурденко І. М.** канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування, ННІ БТ «УАБС» Сумського державного університету
- Ковальова Т. В.** канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин, ХНАДУ
- Болдовська К. П.** канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин, ХНАДУ (відповідальний секретар)

Обліково-фінансові аспекти підприємницької діяльності :
збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 29 травня 2020 року). Харків : ХНАДУ, 2020. 224 с.

Матеріали конференції будуть корисні для науково-педагогічних працівників, науковців, представників сфери державного управління, практичних працівників, а також аспірантів і здобувачів вищої освіти у галузі обліку, оподаткування і фінансів.

Матеріали опубліковані в авторській редакції з дотриманням індивідуального стилю. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надано в рукописах, та залишає за собою право не поділяти погляди авторів на ті чи інші питання, що розглянуті в рамках науково-практичної конференції.

© колектив авторів

© ХНАДУ, 2020

ЗМІСТ

1. ВІТЧИЗНЯНА І ЗАРУБІЖНІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСІВ

<i>Абрамова О.С.</i> Аспекти збалансування та підвищення ефективності оподаткування в Україні	7
<i>Антоненко В.М.</i> Аналітичний нарис щодо бюджетно-фіскальної політики: український та зарубіжний досвід	11
<i>Богашко О.Л.</i> Зарубіжні моделі бухгалтерського обліку	15
<i>Вербицька В.І., Базарова З., Тихонюк Д.А.</i> Визначення вартості бізнесу шляхом дисконтування майбутніх доходів	19
<i>Герасіка Н.І.</i> Проблемні питання обліку експортно-імпорتنих операцій	23
<i>Ковальова Т.В., Сафронська І.М.</i> Аналіз ринку та визначення статусу криптовалют в Україні	26
<i>Лукін В.О., Беляєва Л.А.</i> Концепції капіталу та збереження капіталу в міжнародній системі обліку	30
<i>Олексіч Ж.А., Науменко Р.О.</i> Аналіз видів факторів впливу на ПДФО	32
<i>Разгоняєв Г.В.</i> Відмінності системи оподаткування України від інших країн та чим податкова система України відлякує зовнішніх і внутрішніх інвесторів	35
<i>Хорошилова І.О., Байдала В.В.</i> Вплив економічної кризи на політику держави в оподаткуванні підприємств	39

2. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ І РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

<i>Болдовська К.П., Зам'ятіна Є.Ж.</i> Напрями вдосконалення обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємства	42
<i>Бурденко І.М.</i> Методи вимірювання і оцінювання людського капіталу	45

Вербицька В.І., Бредіхін В.М. Механізми готівкового та безготівкового обігу капіталу	49
Гачасва Н.А. Удосконалення обліку доходів у сучасних умовах господарювання	53
Кизим І.В. Проблеми обліку загальновиробничих витрат	56
Ковальова Т.В. Пропозиції щодо обліку криптовалют в Україні	59
Коломієць А.О. Проблеми оцінки основних засобів при формуванні обліково-аналітичного забезпечення	63
Леонтович С.П., Радченко О.Д. Вплив євроінтеграції на бюджетну модель безпекоформуючих галузей України	66
Новак У.П., Падюка М.В. Особливості обліку надходження паливно-мастильних матеріалів автотранспортних підприємств	71
Осауленко К.В. Проблемні аспекти обліку та аналізу витрат підприємства	75
Слісаренко О.О. Облік доходів за видами діяльності	80
Слісаренко О.О. Поняття та види обліку розрахунків зі страхування	84

3. ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА І ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Анциборко Я.В. Алгоритм здійснення аудиту основних засобів суб'єкта господарювання	87
Болдовська К.П. Теоретично-практичні аспекти формування облікової політики підприємства	91
Городецька Т.Е. Податкові канікули як форма державної підтримки суб'єктів підприємництва	95
Дем'яненко К.О. Етапи розвитку оподаткування прибутку підприємств в Україні	99
Касатонова І.А., Слісаренко О.О. Внутрішній контроль у системі облікового процесу	103
Касатонова І.А. Облікова політика господарюючих суб'єктів	105
Нежива М.О. Аудит гудвілу під час операції злиття та поглинання підприємств	107
Онопрієнко Ю.В. Система податкового планування України	110
Хорошилова І.О., Хорошилов М.С. Податкове планування підприємств в умовах економічної кризи	113

4. УПРАВЛІНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ Й АУДИТІ

<i>Болдовська К.П., Лівенцова Я.О.</i> Інформаційна система бухгалтерського обліку як інструмент обліково-аналітичної діяльності підприємства	117
<i>Гаврилець О.В., Дочинець Н.М.</i> Роль інформаційного забезпечення у розвитку муніципального маркетингу	120
<i>Голячук Н.В.</i> Управлінські інформаційні системи і технології в навчальному процесі при підготовці магістрів спеціальності «Облік і оподаткування»	124
<i>Касатонова І.А.</i> Переваги електронних форм податкової звітності	126
<i>Кравченко Д.О.</i> Автоматизація процедури проходження верифікації звітності	128
<i>Попкова К.О., Болдовська К.П.</i> Роль бухгалтерського обліку в інформаційно-аналітичному забезпеченні управління логістичною діяльністю підприємства	131
<i>Попова А.М.</i> Аналіз та формалізування алгоритму бюджетування на підприємстві	133
<i>Rorova A.M.</i> Use of the algorithm of determination of financial flows	137

5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

<i>Болдовська К.П.</i> Актуальні завдання реформування нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку	141
<i>Вербицька В.І., Некрасова А.С., Ізотова Ю.Р.</i> Правові новачі інформаційного забезпечення управлінського обліку	143
<i>Гмиря Д.І.</i> Бухгалтерський облік та нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності	147
<i>Клим Н.М., Падоюка М.В.</i> Нормативне регулювання обліку трансфертних цін	150
<i>Леонтьєва Л.В., Перунова О.М.</i> Діяльність органів державної влади під час фінансового контролю суб'єктів господарювання	154
<i>Перунова О.М., Леонтьєва Л.В.</i> Складники права власності для суб'єктів економічних відносин	163

<i>Перунова О.М., Леонтьєва Л.В.</i> Правовий статус розвитку національного банку України як юридичного суб'єкта	167
<i>Хорошилов М.С., Волинець Є.О.</i> Нормативно-правове забезпечення становлення та функціонування малого та середнього бізнесу	171

6. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСІВ

<i>Болдовська К.П.</i> Базові умови впровадження системи податкового планування на підприємстві	175
<i>Болдовська К.П.</i> Зміст податкового планування на підприємстві	179
<i>Болдовська К.П.</i> Організаційна будова системи податкового планування на підприємстві	182
<i>Вербицька В.І., Сачкова С.С., Чуб В.Ю.</i> Метод прямої капіталізації в якості доходного підходу	187
<i>Внукова Н.М.</i> Активізація фінансування інноваційного підприємництва	191
<i>Зам'ятіна Є.Ж., Болдовська К.П.</i> Стратегічний управлінський облік як інструмент стратегічного менеджменту підприємства	195
<i>Каторська І.В., Сергієнко Ю.О.</i> Дефініція «людський капітал»: питання теорії	199
<i>Ковальова Т.В., Беляєва Л.А.</i> Методичні засади формування звіту про управління	203
<i>Ковальова Т.В., Маренич Т.Г.</i> Про природу криптовалют, як об'єкта обліку	207
<i>Маліков В.В., Болдовська К.П.</i> Організаційні питання інтеграційних процесів в обліку	211
<i>Ropova A.M.</i> Budget structuring as a means of reducing costs of goods and services	214
<i>Prystemskyi O.S.</i> Summary of financial security of enterprises	218
<i>Султанова А.В.</i> Розвиток організації обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств	221

1. ВІТЧИЗНЯНА І ЗАРУБІЖНІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСІВ

АСПЕКТИ ЗБАЛАНСУВАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Абрамова О.С., канд. екон. наук, доцент
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

Розвиток світової економіки на даний час характеризується посиленням конкурентоспроможності ринків, стрімкими темпами змін соціально-економічних факторів та масштабною глобалізацією суспільства. Наразі в Україні мають місце дуже повільні темпи розвитку національних підприємств, збільшення споживання імпортованих товарів на внутрішньому ринку замість купівлі товарів українських виробників. Як результат спостерігаються тенденції превалювання торговельних організацій над виробничими, загального зменшення кількості робочих місць, та у відповідності до цього – існування схем тіньового або «сірого» аутсорсінгу та масовий відтік робочої сили з країни у пошуках роботи із гідною оплатою праці.

Сучасні перетворення сфері оподаткування України мають полягати не тільки у реформуванні системи оподаткування та податкової політики держави, а й забезпечувати конкурентоспроможність національних підприємств та українських товарів як на внутрішньому, так і на світовому ринку. Відповідно до цього значно підвищується роль стратегії саме державного податкового планування, що має забезпечити сталий розвиток держави разом із загальним

зростанням рівня життя та соціального захисту українських громадян.

У зв'язку з цим актуальним залишається питання аналізу особливостей податкової системи України у сучасних умовах глобалізації та невизначеності, та розробки ймовірних шляхів підвищення ефективності оподаткування.

Наразі офіційні дані Державної податкової служби України свідчать, що до загального фонду державного бюджету у I кварталі 2020 р. надійшло 110,8 млрд. грн, що на 14,3 млрд. грн (або на 14,9 %) більше, ніж минулого року [1]. При цьому доречно буде відмітити, що зростання надходжень відбулося по таких платежах, що формують основну частину бюджету України: з податку на додану вартість (за загальним сальдо) збільшення склало 10,1 млрд. грн. (тобто 63,8 %); з акцизного податку – на 2 млрд. грн. (19,0 %); з податку на доходи фізичних осіб сплата зросла на 4,1 млрд. грн. (16,8 %); з податку на прибуток на 4,6 млрд. грн., або на 15,8 % більше.

Аналізуючи наведені офіційні дані, варто відразу підкреслити превалювання сум з непрямих податків над прямими – така тенденція стало спостерігається в Україні вже впродовж декількох останніх років. Загалом згідно до світової практики зменшення сум прямих податків є яскравим свідченням та показником сповільненого економічного зростання бізнесу України, тому держава має за необхідність компенсувати надходження до бюджету за рахунок непрямих оподаткування. Разом з цим очевидним є факт, що оподаткування громадян України приносить більш вагому суму надходжень, ніж оподаткування бізнес-одиниць, навіть за наявності однакових ставок оподаткування (18 %).

Також відомо, що надходження від акцизного податку на електроенергію скоротились на 0,9 млрд. грн. (або на 58,1 %) у порівнянні з 2019 р. [1]. Таке значне зменшення «електричного» акцизу спричинило виведення з бази опо-

даткування операцій з реалізації електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел. Таке рішення є відповідним до сучасної світової концепції охорони навколишнього середовища та може позитивно вплинути на розвиток індустрії альтернативних джерел електроенергії. Але можливо припустити, що нестачу цих податкових надходжень держава буде шукати у інших податкових платежах, що може призвести до певного дисбалансу у соціально-економічній системі країни.

Згідно звітів Державної податкової служби України суттєве зменшення податкових надходжень спостерігається лише по рентній платі (-5,5 млрд. грн., або -48,8 %). Причиною такої ситуації стало зменшення ціни на природний газ вдвічі та відповідно зменшення обсягів його видобутку. З аналітичної точки зору також варто звернути увагу на загальний низький рівень оподаткування Україною природних ресурсів, що не забезпечує вилучення на користь держави значних сум надходжень з природної ренти [3]. Маючи на своїй території багатіші природні ресурси, держава не використовує їх податковий та виробничий потенціал належним чином, що призводить до неефективного використання ресурсів, до погіршення екологічної ситуації та до зменшення доходів державного бюджету.

За даними Heritage Foundation [4], у міжнародному рейтингу Індексу економічної свободи '2020 Україна піднялася на 13 позицій і посіла 134-е місце зі 180-ти країн світу, найближчими сусідами по рейтингу стали Бенін та Пакистан. Незважаючи на кращу позицію, ніж минулого року, все одно рівень економічної свободи України із показником 54,9 характеризується міжнародними аналітиками як «переважно невільний». Разом із іншими параметрами дослідження міжнародна спільнота відзначає незначне, але й неопозитивне зниження рівня податкової свободи з 81,8 у 2019 р. до 81,1 у 2020 р.

Підсумовуючи викладене, можливо зробити висновок, що головною особливістю сучасної податкової системи України є її переважна орієнтація на непряме оподаткування, податкове навантаження на споживання товарів внутрішнього ринку, збільшення тягаря на оплату праці разом із зменшенням навантаження на капітал. Така модель могла б спрацювати на користь державі та привнести певні інвестиційні потоки до національної економіки, але натомість має місце тіньова економіка, використання капіталу для власного збагачення та стрімке зниження рівня життя населення.

Отже, податкова система України досі не є ефективною та потребує комплексного вдосконалення задля знаходження балансу інтересів держави і платників податків. Дієвими інструментами для цього можуть стати:

- зниження непрямих податків на товари національних виробників із компенсацією шляхом оподаткування імпорту;
- збільшення податку на прибуток із одночасним запровадженням системи інвестиційних податкових знижок;
- збільшення ставок рентної плати та раціоналізація використання природних ресурсів як національного багатства народу України. Такий підхід до реформування податкової системи може задовольнити потреби держави у податкових надходженнях у відповідності до принципів оподаткування, зокрема принципів соціальної справедливості та нейтральності оподаткування, що покладені у основу Податкового кодексу України.

Перелік посилань:

1. Державна податкова служба України: офіційний портал. URL: <https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2020)

2. Сторожук О. В., Гезей А. М. Економічна суть та світові тенденції розвитку універсального акцизу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 1 (23), Т. 2. С. 127–131.

3. Соколовська А. М. Особливості податкової системи України та напрями її коригування. *Фінанси України*, 2013. № 9. С. 28–44.

4. The Heritage Foundation: official site URL: <https://www.heritage.org> (дата звернення: 30.04.2020).

АНАЛІТИЧНИЙ НАРИС ЩОДО БЮДЖЕТНО-ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

*Антоненко В.М., канд. екон. наук, доцент
Донецький національний технічний університет, м. Покровськ*

Проблеми формування державних бюджетів є надто важливими для всіх без винятку країн та актуальними за будь-яких часів. Варто зазначити, що такі фінансові питання є найбільш впливовими на стан і розвиток країн, на благополуччя (чи його відсутність) населення, на імідж країн у світовому товаристві. Надто актуальним це є і для України, яка вже майже три десятиріччя своєї незалежності так і не знайшла адекватного і ефективного механізму формування своєї бюджетної політики. Реформа у цій галузі ще триває; але, на наше переконання, попереду ще досить довгий шлях створення такого дієвого й ефективного механізму.

Аналізуючи наявний на сьогодні в Україні певний досвід щодо формування державного бюджету, необхідно констатувати той факт, що довгий час законодавці ігнорували системний зв'язок між бюджетною і фіскальною політиками. Річ іде про те, що бюджетні доходи напряму і в значній мірі формуються за рахунок податкових надходжень; саме від них залежить розмір фінансових можливостей (а може, обмежень) держави.

Але, на жаль, в історії країни дуже часто непередбачувані та необгрунтовані зміни в податковому законодавстві здійснювалися залежно від наповнюваності бюджету, без врахування інтересів платників податків, без залучення податкових важелів впливу на розвиток підприємництва, а, навпаки, – розбуркували конфлікт інтересів держави і платників та взагалі знищували регульовальний (стимулюючий) ефект податків. Звісно, що це стало причиною виник-

нення і розквіту тіньової економіки, лобіювання і корупційності владних інституцій, з якими держава зараз не в змозі впоратися.

Повертаючись до витоків такої ситуації у сфері бюджетно-фіскальної політики, на нашу думку, варто задати-ся «філософським» питанням: що первинне – бюджетна або фіскальна її складові. Тобто, іншими словами, що мало б більший вплив на усі економічні, інвестиційні, інноваційні, соціальні та інші процеси в суспільстві. Гадаємо, що саме фіскальна складова має такий потужний потенціал впливу на перелічені вище явища, і за умови досконалої обгрунтованої фіскальної політики держава була б в змозі не тільки регулювати розвиток країни, а й завдяки цьому регулюванню забезпечувати необхідний рівень бюджетних податкових доходів. Первинною складовою у системі бюджетно-фіскальних відносин мають бути фіскальні важелі впливу на економіку і соціальний розвиток країни.

Зарубіжний досвід країн у сфері фіскальної політики показав, що фіскальні механізми ефективно використовуються для подолання кризових явищ [1; 2], що податкові ставки, за умови їх обгрунтованого зменшення, економічно слугують меті подолання податкових зловживань і ухилень при одночасному посиленні адміністративної боротьби проти цих ухилень [3]. Є навіть цікаві дослідження, що доводять наявність певного впливу фіскальної політики держави на покращення рівня людського капіталу в сенсі державних і приватних витрат на освіту [4]. В країнах ЄС фіскальна політика активно застосовується для захисту єдиного ринку та уникнення відпливу капіталу до регіонів, які мають нижчі ставки податку [5]. Є критичний відгук на сучасну фіскальну політику адміністрації Д. Трампа, яка зводиться до надання щедрих податкових преференцій більш заможним верствам населення, що негативно позначилося на вертикальній справедливості розподілу податко-

вого навантаження, а тому такі преференції суперечать принципу платоспроможності платників податків [6]. Додамо при цьому, що ніхто і ніколи не заперечував необхідність забезпечення справедливості та не виступав проти неї, але кожний, у тому числі і Д. Трамп, розуміє цю справедливість по-своєму. До речі, дійсний президент США завжди, як показують факти, підтримує активність і спроможність будь-яких осіб (у тому числі й країн) самостійно вирішувати свої фінансові проблеми, не перекладаючи їх на інших; така його позиція віддзеркалюється і у сфері формування фіскальних пріоритетів.

Отож, стислий огляд сучасних підходів до формування бюджетно-фіскальної політики наводить на думку, що Україні варто зосередитися на пошуку власної позиції у цьому питанні. Але вбачаємо за необхідне наголосити на тому, що пріоритетом при цьому має бути акцент не на формування за будь-яких умов чи зусиль державного бюджету, а на фіскальний вплив держави на підтримку розвитку економіки та врахування інтересів тих, хто вступає у податкові відносини з державою – платників податків.

У цьому сенсі буде доречним надати деякі власні пропозиції, які більш ретельно були нещодавно оприлюднені в роботі [6]. По-перше, з урахуванням значної тіньової економіки та надмірного податкового тягаря, варто розглянути можливість запровадження регресивної податкової ставки на прибуток підприємств; це було б стимулом для платників цього податку «висвітлювати» отримувані ними прибутки. По-друге, вельми доречним було б застосування так званого превентивного оподаткування, сутність якого зводиться до оподаткування не результатів господарської діяльності платників податків, а їх виробничого потенціалу (наприклад, вартості балансових активів); це зменшило б бажання незаконослухняних підприємців застосовувати свої виробничі потужності у тіньовій сфері. По-третє, по-

требує реформування система податкового адміністрування, яка наразі в Україні є, можна стверджувати, ще досить не ефективною і потребує кардинальних змін. Вважаємо, що треба покінчити із радянським спадком у вигляді планових податкових перевірок та перейти до податкових розслідувань. Планові перевірки відволікають платників від їх основної діяльності та значно зменшують ефективність податкового адміністрування. А це, до речі, так само негативно впливає на бюджет держави, бо саме за рахунок його коштів утримується фіскальна служба.

Такі ідеї, на нашу думку, мають добрі перспективи для нашої країни у сучасний етап її розвитку.

Перелік посилань:

1. Elisabeth Bustos-Contell, Salvador Climent-Serrano, Gregorio Labatut-Serer. Offshoring in the European Union: a Study of the Evolution of the Tax Burden. *Contemporary Economics*. 2017. Vol. 11. Issue 2. PP. 235–248. DOI: 10.5709/ce.1897-9254.239

2. Israa A. El Hussein. On the Cyclical Behavior of Fiscal Policy in Egypt. *Contemporary Economics*. 2018. Vol. 12. Issue 1. PP. 95–124. DOI:10.5709/ce.1897-9254.266

3. Khatai Aliyev, Ilkin Gasimov. Fiscal policy implementation in Azerbaijan before, during and after the oil boom. *Contemporary Economics*. 2018. Vol. 12. Issue 1. PP. 81–94. DOI: 10.5709/ce.1897-9254.265

4. Michał Konopczyński. How Taxes, Education and Public Capital Influence Economic Growth in Poland. *Contemporary Economics*. 2018. Vol. 12. Issue 3. PP. 337–360. DOI:10.5709/ce.1897-9254.281

5. Elisabeth Bustos Contell, Salvador Climent-Serrano, Gregorio Labatut-Serer. The evolution of the tax burden for EU companies. *Contemporary Economics*. 2018. Vol. 12. Issue 4. PP. 447–458. DOI: 10.5709/ce.1897-9254.289

6. Фролова Н. Б. Сучасні тенденції оподаткування доходів у США. *Статистика України*. 2019. № 4. С. 107–114. DOI: 10.31767/su.4(87)2019.04.11

7. Valentyna Antonenko, Leonid Katranzhy, Kostiantyn Moiseienko, Svitlana Yudina, Olha Brezhnyeva-Yermolenko, Svitlana Hanzhiuk, Aiste Galnaityte, Virginia Namiotko. The Prospects for Reforming the State Fiscal Policy. *Contemporary Economics*. 2019, Vol. 13. Issue 4. PP/ 388–406. DOI: 10.5709/ce.1897-9254.321

ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Богашико О.Л., канд. екон. наук, доцент

*Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти
Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини*

У сучасному світі бухгалтерський облік – це формування систематизованої інформації про об'єкти та створення на її основі бухгалтерської (фінансової) звітності. Така інформація необхідна всім зацікавленим особам. Але не завжди принципи складання бухгалтерської звітності збігаються в силу того, що на ці принципи впливають економічні, соціальні, культурні, політичні чинники, які і формують в сукупності систему бухгалтерського обліку в певній країні і національні принципи складання звітності.

Більшість експертів в області бухгалтерського обліку схильні вважати, що у світі не існує і двох країн з ідентичними системами обліку. І хоча всі країни світу використовують метод ведення бухгалтерського обліку, при якому дані відображаються, як мінімум, на двох бухгалтерських рахунках, утворюючи, тим самим, бухгалтерську проводку, проте, пояснюють і застосовують вони даний метод по-різному [1]. Але, все ж, країни зі схожими принципами ведення бухгалтерського обліку об'єднують в певні моделі обліку.

Виділяють наступні основні моделі бухгалтерського обліку:

- англо-американську;
- континентальну;
- південноамериканську;
- інтернаціональну;
- ісламську.

Розглянемо характеристики кожної з цих моделей.

Засновниками англо-американської моделі є такі країни як Великобританія, США і Голландія. Дана модель

ґрунтується на інтересах інвесторів і кредиторів, оскільки в цих країнах активно розвивається акціонерна форма капіталу – компанії є учасниками ринку цінних паперів, що змушує організації представляти об'єктивну інформацію про своє фінансове становище.

Основне завдання даної моделі – забезпечення інтересів інвесторів і кредиторів при мінімальному втручанні держави в систему формування даних бухгалтерського обліку. У тих країнах, в яких використовується англо-американська модель, стандарти розробляються громадськими професійними організаціями.

До країн з англо-американською моделлю обліку відносяться: Австралія, Багами, Барбадос, Великобританія, Венесуела, Гонконг, Домініканська Республіка, Замбія, Зімбабве, Ізраїль, Індія, Індонезія, Ірландія, Канада, Кіпр, Колумбія, Малайзія, Мексика, Нігерія, Нідерланди, Нова Зеландія, Пакистан, Панама, Пуерто-Ріко, Сінгапур, США, Тринідад і Тобаго, Уганда, Фіджі, Філіппіни, Центрально-американські країни, ПАР, Ямайка та інші країни [3, с. 7].

Відмінною рисою континентальної моделі бухгалтерського обліку є високий ступінь втручання держави в систему обліку в організаціях. Весь облік в таких країнах регламентується державою: держава розробляє принципи і норми, обов'язкові для використання організаціями. На відміну від англо-американської моделі, в якій ринок цінних паперів дуже впливає на систему обліку, континентальна модель характеризується сильним впливом податкового законодавства.

Основними користувачами бухгалтерської звітності в континентальній моделі є держава і банки. Така висока роль держави обумовлена історичним аспектом – багатовікова традиція централізації управління і прагнення підприємців заручитися підтримкою держави. З цього випливає,

що система обліку в континентальній моделі, перш за все, орієнтована на задоволення потреб держави.

Дану модель використовують такі країни: Австрія, Німеччина, Данія, Іспанія, Італія, Франція, Швейцарія та інші.

Американська модель обліку характеризується тим, що показники звітності коригуються з урахуванням загального рівня цін, оскільки на формування бухгалтерського обліку вплинули інфляційні процеси. Для того щоб показники звітності відбивалися найбільш вірогідно, застосовується поправка на інфляцію. Таке коригування звітності орієнтована на інтереси держави, яке має потреби у виконанні дохідної частини бюджету.

У даній моделі використовується міжнаціональний план рахунків, завдяки якому звітність є прозорою і є можливість зіставити дані бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів.

Країни, які використовують дану модель, це Аргентина, Бразилія, Уругвай, Парагвай, Еквадор та інші.

Інтернаціональна модель обліку почала розвиватися, внаслідок активного росту міждержавних господарських зв'язків. Така модель дає можливість зіставляти дані звітності, складеної в різних країнах, а значить, здатна задовольняти інформаційні потреби інвесторів, держави та інших користувачів. Але, на жаль, не всі підприємства можуть похвалитися тим, що їх звітність складається відповідно до міжнародних стандартів ведення бухгалтерського обліку.

Протягом тривалого часу ведеться об'єднання принципів різних країн, для того, щоб задовольнити інтереси міжнародних учасників ринку. Основна мета інтернаціональної моделі – це розробка загальних стандартів, які будуть зрозумілі користувачам різних країн.

Процес об'єднання стандартів зробить звітність більш прозорою і зрозумілою для всіх користувачів бухгалтерсь-

кої звітності й дозволить їм приймати найбільш ефективні рішення. Але слід зазначити, що будь-яка зміна системи обліку вимагає як тимчасових, так і фінансових витрат. Важливо зіставити ці витрати з тими економічними вигодами, які організація отримає завдяки переходу на міжнародні стандарти обліку.

Ісламська модель, на відміну від інших моделей, ґрунтується на релігійному підґрунті. Нормативне регулювання ісламського бухгалтерського обліку відрізняється від інших моделей тим, що в ній домінує релігійний фактор, який поглиблює і розвиває закладену в Корані систему людських цінностей [2, с. 57]. Це виражається в тому, що принципи обліку забезпечують рівновагу між духовними потребами і матеріальними.

З економічної точки зору, головним елементом даної моделі є заборона на спекулятивний дохід і на ряд видів діяльності.

Таким чином, ми розглянули основні моделі бухгалтерського обліку в різних країнах. У висновку важливо відзначити те, що в силу того, що нині, бухгалтерський облік прагне до об'єднання стандартів, велике число країн намагаються зблизити правила обліку в організаціях, тим самим приводячи принципи бухгалтерського обліку до єдиних стандартів.

Перелік посилань:

1. Богашко О. Л. Перспективи розвитку інформаційних систем і технологій бухгалтерського обліку. *Проблеми обліку, аудиту, аналізу та оподаткування в умовах глобалізації економіки* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції, 25 лютого 2019 р. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2019. С. 295–299.

2. Гріцишен Д. А. Регулювання бухгалтерського обліку в мусульманських країнах. *Міжнародний бухгалтерський облік*. 2011. № 15. С. 56–59.

3. Жарикова Л. А. Бухгалтерський облік і звітність в зарубіжних країнах : навч. посібник. Тамбов, 2008. 160 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ ШЛЯХОМ ДИСКОНТУВАННЯ МАЙБУТНІХ ДОХОДІВ

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Базарова З., здобувач вищої освіти

Тихонюк Д.А., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Як ми знаємо, найважливішою метою управління будь-яким підприємством є забезпечення зростання вартості інвестованого капіталу. В корпоративному управлінні означене твердження відповідає також і сучасним тенденціям.

Широке поширення на практиці оцінки бізнесу отримав метод дисконтування майбутніх доходів, так як він дозволяє врахувати майбутні перспективи розвитку підприємства.

Основними етапами методу дисконтування майбутніх доходів є:

- аналіз і прогнозування валових доходів;
- аналіз і прогнозування витрат;
- аналіз і прогнозування інвестицій;
- розрахунок грошового потоку для кожного прогнозованого року;
- вибір ставки дисконту;
- визначення доходу, який отриманий в пост прогнозний період;
- внесення поправок.

Прогнозування майбутнього доходу починається з визначення прогнозного періоду і горизонту прогнозування і виду доходу, який буде використовуватися в подальших розрахунках.

Горизонт прогнозування ділиться на 3 частини: прогнозу, коли оцінювач з достатньою точністю визначає динаміку розвитку компанії, і пост прогнозний, коли аналі-

тиком розраховується якийсь середній, досить помірний темп зростання.

Важливо правильно визначити тривалість прогнозного періоду. Надмірно великий період зажадає багато зусиль для складання реалістичного прогнозу. У той же час штучне скорочення періоду призводить до спотворення прогнозування, оскільки в перші роки динаміка доходів буде сильно відхилятися від середньої вартості компанії.

Вид доходу визначає процес прогнозування і порядок розрахунку ставки дисконту. Якщо прибуток і дивіденди не потребують спеціальних пояснень, то поняття грошового потоку необхідно конкретизувати. Грошовий потік – результат припливу і відпливу коштів на підприємстві.

Оцінювач може використовувати такі види грошового потоку:

- грошовий потік для власного капіталу;
- грошовий потік для інвестованого капіталу.

Величина грошового потоку для власного капіталу визначається на основі наступних даних:

балансовий прибуток за вирахуванням податку на прибуток + амортизаційні відрахування + збільшення довгострокової заборгованості – відсотки за довгостроковими зобов'язаннями – капітальні вкладення – приріст власних оборотних коштів.

Грошовий потік для інвестованого капіталу (сумарна величина власних коштів і довгостроковій заборгованості) дозволяє визначити сумарну ринкову вартість власного капіталу і довгостроковій заборгованості компанії. Величина даного грошового потоку для інвестованого капіталу визначається за формулою [1]:

прибуток після оподаткування + амортизаційні відрахування – капітальні вкладення (зміни оборотного капіталу, засоби, витрачені на придбання нових активів), – чисті капітальні витрати, які також називають Capex (Capital Expenditure).

Грошовий потік для власного капіталу відрізняється від інвестованого.

По-перше, чистий прибуток для інвестованого грошового потоку збільшений на суму величини відсотків за довгостроковими кредитами.

По-друге, при розрахунку грошового потоку власного капіталу зміна довгострокових пасивів враховується, для інвестованого потоку така врахованість відсутня [2].

Остання обставина дозволяє використовувати метод дисконтованого грошового потоку в випадках, коли динаміку довгострокової заборгованості спрогнозувати неможливо.

Одним з найбільш складних, але в той же час і найбільш відповідальних моментів оцінки компаніями методик вартості потоку, є складання прогнозу грошових потоків на найближчі кілька років.

Можливість відхилення від прогнозу дуже велика, тому складається спектр прогнозів – песимістичний, реалістичний і оптимістичний.

Під оптимістичним прогнозом розуміють оцінку прибутковості компанії при її функціонуванні в найбільш сприятливих умовах.

Під реальним – прогноз, складений виходячи з найбільш ймовірних умов.

Під песимістичним – прогноз, отримуваний виходячи з уявлень відносно функціонування підприємств в найгірших умовах.

На наступному етапі оцінки визначається ставка дисконту. Використовувана ставка дисконту повинна відпові-

дати вживаному потоку доходів. У разі використання чистого доходу застосовується модель зростання прибутку.

Якщо оцінка здійснюється на базі грошового потоку, принесеного власним капіталом, то ставка дисконту розраховується за моделлю оцінки капітальних активів (Capital Asset Pricing Model – CAPM), або за методом підсумовування [3].

Метод оцінки підприємств на основі дисконтування майбутніх доходів має цілий ряд переваг і недоліків. Він дозволяє відображати майбутню прибутковість компанії, що в значній мірі цікавить інвестора. При цьому враховується ризик інвестицій, можливі темпи інфляції, а також ситуація на ринку і ставка дисконту. Цей метод дозволяє врахувати економічне старіння компанії, показником якого є перевищення величини ринкової вартості, отриманої методом накопичення активів, над величиною ринкової вартості, отриманої методом дисконтування майбутніх доходів.

Світова практика показала, що цей метод найточніше визначає ринкову вартість підприємства, але його використання ускладнене в силу складності проведення досить точного прогнозування.

Перелік посилань:

1. Чистый денежный поток (NET CASH FLOW, NCF). Виды денежных потоков. *Финансовый анализ для чайников. Финансово-инвестиционный блог*. URL: <https://finzz.ru/chistyj-denezhnyj-potok-net-cash-flow-ncf-vidy-denezhnyx-potokov.html> (дата звернення: 30.04.2020)

2. Мертенс А. Стоимость компании в теории и на практике. *Финансовый директор*. 2019. № 5. С. 82–86.

3. Омельченко Г. А. Оценка стоимости предприятий в рыночной экономике: методы и принципы. *Изв. вузов. Северо-Кавказ. регион. Сер. Обществ. науки*. 1997. № 3. С. 32–33.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Герасіка Н.І., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Серпенінова Ю.С., канд. екон. наук, доцент

Сумський державний університет

Експортно-імпорту діяльність вважають однією з основних форм економічних відносин з іншими країнами. Динамічний розвиток експортно-імпортних операцій (ЕІО) є запорукою покращення добробуту країни, зміцнення її позицій на світовому ринку.

Обраний Україною вектор у напрямку європейської та світової інтеграції обумовлює пошук нових ринків збуту вітчизняної продукції, налагодження міжнародних контактів і, як наслідок – постійне нарощування обсягів імпорту та експорту. У зв'язку з цим, актуальними є питання, пов'язані із дослідженнями особливостей ЕІО з урахуванням відмінностей національних митних режимів, норм та правил, що вводяться через міжнародні угоди, а також питання облікового відображення таких операцій.

Облік товарів (робіт, послуг) здійснюється на момент ввезення в межі або вивезення за межі економічної території країни. Експортно-імпорту діяльність України щодо ввезення та вивезення товарів здійснюється методом водного, залізничного, автомобільного чи повітряного транспортування та обліковується за датою оформлення митної декларації.

Втім, в процесі обліку ЕІО виникає чимало проблемних питань, про що свідчить велика кількість публікацій науковців за даним напрямком дослідження.

Так, на думку Г.Ю. Коблянської, реалізація масивів експортно-імпорту географічних сегментів за інформаційною технологією сприятиме наданню показників витрат та фінансових результатів від здійснення цих операцій.

Тобто, буде ефективніше визначатися синтетичний облік операцій такого виду [1].

Н.В. Федькевич надає свій погляд з приводу забезпечення відображення всіх договірних умов шляхом комплексного підходу про надання такої інформації за допомогою комп'ютерних систем бухгалтерського обліку [2]. В умовах тіньової економіки великі обсяги ЕІО не відображається в обліку, або відображаються не в повній мірі, тому даний підхід є актуальним та дієвим.

Такі науковці, як О.О. Непочатенко та Л.В. Барабаш, вважають важливим питання спрощення митного регулювання та перегляд ставок митного тарифу, враховуючи інтереси народних товаровиробників.

Внаслідок даних дій буде підвищуватись рівень виробництва в межах країни, а отже і зростатиме обсяг валового внутрішнього продукту, буде знижуватись рівень безробіття, а також суми надходжень до державного бюджету України. Виходячи з вище зазначеного, буде зміцнюватись соціально-економічне становище всієї держави, що є необхідною основою розвитку країни в цілому [3, с. 11].

Вчені Л.М. Очеретько та Ю.С. Горячківська досліджують проблематику податкового відшкодування ПДВ. Зокрема вони пропонують автоматизувати відшкодування ПДВ платникам з позитивною податковою історією [4]. Адже саме підвищення рівня ефективності адміністрування ПДВ через автоматизацію бюджетного відшкодування ПДВ забезпечить рівноправне партнерство держави та представників бізнесу.

Дослідники проводять широкий аналіз та розгляд законодавчого та нормативне-правового регулювання ЕІО, методичні та практичні аспекти синтетичного обліку ЕІО. Проте питання первинного та аналітичного обліку ЕІО залишаються поза увагою.

Серед проблемних питань документального відображення ЕІО можна виділити наступні: відсутність єдиного систематизованого переліку уніфікованих форм первинних документів; відсутність єдиного інформаційного простору (автоматизованих баз даних); різні підходи до класифікації первинних документів і аналітичних реєстрів ЕІО; складність документального відображення операцій в іноземній валюті; неможливість задоволення потреб користувачів у розкритті нефінансової інформації тощо.

Одним з напрямків покращення аналітичного обліку є удосконалення реєстрів аналітичного обліку в частині деталізації інформації для забезпечення її подальшої уніфікації з урахуванням класифікаційних ознак об'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також розширення можливості для відображення нефінансової інформації для подальшого формування звітності зі сталого розвитку [5].

Систематизація проблемних аспектів облікового відображення ЕІО надає широкі можливості для подальшого удосконалення даної облікової ділянки. Напрямки удосконалення повинні бути виокремлені як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні підприємства. На державному рівні удосконалення обліку ЕІО повинно здійснюватися шляхом подальшої розробки та поліпшення загального методичного та нормативно-правового регулювання, удосконалення митно-тарифних режимів і податкового законодавства тощо. На рівні підприємства необхідно забезпечити зростання соціальної відповідальності шляхом забезпечення прозорості відображення ЕІО.

Перелік посилань:

1. Коблянська Г. Методологія обліку і фінансової звітності експортних операцій. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. № 5. С. 4–14.
2. Федькевич Н. В. Облік імпорتنих операцій. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. Економічні науки*. Житомир : ЖДТУ. 2005. № 3 (33). С. 223–234.

3. Непочатенко О. О., Барабаш Л. В. Вплив митної політики України на обсяги експортно-імпорتنих операцій. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Сер. Економіка* 2014. Вип. 86. С. 6–13.

4. Очеретько Л. М., Горячковська Ю. С. Автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ платникам з позитивною податковою історією по операціях з експорту товару. *Сталий розвиток економіки*. 2014. № 1. С. 227–234.

5. Гордополов В. Ю. Методологічні положення бухгалтерського обліку експортно імпорتنих операцій підприємств. *Агросвіт*. 2018. № 13. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2018/4.pdf?fbclid=IwAR2qaDRCTjgE9sV6p-10CWHZA2PS6G8KoaOh5bFSVmvDCKjny3SzYBHRk3E (дата звернення: 25.04.2020).

АНАЛІЗ РИНКУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

*Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

*Сафронська І.М., канд. екон. наук, доцент
Луганський національний аграрний університет,
м. Харків*

Україна на сьогодні не є домінуючим учасником світового ринку криптовалют ані за обсягом видобутку, ані за кількістю та сумами транзакцій із використанням криптовалют, ані за ступенем розвитку специфічної інфраструктури [1]. Проте і аутсайдером у цій специфічній сфері Україну назвати неможна. Тим більше, як зазначила Галина Пилипенко, 5 світових криптобірж є, фактично, «вихідцями» з України [2]. Підприємці починають потроху працювати з криптовалютою: у травні 2016 року в Україні відкрили перший bitcoin-автомат. Автомат цифрової валюти розташований в одному з торговельних центрів Одеси і підтримує операції в обох напрямках: біткоїн можна придбати за гривні, а також можна продати й отримати гривні

на руки [3]. Українські чиновники вже розглядають криптовалюту як інвестиційний актив. Активізували діяльність у сфері криптовалют і правоохоронці: протягом останніх місяців відбулося кілька гучних затримань. Зокрема, в інституті Патона в Києві виявили «ферму» з 200 комп'ютерами для генерування біткіонів. Майнерам інкримінують незаконне підключення до електромереж, фіктивне підприємництво, ухилення від сплати податків. Таким чином, незважаючи на відсутність чіткої регулятивної політики, вже окреслюються певні «червоні лінії» для українських видобувачів криптовалюти [4]. Криптовалюта має низку переваг: операції з криптовалютою є повністю анонімними і конфіденційними. Вся інформація про транзакції зашифрована в наборі символів, персональні дані не прив'язуються до гаманця криптовалюти; кожна одиниця криптовалюти має унікальний код і захищена від підробки; криптовалюта є децентралізованою, тобто не має центру управління, через що засновник цифрових грошей або будь-який фінансовий інститут не може вплинути на її існування. Курс і операції цілком регулюються користувачами електронних гаманців; кожна одиниця криптовалюти не прив'язана до жодного з банків, що суттєво зменшує розмір комісії за здійснення операцій. Вартість комісії зазвичай є вартістю енергетичних ресурсів, затрачених на здійснення транзакції; відсутність прив'язки до банків сприяє суттєвому зменшенню затрат часу на здійснення операцій із криптовалютою. Зазвичай підтвердження здійснення операцій із криптовалютою приходить протягом декількох секунд; операції здійснюються напряму між різними власниками електронних гаманців, що сприяє підвищенню швидкості здійснення операцій та зменшенню комісії; емісія більшості видів криптовалют має максимальний поріг, що викликано скінченністю всіх можливих комбінацій символів, що утворюють кожен нову одиницю криптовалю-

ти. Це сприяє зменшенню невиправданої грошової маси в обігу та зниженню рівня інфляції [4]. Тема дослідження правового статусу криптовалют та її місця в правовій системі України є дуже актуальною, оскільки, наша країна не стоїть осторонь процесів використання та виробництва крипто валют. На думку Несен О.В., Цірук К.А проблемою для правового регулювання криптовалют в Україні є те, що функціонування її системи відбувається децентралізовано в розподіленій комп'ютерній мережі та не може бути підконтрольною державі, тому обіг такого засобу платежу не може бути належним чином врегульований. Крім того, якщо взяти до уваги процес майнінгу як збільшення обсягів криптовалют та переведення її у неконтрольовану сферу, то такий процес призведе до ще більшого послаблення національної валюти через все більший розмір вкладень в криптовалюту [5]. У 2017 році була навіть спроба прийняти Закону України «Про обіг криптовалют в Україні». Якби його вдалось прийняти ми зараз мали б таке трактування криптовалюти: криптовалюта як програмний код (набір символів, цифр та букв), є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн як облікові одиниці поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду). При цьому в проекті зазначалось, що до криптовалюти застосовуються загальні норми, які розповсюджуються на право приватної власності, а до криптовалютних транзакцій застосовуються загальні положення про договір міни, відповідно до законодавства України. Також проектом передбачалось розповсюдження податкових правовідносин до операцій з майнінгу та міни (обміну) криптовалют, відповідно до чинного законодавства України (тобто криптовалюта буде об'єктом оподаткування) [6]. Нажаль, цей закон прийнято не було.

Незважаючи ні на що, криптовалютний ринок присутній в Україні де-факто, про це свідчать потужна криптовалютна спільнота, великі бізнес-гравці криптосвіту з українськими коренями. Наприклад, громадська організація Bitcoin Foundation Ukraine була створена у 2014 р., за даними якої Україна входить до топ-країн з користувачами криптовалют. Окрім цього, багато урядовців України також повірили у прибутковість Bitcoin, наявність криптовалютних якіх згадується у їх податкових деклараціях [7].

Підводячи підсумки, слід зазначити, що Україна вивчає новий ринок, одночасно уникаючи державної відповідальності за негативні наслідки для учасників ринку криптовалют, тобто притримується позиції нейтралітету. Відсутність правового статусу негативно впливає на облікові процеси відносно цього виду валют.

Перелік посилань:

1. Біткоїн та інші криптовалюти: ризики та перспективи використання в Україні. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2018-05/Glakh_bitcoin-34ba8.pdf (дата звернення: 13.03.2020).

2. Криптовалюта в Україні та світі: регулювання, правовий статус та оподаткування. URL: <https://ukrainepravo.com/scientific-taropodatkuvannya/> (дата звернення: 12.03.2020).

3. В Україні відкрили перший bitcoin-автомат : сайт. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukraini-vidkryly-pershyi-bitcoin-avtomat>. (дата звернення: 11.03.2020).

4. Лизунова О. М., Харламова О. В., Сарбаш Л. Д. Сутність криптовалют та її прорив в економіці. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Nvmgu_eim_2017_28_41.pdf (дата звернення: 12.04.2020).

5. Несен О. В., Цірук К. А. Проблемні аспекти використання криптовалют в Україні та світі. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/molv_2018_5\(2\)_90%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/molv_2018_5(2)_90%20(3).pdf) (дата звернення: 12.04.2020).

6. Проект Закону України «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» 10.10.2017 №7183-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_511=62710 (дата звернення: 11.04.2020).

7. Українське право: веб-сайт. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_a-v-sviti (дата звернення: 11.04.2020).

КОНЦЕПЦІЇ КАПІТАЛУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КАПІТАЛУ В МІЖНАРОДНІЙ СИСТЕМІ ОБЛІКУ

*Лукін В.О., канд. екон. наук, доцент
Беляєва Л.А., канд. екон. наук, доцент
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

Одною із складових системи міжнародних стандартів обліку є Концептуальна основа фінансової звітності [1]. Першу її версію видано більш ніж тридцять років тому. За цей термін вона переглядалася три рази. Тобто Рада з міжнародних стандартів вважає її важливою складовою системи стандартів.

Окремим розділом Концептуальної основи є розділ у якому розглядаються концепції капіталу та збереження капіталу. Цей розділ практично без змін переходить вже в третю редакцію документа и тому виникає думка, що самі ці концепції як і їх формулювання є остаточними й не підлягають перегляду.

Суть підходу цих концепцій в тому, що Концептуальна основа пропонує користувачам при підготовки фінансових звітів вибір одного із двох варіантів: перший – використовувати фінансову концепцію капіталу, яка розглядає капітал як синонім чистих активів або власного капіталу, другий – використовувати фізичну концепцію капіталу, яка розглядає капітал як виробничу потужність підприємства.

Концепція збереження капіталу – це концепція, згідно з якою підприємство зберігає свій капітал, який на кінець періоду дорівнює його вартості на початку даного періоду. Відповідно сума, що перевищує суму, необхідну для збереження капіталу на початок періоду, визнається прибутком. У зв'язку з наявністю двох варіантів відображення капіталу існує концепція збереження фінансового капіталу та концепція збереження фізичного капіталу.

Проте фактично для фінансової звітності більш підходить лише фінансова концепція капіталу та збереження капіталу. Лише вона дозволяє надати інформацію зовнішнім користувачам про стан справ на підприємстві, можливість повернення ним кредитів, про можливість отримання акціонерами дивідендів тощо.

Збереження фізичної потужності не означає збереження реального випуску продукції та прибутковості підприємства тому її використання не дає позитивної інформації про діяльність підприємства всім без виключення групам користувачів.

Насправді використання цих концепцій можливе лише для різних груп користувачів. Фінансова концепція для тих, що зацікавлені в поверненні кредитів, своєчасної сплаті податків або в отриманні дивідендів. Це інвестори, кредитори та інші зовнішні користувачі.

Фізична концепція для внутрішніх користувачів, для власників та управлінського персоналу підприємства тих, що управляють підприємством і зацікавлені в його розвитку, в потенційному рості виробництва не лише станом на поточний момент часу але й на тривалий час.

Перша концепція більш підходить для фінансової звітності; друга – для управлінської або інтегрованої звітності в тій її частині, де приводиться нефінансова інформація. І вряд чи її можна використовувати при формуванні фінансової звітності.

У цілому ці концепції викладені в Концептуальній основі достатньо плутано. В них відсутні визначення базових термінів таких, як капітал та прибуток, є протиріччя між окремими параграфами розділу, тому цей розділ Концептуальній основі потребує додаткового обговорення і перегляду.

Перелік посилань:

1. Концептуальна основа фінансової звітності. Поточна редакція від 01.09.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009 (дата звернення 17.04.2020).

АНАЛІЗ ВИДІВ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПДФО

*Олексіч Ж.А., канд. екон. наук
Науменко Р.О., здобувач вищої освіти
Сумський державний університет*

Одним із ключових питань бюджетоутворення є забезпечення достатнього за обсягами та своєчасного наповнення доходної частини бюджету країни. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) виступає в ролі одного з основних бюджетоутворюючих податків та відіграє значну роль у перерозподілі доходів громадян та забезпеченні фіскальної достатності бюджету. Даний податок є соціальним регулятором, адже через сплату цього податку встановлюється зв'язок між платником та державою.

ПДФО, як загально-національний податок має свої фактори впливу. Під факторами прямого впливу розуміються фактори, зміна яких безпосередньо призводить до зміни обсягів надходжень до бюджету. Доцільним є проведення аналізу впливу цих факторів на складову надходжень ПДФО.

Розглянемо ці фактори за групами: економічні, політико-правові, демографічні та соціально-культурні (таблиця 1).

У світовій практиці, багато вчених також вважають важливим фактором існування та відсоток неформальної або незареєстрованої зайнятості. Дослідження проведення в 2017 році комісією європейського союзу, вказують, що незареєстрована зайнятість в ЄС складає 16,4 % від ВВП, при цьому найбільшу частину тіньовий сектор має в країнах з найменшим економічним розвитком [2].

Окремої уваги заслуговують також індивідуальні фактори, такі як система сплати податків, існування системи штрафів та відповідальність за їх ухилення, простота податкової системи для розуміння громадянами, разом з незадекларованою зайнятістю мають значний вплив на надходження ПДФО. Але оскільки ці фактори не мають чіткого цифрового значення, використання їх в дослідженні неможливе.

Таблиця 1

Види факторів впливу на надходження ПДФО

Тип фактору впливу	Види впливу
Економічний	<ul style="list-style-type: none"> – рівень економічного розвитку країни в цілому та окремих адміністративних одиниць; – рівень платоспроможності населення; – рівень перерозподілу ВВП; – рівень інфляції; – рівень середньої заробітної плати; – ставка банківського відсотка за депозитами та кредитами; – кон'юнктура грошового ринку та динаміка валютного курсу.
Політико-правовий	<ul style="list-style-type: none"> – розподіл податкових надходжень між рівнями бюджетної системи; – наявність фінансових санкцій та податкових пільг; – рівень автономії місцевих бюджетів; стабільність податкової системи.
Демографічний	<ul style="list-style-type: none"> – частка зайнятого населення та рівень безробіття; – чисельність населення; – міграційний рух населення.
Соціально-культурний	<ul style="list-style-type: none"> – податкова культура населення та платіжна дисципліна; – ставлення людей до праці та якості життя.

Джерело: узагальнено на основі [1]

Доведемо гіпотезу про те, що ВВП, зайнятість, інфляція та середня ставка податку мають істотний вплив на надходження ПДФО до бюджету.

Для виконання розрахункової частини роботи використаємо програму STATA. Методика кореляційного аналізу пов'язана з лінійним регресійним аналізом, який є статистичним підходом для моделювання зв'язку між резуль-

тативною змінною та однією або кількома пояснювальними або факторними змінними. Позитивний коефіцієнт кореляції означає, що дві змінні мають тенденцію рухатися в одному напрямі: зі зростанням факторної змінної, зростає і результативна змінна, і навпаки. Чим більший коефіцієнт, тим сильніші відносини. Від'ємний коефіцієнт кореляції означає, що вони мають тенденцію рухатися в протилежних напрямках: зі зростанням факторної змінної, зменшується результативна змінна, та зі зменшенням факторної змінної, збільшується результативна змінна. Результати кореляційного аналізу факторів наведений в таблиці 2.

Таблиця 2

Кореляційний аналіз факторів

Variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(1) ПДФО	1.000				
(2) ВВП	0.986	1.000			
(3) Зайнятість	0.847	0.889	1.000		
(4) Інфляція	-0.165	-0.226	-0.171	1.000	
(5) Сер. ставка	0.116	-0.050	-0.131	-0.480	1.000

Результати кореляційного аналізу вказують на те, що всі фактори окрім інфляції мають позитивний вплив на надходження ПДФО до бюджету, ВВП та зайнятість мають значний вплив, в той час як ставка податку відносно незначний. Зростання темпів інфляції, як негативний фактор зменшує і ВВП, і зайнятість, і надходження ПДФО

Перелік посилань:

1. Богуславська А. О., Набатова Ю. О. Фактори впливу на обсяги податкових надходжень місцевих бюджетів. *Ефективна економіка*. 2017. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5773> (дата звернення: 26.04.2020).

2. An official website of the Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> (дата звернення: 26.04.2020).

ВІДМІННОСТІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ ВІД ІНШИХ КРАЇН ТА ЧИМ ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ВІДЛЯКУЄ ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ІНВЕСТИТОРІВ

Разгоняєв Г.В., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Уже наступного 2021 року економіку України чекає нова податкова реформа. Мінфін вже розробляє закони з 20 січня 2020. Починати роботу над реформацією податкової системи в уряді планують з аудиту податкової системи України. Я теж пропоную розглянути недоліки нашої податкової системи, чому вона відлякує інвестиції, а також основні відмінності від податкових систем інших країн.

По перше, слід розібратися в чому полягає головна проблема, у завищених податкових ставках або в механізмі їх збору. Для цього доцільно порівняти українські податкові ставки із ставками в різних країнах світу. Пропоную розглянути ставки за двома найбільш розповсюдженими податками у світі.

Першим розглянемо податок на прибуток, – спеціалісти з політекономіки досі сперечаються про його користь і шкоду. В Україні, базова ставка податку з прибутку становить 18 % [1]. Існують країни, де діє низька процентна ставка. Так, наприклад, в Ліхтенштейні та на Кіпрі ставка податку на прибуток становить 12,5 %. Однак нашій країні не підходить такий варіант тому, що іноземні вкладники орієнтуються не тільки на розмір ставок податку на прибуток. Так, наприклад, в Молдові та Македонії діють податкові ставки 12 % та 10 % відповідно, але іноземні вкладники не поспішають придбати активи в даних країнах. Бути офшорною країною не так просто, як може здаватись і лише од-

ного низького податку на прибуток недостатньо. Існують і такі країни, де ставка податку на прибуток значно вища, ніж в Україні. Наприклад, в США ставка податку на прибуток становить 40 %, в Японії – 35,65 %, в Бельгії – 34 %, в Італії – 31,4 %, в Німеччині – 29,6 % [2]. Однак названі країни мають стабільну економічну модель. Україні теж необхідно переймати досвід у тих країн, які зорієнтували роботу своєї системи оподаткування на розвиток бізнесу і наповнення державного бюджету. Ставка податку на прибуток в Україні подібна ставками ряду інших країн, що знаходяться в процесі розвитку. Серед них: Білорусь – 18 %, Туреччина та Росія – 20 %; Польща та Чехія – 19 %, Румунія – 16 %, Латвія і Литва – 15%. Проте, експерти вважають, що доцільно знизити ставку в Україні до 15 %, це може сприяти виведенню бізнесу з «тіні».

Другий важливий податок є податок на додану вартість (ПДВ). В Україні ставка ПДВ складає 20 %, подібна ставка діє і в Великобританії, Сербії, Вірменії, Білорусі та Франції. У ряді інших країн цей податок коливається в межах від 5 до 50 %. У світі відсутній єдиний погляд, щодо того який повинен бути розмір ставки ПДВ, наприклад: у Бутані – 50 %, Греції – 23 %, Італії – 22 %, Німеччині – 19 %, Росії – 18 %, Гондурасі – 15 %, Японії – 9 %, Канаді – 5 % [3]. Здорова економічна система на підвищення ставки ПДВ відповідає зменшенням імпорту, і як наслідок, збільшенням виробництва і купівельного попиту на товари вітчизняного виробника. В Україні дана теорія не працює. Вигоду отримують найкрупніші експортери, які мають регулярні відшкодування ПДВ з державного бюджету. Однак більша частина менш крупного бізнесу в Україні отримати відшкодування не має можливості, і по факту лише платить податок із вартості всього товару. Побільшій частині через це відбувається постійний відтік підприємств у ті-

ньову сферу економіки. І це вимушена міра, бо якщо сплачувати цей податок відповідно до законодавства, будь-який бізнес дуже швидко розориться. Таким чином, найрозумнішою і більш ефективною мірою з боку держави в процесі реформи буде саме зменшення ставки ПДВ. Зараз це більше походить на податок з продажу, відповідно тариф у 20 % не відповідає сутності. Ставка повинна бути не більше 10 % або, наприклад як у Канаді – 5 %. За таких обставин держава б мала змоги та бажання відшкодувати цей податок.

При першому погляді лише на процентні ставки складається враження, що Україна виглядає досить конкурентно в порівнянні навіть з розвиненими країнами. Наприклад, якщо порівнювати ставки оподаткування доходів фізичних осіб, то в країнах ЄС середня максимальна ставка податку на прибуток становить 39 %. В Україні ставка цього податку становить 19,5 % (ПДФО 18 %, військовий збір 1,5 %). При цьому в багатьох країнах Європи розмір ставки податку залежить від суми доходу – чим вищий дохід, тим вище ставка. Проте дуже важливу роль грає навіть не сама ставка, а база з якої стягується податок. Наприклад можна встановити ставку податку в розмірі 10 % і стягувати його буквально з усього, а можна встановити ставку 20 % і давати можливість користуватися пільгами, знижуючи оподатковану суму доходу. Таким чином в другому прикладі сума податку в абсолютних цифрах може бути навіть меншою, незважаючи на вдвічі більший розмір ставки.

Дискримінацію можна побачити навіть в оподаткуванні пасивних доходів. Дивіденди за привілейованими акціями оподатковуються ПДФО за стандартною ставкою 18 %, тобто прирівнюються до заробітної плати, в той час як для дивідендів по простих акціях передбачені ставки 5 % і 9 %. Хоча за логікою доходи одного виду, що одер-

жуються від фінансових послуг, схожих за своєю суттю, повинні обкладатися за однаковими правилами. Ще, наприклад, при виплаті пенсії з недержавного пенсійного фонду або страхової виплати за накопичувальним довгостроковим страхуванням життя просто утримується податок з 60 % від суми виплати, і навіть не розглядається, які вклади були зроблені і чи був використаний податковий кредит [4].

Майже повна відсутність в українському податковому законодавстві різноманітних стимулів та заохочень для подібної діяльності відлякує потенційних інвесторів. Наша не надто приваблива податкова система програє конкуренцію навіть найближчим сусідам. Які б закони Мінфін не прийняв при реформуванні податкової системи у 2021 році, всі зусилля можуть стати марними. Головна причина в тому, що потенційний інвестор буде постійно опинятися в умовах фінансової несправедливості і нестабільного оподаткування його доходів. Це, звісно, не є вирішальним фактором при виборі країни для інвестування, але він безперечно є позитивним сигналом від країни, яка бажає залучити інвестиції, як внутрішніх так і зовнішніх інвесторів.

Перелік посилань:

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 25.04.2020).
2. Налоги в мире. *Мировые налоговые системы* : веб-сайт. URL: <http://worldtaxes.ru/nalogi-v-mire> (дата звернення: 25.04.2020).
3. Налог на добавленную стоимость. Википедия : веб-сайт. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Налог_на_добавленную_стоимость (дата звернення: 23.04.2020).
4. Оподаткування операцій пов'язаних із страхуванням. *Вісник. Офіційно про податки* : веб-сайт. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/6154> (дата звернення: 25.04.2020).

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ В ОПОДАТКУВАННІ ПІДПРИЄМСТВ

*Хорошилова І.О., канд. екон. наук
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

*Байдала В.В., канд. пед. наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.І. Сковороди*

Ситуація, що склалась, має всі ознаки світової економічної кризи, на наш погляд масштаб цієї кризи не може передбачити ні один експерт. Вимушене призупинення усіх бізнес-процесів призведе до невиконання бюджетів, як наслідок багатьом країнам грозить дефолт. Ця ситуація вимагає негайної консолідації всіх державних інститутів і формування антикризового плану дій. Деякі кроки в цьому напрямку здійснені, але багато чого потрібно ще прорахувати, щоб попередити незворотні економічні процеси та підтримати економіку країни в цілому. Найважливішим інструментом впливу на економіку в кризових ситуаціях є податкові пільги. На практиці податкові пільги можуть надаватись у формі зниження ставок оподаткування або у формі податкових кредитів. Наприклад, від 30 березня законом були внесені зміни в оподаткуванні, а чи матиме це відповідний результат покаже лише час. Збільшили пороги для спрощенців:

- для 1 групи єдиного податку з 300 тис грн до 1 млн грн;
- для 2 групи – з 1,5 млн до 5 млн грн на рік;
- для 3 групи – з 5 млн грн до 7 млн грн на рік.

З статистичних даних знаємо, що на спрощеній системі працює більшість суб'єктів господарювання в Україні:

- 1 група – 196 тис. ФОП;
- 2 група 588 тис. ФОП;
- 3 група 545 тис. ФОП та 173 тис. юридичних осіб.

Логічно, що збільшення лімітів дозволить їм працювати, не ховаючи потоки в «тінь», а деякі компанії, що підпадають під 3-ю групу, за бажанням, перейдуть на спрощену систему оподаткування.

Існування податків в різних їх іпостасях відомо нам з найдавніших часів. Відомо, що основною функцією податків є регулювання економіки. За допомогою податкової політики різноманітні державні утворення впливають на стан господарської діяльності, стимулюють економічне зростання та перерозподіляють грошові потоки. Податкові стимули останнім часом стають ваговою складовою системи державного регулювання та підтримки насамперед малого та середнього бізнесу.

Наразі скасування штрафів за несплату ЄСВ подовжено, не каратиметься також невчасне подання звітності, зупиняються перевірки, звільнення від податків на землю та нерухомість також переглянули. Також строк сплати податків подовжено, наприклад за квітень можна буде платити пізніше, до кінця червня. Дуже важливим є той факт, що органам місцевого самоврядування у 2020 році надали право приймати рішення про внесення змін до прийнятого рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів щодо зміни ставок єдиного податку. Це означає, що кожна громада може встановлювати самостійно ставки єдиного податку для першої та другої групи ФОП на спрощеній системі, в межах лімітів, тобто 10 % прожиткового мінімуму та 20 % мінімальної зарплати відповідно.

Оскільки податки є одним з найважливіших важелів впливу держави на економічні процеси що в ній відбуваються, вони слугують тими «кровоносними артеріями», через які відбувається фінансове наповнення бюджетів різних рівнів для реалізації життєво важливих функцій держави. Однак варто зазначити, що вплив податкових важелів на економіку потребує чіткої спланованості, системності та прогнозованості рішень, тому, насправді навряд чи

місцеві органи будуть збільшувати ставки, бо це не дозволяє принцип юридичної визначеності. А зменшувати вони, напевно, не будуть, оскільки вони вже жаліються на падіння надходжень до місцевих бюджетів – в результаті як скорочення економічної активності, так і власне завдяки нормам антикризових законів.

До того ж враховуємо, що надмірне податкове навантаження є негативним чинником державної податкової політики, яке відповідним чином впливає на розвиток національної економіки, стримує ділову активність суб'єктів господарювання, уповільнює зростання валового внутрішнього продукту та є однією з причин виникнення таких кризових явищ у суспільстві, як соціальна напруженість та загальне зубожіння населення, це не беручи до уваги економічну кризу. При більш, менш стабільному стані рівень податкового навантаження в нашій країні складає від 70 до 80 відсотків від отриманого доходу, якщо не враховувати податкового навантаження на заробітну плату та собівартість продукції. Таке оподаткування є значно вищим, ніж у розвинених країнах світу, та негативно впливає на економіку нашої країни. Витрати підприємств складають близько 60 % прибутку, для порівняння, що середній світовий показник складає 40 %. Для поліпшення становища нам потрібно поступово знижувати податкове навантаження, створювати умови, в яких непотрібно буде шукати можливість ухилитися від сплати податкових зобов'язань, а це поступово призведе до збільшення надходжень до державного бюджету. Лише за умови зниження податкового навантаження, на нашу думку, Україна може стати конкурентоспроможною на світовому економічному просторі.

Перелік посилань:

1. Контракты.UA : веб-сайт. URL: <http://www.kontrakty.com.ua/show/ukr/article/11525/08200911525.html>

2. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ І РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Зам'ятіна Є.Ж., здобувач вищої освіти
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Зовнішньоекономічні відносини країни відіграють визначальну роль в економіці, істотно впливають на темпи економічного зростання, створення конкурентного ринкового середовища й успіх реформ і трансформацій.

Вивчення теоретичних аспектів і практичних напрацювань з питань обліку зовнішньоекономічної діяльності свідчить про відсутність єдиного підходу до організаційно-методичного забезпечення системи обліку, що призводить до певних прорахунків і викривлення управлінських рішень через відсутнє чи неналежне обліково-аналітичне інформаційне забезпечення. Це вказує на потребу у продовженні ґрунтовних наукових досліджень і розробок, пов'язаних з удосконаленням останнього і вирішенням проблем трансформації вітчизняної системи обліку. Зокрема, потребує поглибленого вивчення й опрацювання питання розробки й впровадження інтегрованої системи обліку експортно-імпортних операцій, як основного джерела інформації для прийняття управлінських рішень.

Якість інформаційного забезпечення має велике значення для правильності прийняття управлінських рішень, а основна інформація про зовнішньоекономічну діяльність

суб'єкта підприємницької діяльності має формуватись саме з даних бухгалтерського обліку. Однак особливістю аналізу і контролю експортно-імпортних операцій є певна неузгодженість бухгалтерського законодавства з питань зовнішньоекономічної діяльності, зокрема існує багато проблем з відображенням експортних операцій у бухгалтерському обліку і побудови ефективної системи її оцінки, аналізу та прогнозування [1].

Дослідження первинного обліку зовнішньоекономічної діяльності вказує на те, що існуючі форми первинної документації і реєстрів обліку не завжди забезпечують отримання необхідної інформації для потреб управління. Відтак, для забезпечення системи менеджменту всіх рівнів необхідною оперативною і достовірною інформацією необхідно впроваджувати форми управлінської звітності, які враховують організаційно-технологічні й економічні особливості, рівень аналітики управлінського обліку, цілей аналізу результативності в реалізації повноважень й обов'язків та ефективності центрів відповідальності.

На ефективність управління експортно-імпортними операціями також впливає вибір певних методик і форм ведення обліку, тобто облікова політика підприємства.

Облік зовнішньоекономічної діяльності суттєво відрізняється від інших складових обліку, оскільки передбачає ряд особливостей. Так, під час експортно-імпортних операцій виникають відносини між резидентами і нерезидентами, що, своєю чергою, викликає потребу дотримання вимог як внутрішнього, так і зовнішнього законодавства. Під час експорту й імпорту товарів, які мають матеріально-вартісну форму, обов'язковим є факт перетину митного кордону, тому зовнішньоторговельна діяльність є об'єктом митного контролю. А виконання експортно-імпортної угоди у вигляді валютних операцій передбачає дотримання вимог валютного контролю.

Як етапи формування облікової політики щодо зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання можна виділити:

- визначення об'єктів обліку;
- первинне спостереження об'єктів обліку;
- аналітичне і вартісне вимірювання та ранжування чинників, за допомогою яких здійснюється вибір способів ведення обліку;
- підбір для кожного об'єкта обліку відповідних йому способів, методів і прийомів;
- зведення обліку зовнішньоекономічних операцій;
- контроль за виконанням положень облікової політики.

Ще одним важливим аспектом побудови системи обліку зовнішньоекономічної діяльності є розробка і застосування робочого плану рахунків управлінського обліку шляхом відкриття аналітичних рахунків з метою формування деталізованої інформації за експортно-імпортними операціями підприємства, що дасть змогу:

- здійснювати оперативний контроль за обліком товарів на різних етапах товарообороту (в дорозі, на митній території, за межами митної території України);
- розширити коло користувачів отриманої в процесі обліку інформації;
- формувати достовірну й оперативну інформацію про доходи і витрати експортно-імпортних операцій підприємства.

Таким чином, важливим напрямом удосконалення обліку зовнішньоекономічної діяльності є впровадження до діючої методики обліку розглянутих пропозицій, що сприятиме підвищенню оперативності формування достовірної інформації й якості прийняття управлінських рішень у зовнішньоекономічній сфері.

Перелік посилань:

1. Саченок Л. І., Зелінська О. Л., Ходико А. П. Удосконалення обліку зовнішньоекономічних операцій підприємств України. *Вестник СевГТУ. Сер. Економіка и финансы*. Севастополь : Изд-во СевНТУ. 2012. Вып. 116. С. 185–193.

МЕТОДИ ВИМІРЮВАННЯ І ОЦІНЮВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

*Бурденко І.М., канд. екон. наук, доцент
Сумський державний університет*

Звернемо увагу, що, не дивлячись на величезну кількість існуючих концептуальних наробок стосовно оцінок людського капіталу та національного багатства, питання виміру опрацьовані ще неповно, а ті оцінки, що наразі використовуються, є суперечливими. Так, відкритим залишається питання ідентифікації цілей оцінювання. Низка об'єктивних обставин (зокрема відсутність достовірної статистики доходів) та складності вартісної оцінки деяких якісних параметрів людського капіталу примушує дослідників концентрувати увагу або лише на вартісних, або на натуральних показниках. При цьому найбільш складним залишається завдання агрегування індивідуальних активів людського капіталу до активів більш високого рівня.

Ранні дослідження людського капіталу передбачали постійну розробку концепцій та моделей для вимірювання, оцінювання та обліку вартості людського капіталу. Наведемо перелік найбільш відомих підходів та методів оцінювання людського капіталу [1].

1. Економічні підходи (ціннісний підхід):

- модель непридбаного гудвілу (модель Ермансона);
- модель конкурентних пропозицій (модель Хікіміана та Джонса);
- теперішня вартість моделі майбутніх доходів (модель Лева та Шварца);
- модель економічної цінності (модель Піля та Фальмольца);
- модель оцінки майбутньої компенсації (винагорода) (стохастична модель) (модель Фламгольца);
- модель взаємозв'язку між причиною, втручанням і кінцевим результатом (модель Лікерта);
- модель п'яти розмірів (модель Майера та Фловерса);

– модель поточної вартості отриманої чистої вигоди (модель Морзе);

– модель дисконтованої чистої певної вигоди (модель Огана);

– методи скоригованої теперішньої вартості (модель Германсона);

– модель змін вартості людського капіталу (модель Лікерта).

2. Моделі вимірювання за вартісними підходами:

– модель історичної вартості (модель Фламгольца);

– модель вартості заміщення (модель Лікерта та Фламгольца);

– модель можливої вартості (модель Гекіміана і Джонса);

– модель державного внеску.

3. Підходи коефіцієнтного методу.

Детальний аналіз наукових праць учених з питань оцінки людського капіталу засвідчує, що дослідники віддають пріоритет витратній методиці, яка є найбільш вивченою, певною мірою узгоджується з принципами бухгалтерського обліку, зокрема принципом історичної (фактичної) собівартості. Вартість людського капіталу за вказаною методикою тождна сукупному розміру витрат на його формування, утримання та відтворення. С. Легенчук на підтримку цієї методики наводить такі переваги застосування історичної оцінки:

– простота використання, що не потребує застосування складного математичного апарату;

– високий рівень об'єктивності та надійності, оскільки таку оцінку проводять відносно подій, які вже відбулися та можуть бути документально підтверджені, що позбавляє систему обліку від прогнозних і ймовірних показників [2].

Існування різних ознак людського капіталу вимагає його кількісного оцінювання, крім того, сучасна концепція людського капіталу потребує оцінки не тільки вкладень у людину, а й визначення обсягу доходу, який потенційно може акумулювати індивід.

Одним з найпопулярніших методів оцінки людського капіталу є обчислення здібностей окремої особистості і їх оцінки в структурі інтелектуального капіталу промислового підприємства. Основою методу є спроба оцінки дисконтованої вартості потоку витрат підприємства, які пов'язані з формуванням людського капіталу та майбутнього потоку доходів.

При використанні методу оцінки людського капіталу також виникають труднощі з об'єктивною оцінкою первісної вартості, визначення терміну роботи конкретного співробітника на промисловому підприємстві (тобто вибір раціонального способу нарахування коефіцієнта старіння і забування), а також складність ведення обліку, громіздкість оцінки, яка більшою мірою зручна для великих компаній.

Якісна оцінка людського капіталу (експертний підхід) базується на оцінюванні якісних показників, що характеризують як індивідуальні особливості конкретного працівника, так і властивості працівників підприємства в сукупності [3].

Експертний підхід дозволяє оцінювати: чи достатня кваліфікація працівника для виконання відповідних завдань (профільний утвір, стаж); чи наявні можливості для реалізації працівником його основних функцій; наскільки система комунікації підприємства здатна забезпечувати виконання функцій; чи забезпечує поставлена організація роботи розвиток працівників.

Також у рамках експертного підходу оцінюються сукупність властивостей людського (кадрового) потенціалу. При використанні даної методики, для більшої точності результатів, використовуються вагові коефіцієнти. Але й вони мають недоліки, так як практично не враховують

Дохідний підхід заснований на оцінці людського капіталу підприємства за ступенем участі сукупного працівника підприємства в доходах підприємства й використовує наступні методи:

– метод управлінської доданої вартості укладається у вимірі внеску ключового управлінського персоналу в додану вартість підприємства.

– метод надлишкового прибутку – заснований на припущенні, що людський капітал є частиною гудвіла, що формує надлишковий прибуток [3].

Порівняльний підхід до оцінки людського капіталу ґрунтується на порівнянні даного підприємства з підприємствами-аналогами. У якості аналогів можуть бути застосовані організаційні структури й кадровий склад наступних підприємств:

– підприємств, що пройшли реструктуризацію, що створили управлінську структуру й кадровий потенціал, близький до ідеальної моделі;

– деяких синтетичних моделей, що відображають ідеальну для даного виду бізнесу структуру й кадровий склад;

– проданих на ринку підприємств, в оцінних звітах по яких є інформація про оцінку кадрового потенціалу;

– підприємств, подібних по профілю й масштабам бізнесу, але більш процвітаючих на ринку [4].

Перераховані вище характеристики можна кількісно виміряти, що робить даний метод придатним до застосування.

Таким чином, будь-яка модель, що використовується для вимірювання і оцінювання людського капіталу, повинна надавати таку інформацію, що дозволяла б управлінському персоналу ухвалювати рішення щодо формування та планування роботи з людським капіталом.

Перелік посилань:

1. Arkan Th. Human Resources Accounting: A Suggested Model for Measurement and Valuation. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*. 2016. № 1 (79). URL: https://wneiz.pl/nauka_wneiz/frfu/79-2016/FRFU-79-173.pdf (Last accessed: 21.04.2020)

2. Легенчук С. Ф., Корольок Н. М. Принцип історичної вартості в бухгалтерському обліку: бути чи не бути в постіндустріальній економіці. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/450/1/274.pdf> (дата звернення: 20.04.2020).

3. Аніщенко Л.О. Використання сучасних механізмів оцінки кадрового потенціалу кризового підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 387–391. URL: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/76.pdf> (дата звернення: 18.04.2020).

4. Денисюк О., Покинйчереда В. Оцінка людського капіталу. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 1. С. 109–121. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2016/01/9.pdf> (дата звернення: 21.04.2020).

МЕХАНІЗМИ ГОТІВКОВОГО ТА БЕЗГОТІВКОВОГО ОБІГУ КАПІТАЛУ

*Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*
*Бредіхін В.М., канд. техн. наук, доцент
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Емісія готівки і організація їх обігу в Україні здійснюється виключно НБУ. Готівковий грошовий оборот організовується на основі таких принципів: централізація організації та регулювання; еластичність і економічність; комплексність організації; регулярність і безперервність забезпечення господарюючих суб'єктів і населення готівковими коштами за відповідності до їх реальних економічних потреб; регламентація процедур виконання операцій з готівкою. Нормативні основи реалізації зазначених принципів закладені в інструкціях НБУ, що регламентують операції з готівкою. Встановлений порядок касових операцій являє собою сукупність правил прийому, видачі, зберігання, інкасації готівки господарюючими суб'єктами і кредитними організаціями. Однією з найважливіших завдань держави в галузі організації готівкового грошового обігу є його прогнозування і контроль параметрів в рамках реалізації спільної грошово-кредитної політики.

Між грошовими засобами готівкової та безготівкової форм зафіксовано існування нерозривного взаємозв'язку, який обумовлений існуванням реальної можливості перенесення одної форми грошей до іншої. Гроші постійно переходять з форми готівкових грошових знаків в форму депозиту (вкладу) в комерційному банку і назад. Тому процес руху готівки (фізичне переміщення грошових знаків з рук в руки) і безготівкових грошей (послідо-

вний ряд записів по зарахуванню грошей на рахунку в комерційних банках і їх списання), розрізняючи по своїй фізичній природі, утворюють єдиний грошовий оборот [1]. Необхідною умовою курсової стабільності грошової одиниці країни є постійний перехід готівкового обігу в безготівковий.

Готівково-грошовий рух здійснюють різні види грошей: банкноти, металеві монети, інші кредитні інструменти (векселі, банківські векселі, чеки, кредитні картки). Емісію готівки здійснює центральний банк (НБУ). Він випускає готівку до обігу та здійснює вилучення грошей в разі їхньої непридатності, а також проводить заміни новими зразками, купюрами та монетами. Ми вважаємо закономірним, що в Україні в зв'язку з величезним розширенням готівково-грошового обороту в останні кілька років зроблені спроби обмежити для юридичних осіб цей оборот. Для господарюючих суб'єктів встановлений ліміт готівки. Щодня вони підраховують підсумки і видані грошові засоби, і зараховують їх у оборотну касу. В разі перевищення встановленого ліміту в кінці перевищить встановлений ліміт сума понад ліміт зараховується в резервний фонд. Однак на практиці ці та інші обмеження діють дотепер, на наш погляд, слабо.

Безготівковий обіг є рухом вартостей без участі готівки : він здійснюється перераховуючи грошові кошти на рахунки кредитних установ, заліковуючи взаємні вимоги. Розвиток кредитної системи і поява коштів клієнтів на рахунках в банках і інших кредитних установах призвели до виникнення означеного обороту. Безготівковий обіг здійснюють чеки, векселі, кредитні картки та інші кредитні інструменти.

Слід зазначити, що в Україні форма безготівкових розрахунків визначається відповідними правилами згідно

законодавству. Ними визначено, що розрахунки підприємств будь-якої форми власності за своїми зобов'язаннями з іншими підприємствами, а також між юридичними особами та фізичними за товарно-матеріальні цінності виробляються, як правило, в безготівковому порядку через установи банку. В залежності від економічного змісту розрізняють дві групи безготівкового обігу: по товарним операціям та фінансовим зобов'язанням.

Перша група складається з безготівкових розрахунків за товари і послуги, друга – з платежів до бюджету (податку на прибуток, податку на додану вартість та інші обов'язкові платежі) в позабюджетні фонди, погашення банківських позичок, сплати відсотків за кредит, розрахунків зі страховими компаніями [2]. Безготівковий оборот є результатом внесення готівки на рахунки в кредитній установі, отже, безготівковий обіг є неможливим у разі, коли спостерігається відсутність готівкового. Водночас поява готівкових грошей обумовлена зняттям їх з рахунків в банківській установі. Державні органи можуть мати в своїй касі готівку в межах лімітів, встановлених установою банку за погодженням з керівником підприємства.

Застосовуються наступні форми безготівкових розрахунків: розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, чеками, акредитивами. Форми розрахунків між платником і одержувачем коштів визначаються договором (угодою, окремими домовленостями). Підприємства можуть проводити між собою заліки взаємної заборгованості. В цьому випадку до банку представляються платіжне доручення або чек на незараховану суму [3]. Таким чином, наявним та безготівковим обігом утворюється загальний грошовий оборот капіталу країни, в якому діють єдині грошові засоби одного найменування.

В даний час в науковій і практичній сферах економіки існує ряд ініціатив щодо вдосконалення механізму готівкового та безготівкового обігу капіталу. Так, наприклад, вже введені обов'язкові безготівкові розрахунки при здійсненні великих покупок, в тому числі нерухомості і автомобілів. Розглядаються пропозиції закріпити в законі, що заробітна платня також повинна надходити працівникові в тільки безготівковій формі. На нашу думку, для здійснення вищезначеного необхідна робота з банківськими установами, тому як мережі банкоматів на теперішній час недостатньо поширені в Україні, особливо в невеликих містах. Також необхідно знижувати комісії, які платять клієнти банків за здійснення безготівкових розрахунків. Фахівці вважають, що обмеження на розрахунок готівкою не приведуть до зростання цін. Слід погодитися з припущенням в тій частині, що якщо безготівковий оборот істотно зросте, то і розмір комісії зменшиться. Крім того, ми солідарні з рядом економістів, які вважають, що через популярність готівки фінансові операції в нашій країні здійснюються недостатньо прозоро.

Перелік посилань:

1. Безготівковий обіг грошей. *StudFiles. Файловий архів студентів* : веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5080564/page/6/> (дата звернення: 29.04.2020).

2. Гроші та кредит : конспект лекцій. *Учебные материалы* : веб-сайт. URL: <https://works.doklad.ru/view/FoUvOvyOrqE/all.html> (дата звернення: 29.04.2020).

3. Поняття і структура грошового обороту. *Учебні Матеріали для студентів і школярів України* : веб-сайт. URL: <http://um.co.ua/9/9-12/9-124791.htm> (дата звернення: 29.04.2020)

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Гачаєва Н.А., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

У сучасних умовах немає жодного підприємства, яке не відчувало вплив економічної кризи та інфляції. В цей час, коли підприємство не отримує підтримки від держави, потрібно мати інформацію щодо отриманих доходів від реалізації продукції.

Метою кожного підприємства є отримати дохід та досягти максимального прибутку. Всі організації та підприємства, що надають послуги та роботи, створюють товари, які реалізуються на ринку, та у кінцевому етапі отримують дохід.

Для визначення пріоритетних напрямків удосконалення як фінансового так і управлінського обліку потрібно застосувати системний підхід до організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів. Саме тому проблема обліку доходів досі актуальна.

Згідно з П(С)БО 15 «Дохід», дохід визначається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [1].

Дохід розглядається як збільшення ресурсної бази підприємства, накопичення з метою подальшого розширення та розвитку.

Увагу питанню обліку доходів приділяли такі вчені-економісти, як Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, В.П. Завгородній, А.С. Літлтон, В.В. Сопко, В.В. Полянко, У.А. Патон, та інші.

На практиці визначення доходу пов'язується з окремими методами обліку, до яких дохід повинен бути віднесений в обліку як отриманий. Дохід – динамічний процес створення підприємством товарів і послуг протягом певного проміжку часу. В бухгалтерській звітності загальноприйнятим моментом визнання доходів є відвантаження продукції.

Проблемою обліку доходів підприємств є проблема повноти та своєчасність відображення у системі обліку. Рівень невідображення доходів в країні приблизно від 30 % до 70 % [2].

Для своєчасного відображення інформації про отримані доходи рекомендується деталізувати інформацію та надавати її вчасно. Інформацію про доходи від реалізації продукції в умовах підприємства рекомендується надавати за окремими групами: доходи від реалізації продукції власного виробництва; доходи від реалізації товарів вітчизняних виробників; доходи від надання послуг.

Інформація для кожної з груп повинна бути деталізована за окремими видами продукції. Для цього потрібно запровадити на підприємстві систему відповідних аналітичних субрахунків 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». Це дозволяє керівництву підприємств отримувати достовірну та повну інформацію щодо покращення ефективності його діяльності на вітчизняному ринку.

Рекомендується ввести 75 рахунок «Дохід від реалізації продукції в умовах окремого економічного району» і впровадити окремі субрахунки 75 рахунку, на яких будуть обліковуватись доходи від реалізації продукції для різних регіонів збуту продукції [3].

На рахунку 759 будуть обліковуватись доходи від реалізованої продукції на території поза межами міста.

На завершенні потрібно буде сумувати отримані суми по рахунку 75.

Впровадження окремого рахунку дозволяє отримати конкретну та достовірну інформацію про реалізовану інформацію, полегшити процес обліку доходів від реалізації продукції [4].

Вважаємо за потрібне окреслити деякі засоби покращення обліку доходів:

- визначення номенклатури витрат для планування й обліку;

- використання автоматизації обліку реалізації продукції за допомогою програмного забезпечення;

- розробка методики оцінювання незавершеного виробництва;

- використання внутрішньої звітності з угруповання заборгованості покупців і замовників, призначення відповідальних осіб за її контроль;

- використання методів управління випуском і збутом готової продукції;

- розмежування збитків на реалізацію і маркетинг.

Таким чином, для вирішення проблем обліку доходів потрібно удосконалити організацію обліку, ефективність політики, що впливає на собівартість виробництва продукції.

Перелік посилань:

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України від 29 лист. 1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 29.04.2020)

2. Верига Ю. А., Волошин А. М. Бухгалтерська фінансова звітність підприємства: навч. посіб. Київ : Комп'ютерпрес, 2008. 472 с.

3. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2006. 526 с.

4. Бугинець Ф. Ф., Малюга Н. М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність : навч. посіб. для студ. Житомир : ПП «Рута», 2000. 480 с.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Кизим І.В., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Кравченко О.В., канд. екон. наук, доцент

Сумський державний університет

Формування облікової інформації про загальновиробничі витрати (ЗВВ) та їх розподіл є важливим питанням діяльності будь-якого підприємства. Достовірна інформація про витрати підприємства впливає на процес прийняття управлінських рішень, а також на визначення фінансових результатів його діяльності. При цьому дані про загальновиробничі витрати стають основним джерелом виявлення резервів зниження собівартості виробленої продукції, підвищення рентабельності підприємства [1]. Саме тому правильний підхід до обліку загальновиробничих витрат є досить актуальною проблемою на сьогодні.

Серед науковців досить немає єдиної думки щодо організації обліку та розподілу загальновиробничих витрат підприємства. Дослідженням даного питання присвячені праці таких вчених, як: Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, В.І. Єфіменко, Є.В. Мниха, В.Ф. Палія та ін. Проте в умовах реформування бухгалтерського обліку, змін в економіці ці питання залишаються актуальними та потребують нового вирішення [1].

Варто відмітити, що точного визначення загальновиробничих витрат у П(С)БО 16 «Витрати» немає, тому багато вчених висловлюють свою думку щодо цього. Так, Пушкар М.С. визначає ЗВВ як: «витрати на обслуговування роботи цехів основного і допоміжного виробництва та управління ними, а також витрати на організацію та координацію виробничого процесу в них» [2].

Ластовецький В.О. загальновиробничими (накладними) вважає ті витрати, які не належать до основних витрат, зумовлених технологією виробництва; тих, які формують

технологічну вартість (собівартість) продукції (робіт, послуг), – витрати на технологічні матеріали, робочу силу і на експлуатацію засобів праці [3]. На підставі цього можна зробити висновок, що загальновиробничі витрати є витратами різних підрозділів на організацію процесу виробництва та управління ним, на утримання та експлуатацію машин та обладнання, будівель, які не можна прямо віднести на конкретний об'єкт витрат.

Згідно з П(С)БО 16 загальновиробничі витрати поділяють на: постійні – витрати, які залишаються незмінними при зміні обсягу виробництва, та змінні, включають витрати, які змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу виробництва [4].

Підприємства самостійно визначають перелік змінних та постійних загальновиробничих витрат в наказі про облікову політику. При цьому слід враховувати специфіку діяльності підприємства: види продукції, особливості організації виробництва, наявність суміжного виробництва та інші фактори. Також є такий вид витрат як змішані, вони містять в собі змінну і постійну частини [5].

Ефективне управління ними можливе за умови визначення впливу факторів витрат на їх величину та наявність взаємозв'язку між ними в рамках певного періоду часу [1]. Вирішити ці проблеми можна через удосконалення класифікації загальновиробничих витрат за оптимальною кількістю ознак, що охарактеризують цільове призначення й економічний зміст витрат, враховуючи організаційну структуру та особливості; необхідно сформувати робочий план рахунків задля деталізації статей загальновиробничих витрат у розрізі рахунку 91.

При виборі бази розподілу слід звернути увагу на те, що між зміною загальновиробничих витрат і відповідно зміною бази розподілу існує пропорційна або майже пропорційна залежність, тому потрібно використати такий показник, який би максимально точно забезпечив віднесення

непрямих витрат на відповідні об'єкти калькулювання [2].

Згідно П(С)БО 16 можливими базами для розподілу загальновиробничих витрат є години праці, заробітна плата, обсяг діяльності, прямі витрати [4]. Підприємство може обрати будь-яку базу для розподілу непрямих витрат.

Розподіл загальновиробничих витрат здійснюється за звітний період на основі фактичних даних. Проте, на підприємствах з метою визначення собівартості продукції протягом періоду для ефективного управління, необхідна інформація про суму загальновиробничих витрат за певний проміжок часу. Доцільно виділити два основні періоди щодо розрахунку коефіцієнтів розподілу: рік і місяць, для прийняття управлінських рішень можна застосовувати також інші періоди [4].

Удосконалення потребує також нормативна база за цим питанням. Внесення змін на законодавчому рівні дозволить врегулювати цей процес, уникаючи певних непорозумінь.

Отже, врахування наведених аспектів сприятиме правильному розподілу загальновиробничих витрат, формуванню достовірної інформації про них, дозволить уникнути багатьох помилок і проблем при визначенні фінансових результатів підприємства.

Перелік посилань:

1. Куцик П.О., Мазуренко О.М. Обліково-аналітична концепція управління загальновиробничими витратами : монографія. Львів : Растр-7, 2014. 288 с. URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Vuh_Obliku/Kucik/Docs/K6_Upravlinnia_vytratamy.pdf (дата звернення: 22.04.2020).

5. Войтенко Т., Вороная Н. Усе про облік витрат на виробничому підприємстві. Харків : Фактор, 2017. 266 с.

2. Пушкар М. С. Філософія обліку : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 156 с.

3. Ластовецький В. О. Галузевий бухгалтерський облік: проблеми теорії і практики. Чернівці : Прут, 2005. 200 с.

4. ПС(Б)О 16 «Витрати». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 22.04.2020).

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ОБЛІКУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

*Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

На сьогоднішній день економіка всього світу переживає «епоху криптовалютного регулювання». Легалізація, купівля та використання криптовалют є досить спірним та часто обговорюваним питанням більшості країн світу. Стрімка трансформація світової економіки спонукає до поглиблення досліджень в напрямку вивчення та застосування криптовалют, їх обліку, пошуку шляхів її адаптації до особливостей національної економіки. Відсутність методичної бази з обліку криптовалют зменшує перспективи їх стабільного використання в національній економіці. Облікові аспекти цього явища, це те що створює безліч дискусій та протиріч. У нашій країні, як і у більшості цивілізованих країн, технології випереджають законодавство. Правовий статус криптовалют істотно варіюється від країни до країни, і до сих пір він змінюється або не визнається в багатьох з держав. Статус криптовалюти в Україні не визначено жодним нормативно-правовим документом. Владні структури України вивчають новий ринок, одночасно уникаючи державної відповідальності за негативні наслідки для учасників ринку криптовалют, тобто притримуються позиції нейтралітету. Відсутність правового статусу негативно впливає на облікові процеси відносно цього об'єкту.

Ураховуючи, що облік в Україні є регламентованим, для легалізація криптовалют повинна починатись з розробки та впровадження нормативних актів, наприклад, окремого П(С)БО, який би чітко окреслив питання пов'язані з

оцінкою, витратами і т.ін., у виробників, продавців, користувачів криптовалют, оскільки, криптобізнес є сформованою індустрією. До моменту затвердження офіційних нормативних актів, ми пропонуємо підприємствам внести відповідну інформацію щодо обліку криптовалюти у Наказ про облікову політику. Від так обумовимо, заборони на операції з криптовалютами немає.

Згідно зі ст. 42 Конституції України, кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [1]. Листом Держстату від 05.10.2018 р. №14.4-09/435-18 рекомендовано класифікувати майнінг та реалізацію криптовалют за КВЕДом 64.19 «Інші види грошового посередництва», а торгівлю (обмін) криптовалютами – за КВЕДом 66.19 «Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення» [2].

Документування, це та проблема, без вирішення якої, неможливо відображати криптовалюту на рахунках бухгалтерського обліку. Ми вважаємо, що документування операцій з криптовалютою слід відображати у бухгалтерських довідках.

Відсутність єдиного підходу до визначення економічної сутності криптовалют і приводить до досить різної інтерпретації методичних підходів до відображення їх у бухгалтерському обліку.

Для роз'яснення цієї ситуації можна звернутись до документів, прийнятих Радою МСБО. У березні 2019 р. Комітет з інтерпретації міжнародної фінансової звітності (IFRIC) прийняв документ *Holdings of Cryptocurrencies* Згідно з документом: криптовалюта – це цифрова або віртуальна валюта, яка записана в розподіленій книзі та використовує криптографію для безпеки, не видається юрисдикційним органом або іншою стороною; утримання криптовалюти не призводить до укладення договору між власни-

ком та іншою стороною [3]. Комітет зауважив, що криптовалюта, яка утримується, відповідає визначенню нематеріального активу в МСБО 38 на тих підставах, що він може бути відокремлений від власника і проданий або переданий окремо; він не надає власнику права на отримання фіксованої або визначеної кількості одиниць валюти. Комітет дійшов висновку, що МСБО 2 «Запаси» застосовується до криптовалют, коли вони утримуються для продажу у звичайному бізнесі. Якщо МСБО 2 не застосовується, суб'єкт господарювання застосовує МСБО 38 до криптовалют, що утримуються [4].

Оскільки, українські підприємства працюють за правилами, які диктує європейський ринок та сучасні економічні відносини, то слушно взяти до уваги розробки Комітету з інтерпретації міжнародної фінансової звітності. Якщо синхронізувати вище наведена і український План рахунків, то для обліку криптовалют, яка утримується можна використовувати рахунок 12 «Нематеріальні активи», доречним буде відкриття субрахунку 126 «Утримувана криптовалюта», який запропоновано Костюченко В.М., Малиновською А.М., Мамоновою А.В. Щодо обліку операцій з їх продажу криптовалют, на наш погляд, слід використати рахунок 28 «Товари» і відкрити до нього субрахунок 287 «Криптовалюти для продажу», який буде мати ознаки активного рахунку (таблиця 1). Аналітичний облік доцільно вести за напрямками надходження та використання криптовалют в результаті господарських операцій, а також за видами криптовалют.

Таблиця 1

Облік операцій з продажу криптовалюти

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Криптовалюта, що утримується для перепродажу	287	127
Продано криптовалюту	377	702
Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	702	641
Списано собівартість реалізованої криптовалюти	977	287
Віднесено на фінансовий результат дохід від реалізації товарів	702	793
Віднесено на фінансовий результат собівартість реалізованих товарів	793	977
Отримано кошти від покупця	311, (312)	377

Розвиток цифрових технологій та віртуальних ринків виявив неготовність облікової науки та практики до викликів криптоіндустрії, тому до сьогодні існує спектр суттєвих аспектів, які потребують подальших досліджень.

Перелік посилань:

1. Конституція України. URL: https://kodeksy.com.ua/konstitutsiya_ukraini/statja-42.htm (дата звернення: 24.12.2019).
2. Загрядська М. Криптовалюти в Україні. *Юридична газета online*. URL: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/kriptovalyuti-v-ukrayini.html> (дата звернення: 24.12.2019).
3. The March 2019 IFRS Interpretations Committee Update. IFRS : веб-сайт. URL: <https://www.ifrs.org/news-and-events/2019/03/march-2019-ifric-update-published/> (дата звернення: 21.12.2019).
4. Костюченко В. М., Малиновська А. М., Мамонова А. В. Бухгалтерський облік криптовалюти. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/52.pdf (дата звернення: 24.12.2019).

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

*Коломісць А.О., здобувач вищої освіти
Науковий керівник: Овчарова Н.В., канд. екон. наук
Сумський державний університет*

На сьогодні проблеми обліку основних засобів набуває особливої актуальності у зв'язку з необхідністю формування релевантного обліково-аналітичного забезпечення в системі управління вартістю підприємства.

Основним елементом бухгалтерського обліку, який дає змогу отримати інформацію про майно підприємства є його оцінка.

Методологічні основи оцінки основних засобів визначені П(С)БО 7 «Основні засоби». Про те, формуючи положення облікової політики в частині оцінки основних засобів, суб'єкти господарювання повинні враховувати і вимоги податкового кодексу, особливо при необхідності врахування підприємствами податкових різниць.

Перш за все необхідно враховувати різні підходи до визначення сутності основних засобів у фінансовому обліку й системі оподаткування. Так, в межах фінансового обліку критеріями визнання основних засобів є строк корисного використання, тоді як за нормативами податкового обліку встановлена вартісна межа визнання основних засобів. В подальшому такі відмінності будуть впливати на можливість включення амортизаційних відрахувань до витрат підприємства. При цьому необхідно враховувати мінімальні строки використання встановлені ПКУ.

Особливості оцінки основних засобів сформувалися з урахуванням класифікації, шляхів їх надходження та дати оцінки відповідно до певних господарських операцій у процесі руху об'єктів основних засобів.

Формування первісної вартості основних засобів залежить від каналів їх надходження. Найбільш поширений спосіб оцінки в обліковій практиці є відображення основних засобів за первісною вартістю, що складається з витрат на їх виробництво та придбання.

На етапі первісного визнання суб'єкти господарювання повинні визначити ліквідаційну вартість об'єкта. В багатьох випадках ліквідаційна вартість взагалі не визначається через складність оцінки активів у майбутньому. Порівнюючи з П(С)БО 7 у ПКУ відсутнє визначення терміну «ліквідаційна вартість» і способів обчислення її вартісного рівня.

Важливого значення для подальшого формування релевантного інформаційного забезпечення про вартість основних засобів має їх оцінка на дату балансу. На балансову вартість основних засобів можуть впливати витрати понесені на їх поліпшення. До таких поліпшень відносяться модернізація, добудова, дообладнання, реконструкція, модифікація в результаті яких, змінюються економічні вигоди, які суб'єкт господарювання може отримати від використання основних засобів. При цьому понесені витрати на підтримку об'єкта в робочому стані не збільшують його вартості.

Більш складними є врахування справедливої вартості основних засобів. Незважаючи на доцільність проведення переоцінки через інфляційні процеси, тривале використання більшості основних засобів суб'єкти господарювання переоцінку не здійснюють.

Це обумовлено значними витратами на залучення незалежного експерта, отримання достовірного інформаційного забезпечення, особливо враховуючи вимогу стандарту про доцільність переоцінки всієї групи, якщо в цій групі буде переоцінений хоча б один об'єкт. Досить складною є методологія оцінки, оскільки широкий вибір методів при-

зводять до отримання різних кінцевих результатів, особливо за умови відсутності активного ринку та інформаційних джерел. Крім того, проведення переоцінки передбачає необхідність створення постійно діючих комісії, формування реєстрів для систематизації інформації.

В подальшому суми проведених переоцінок обумовлять необхідність їх коригування в системі податкового обліку. Відповідно до ПКУ фінансовий результат для визначення податку на прибуток необхідно збільшити на суму уцінки основних засобів включену до бухгалтерських витрат або зменшити на суму дооцінки. Крім того, виникає потреба в коригуванні амортизаційних відрахувань розрахованих від переоціненої вартості та залишкової вартості у разі їх продажу або ліквідації.

Таким чином, здійснення оцінки об'єктів основних засобів є однією із найважливіших передумов формування достовірної та релевантної інформації системою бухгалтерського обліку необхідної для управління підприємствами.

Перелік посилань:

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 18 трав. 2000 р. за № 288/4509. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 12.02.2020).

2. Податковий Кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 12.02.2020).

3. Про аудиторську діяльність в Україні : Закон України від 14 вер. 2006 р. URL: <http://www.rada.kiev.ua> (дата звернення: 12.02.2020).

4. Белозерцев В. Г., П'ятіна А. Г. Методологічні аспекти оцінки основних засобів за міжнародними стандартами. URL: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/48.pdf> (дата звернення: 12.02.2020).

5. Самбурська Н. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами: теорія і практика (на прикладі підприємств водопровідно-каналізаційного господарства) : монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2015. 289 с.

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА БЮДЖЕТНУ МОДЕЛЬ БЕЗПЕКОФОРМУЮЧИХ ГАЛУЗЕЙ УКРАЇНИ

Леонтович С.П., канд. екон. наук

*Національний університет оборони України
ім. І. Черняхівського, м. Київ*

Радченко О.Д., канд. екон. наук

*Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», м. Київ*

Національна безпека є найважливішою функцією держави, зокрема, як зазначено у ст. 17 Конституції України, це захист суверенітету і територіальної цілісності країни, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки. Сучасні геополітичні та глобальні виклики зростають з великою швидкістю. Процеси євроінтеграції визнані пріоритетними, і в умовах протистояння збройної агресії з боку Росії, вимагають підвищення ефективності національної безпеки України та її складових. Формування механізмів ефективності національної безпеки здійснюється й у т.ч. за допомогою фінансових та бюджетних інструментів управління макроекономікою.

Механізми, як і необхідні для цього ресурси, закріплені у Стратегії національної безпеки, основними цілями якої є мінімізація загроз державному суверенітету та гарантування мирного майбутнього. Так, п. 4.2. передбачено удосконалення бюджетної політики у сфері забезпечення національної безпеки шляхом поетапного збільшення бюджетних видатків відповідно до практики держав-членів НАТО; п 4.9. визначено заходи забезпечення економічної безпеки, а це створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав-членів ЄС, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС.

Динаміка видатків Держбюджету України на окремі галузі та напрями, що мають стратегічне значення, подана на рис. 1. Видатки на оборону з 2011 р. до 2019 р. зросли у 8 разів, окремі причини цього розглянуто у попередніх дослідженнях [4; 5], а на економічну діяльність за цей же період – зросли лише на 61 %.

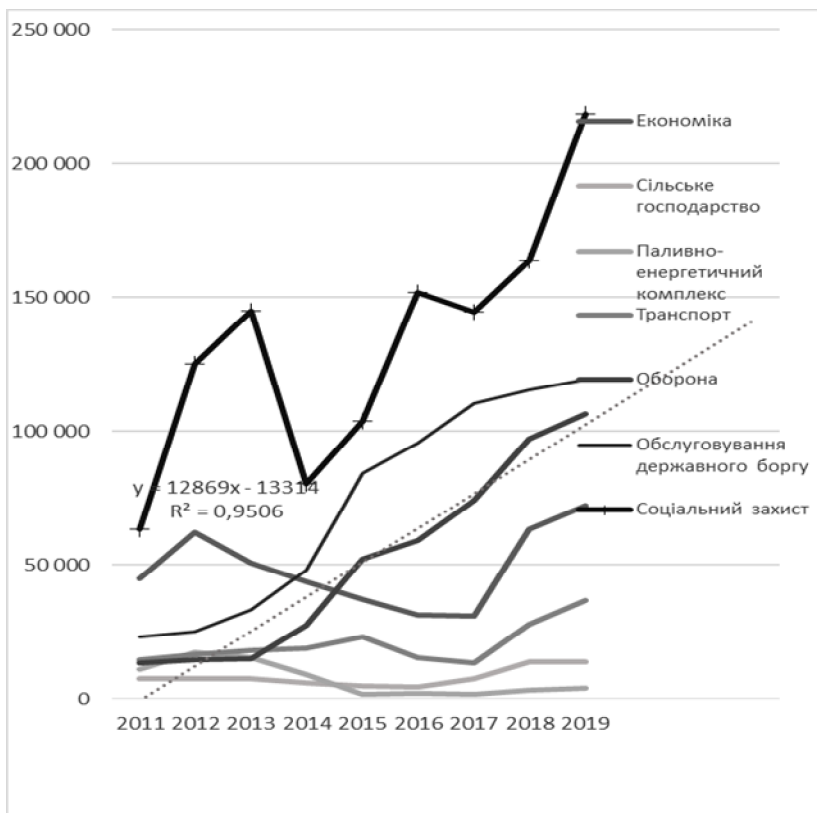

Рис. 1. Динаміка видатків Державного бюджету на окремі галузі у 2011-2019 рр., млн грн
Джерело: побудовано авторами [5] за даними Державного казначейства України

Частка оборонного бюджету у 2019 році складає 9,94 %, економічної діяльності – 6,75 %, тоді як у 2011 році ці показники становили 3,97 % та 13,4 % відповідно, що спричинено неефективним держаним менеджментом та унаслідок фінансування проведення АТО, ООС.

Видатки соціального захисту за період з 2011 р. по 2019 р. зросли у 3,4 рази, обслуговування держборгу – у 5,14 разів. Із галузей економіки найкраще фінансується транспорт – ріст на 150 %, аграрна галузь – на 86 %.

Для аналізу нами обрана оборонна та аграрна галузі як основа оборонної і продовольчої безпеки. Формування бюджету першої здійснюється за нормами Рекомендацій з оборонного планування [3], де п. 6.4.2 зазначено, що вихідними даними для планування ресурсів є: попередні показники проекту Державного бюджету України на наступний рік та прогноз видатків на два подальші роки; запропонований цільовий пакет оборонних спроможностей та склад сил. Враховуються також можливості залучення міжнародної технічної допомоги, щорічний рівень інфляції, зростання індексу цін, а також вимоги законодавчої та нормативно-правової бази для фінансування в особливий період.

У 2009-2014 роках оборонний бюджет України сягав 1-1,11 % ВВП [1], що стало однією з причин невідповідності країни до воєнної агресії. Держбюджетом-20 на національну безпеку та оборону передбачено видатки в розмірі 245,8 млрд грн, що становить 5,45% ВВП та відповідає вимогам документів стратегічного планування. Ці видатки порівняно з 2019 роком (212,0 млрд грн) збільшено на 33,8 млрд грн, або ж на 16 %, та згідно з рішенням РНБОУ від 2.11.2019 р. передбачено спрямувати: 135,5 млрд грн (3 % ВВП) – на оборону; 110,3 млрд грн (2,45 % ВВП) – на безпеку. Основний пріоритет – відновлення та розвиток об'єктів інфраструктури, закупівля, модернізація та ремонт

озброєння та техніки, набуття спроможностей за критеріями членства в НАТО.

Державна підтримка аграрного сектору здійснюється відповідно до Закону Про державну підтримку сільського господарства України від 24.06.2004 № 1877-IV, що регулює забезпечення продовольчої безпеки. На програми підтримки аграрного сектору Держбюджет-20 передбачає 4,5 млрд грн, що на 23,7 % менше рівня 2019 року, але на 9,8 % більше рівня 2018 року [3]. Фінансова підтримка передбачає 4,2 млрд грн за напрямками: здешевлення кредитів – 1,5 млрд грн; підтримка галузі тваринництва – 1 млрд грн; здешевлення компенсації техніки та обладнання вітчизняного виробництва – 1 млрд грн; програма розвитку фермерства та кооперативів та програма підтримка садівництва – по 400 млн грн. Крім того, за програмою Прискорення інвестицій у сільське господарство України закладено 200 млн доларів США, які схвалила Рада виконавчих директорів Світового банку.

Беручи до уваги уже підтвержений за ефективністю мінімальний обсяг фінансування у розмірі не менше 1 % ВВП галузі, то коштів мало би бути вдвічі більше, до 8,4 млрд грн. А з врахуванням усіх програм аграрного розвитку, у тому числі за іншими міністерствами, рівень підтримки складає 9,5 млрд грн, що відповідає заявленим критеріям частки видатків бюджету на агросектор. В той же час, у ЄС за програми бюджетної підтримки фермерів діють інші механізми, зокрема передбачено розділення видатків на галузь та сільський розвиток, того в Україні поки що не планується.

За результатами дослідження виявлено, що національна безпека України за найбільш суттєвим напрямом – оборона, фінансується наближено до моделі країн-членів НАТО. Фінансування аграрного сектору, як носія продово-

льчої безпеки, поки що не відповідає вимогам спільної аграрної політики ЄС, але формується у рамках, визначених для України міжнародним законодавством СОТ.

Моделювання видатків на ці галузі здійснюється з врахуванням підтримки та кредитів МВФ, інституцій ЄС. Наразі, необхідно синхронізувати процеси моделювання безпекоформуючих галузей за вимогами стратегічного партнерства та євроінтеграційного руху України.

При цьому слід врахувати, що збільшення видатків бюджету лише на оборону скорочують обсяги фінансування економічних галузей і темпи росту економіки, а відповідно фіскальні надходження до бюджету і у кінцевому підсумку відбувається обмеження фінансування нацбезпеки.

Перелік посилань:

1. Оборонний огляд: український вимір 2014–2018: монографія / Ф. Саганюк, А. Павліковський, П. Щипанський, В. Павленко та ін.; за заг. ред. д. військ. н., проф. І. Руснака. Київ : МО та ГШ ЗС України, НУОУ, 2019. 196 с.

2. Радченко О.Д. Мельничук О.О. Досягнення та виклики державної підтримки агросектору України в умовах євроінтеграції. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 168–174.

3. Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України. Затверджено Міністром оборони України від 12.06.2017 р. Київ : МОУ, 2017. 49 с.

4. Ширалієв Р. Ш., Волотівський П. Б., Леонтович С. П. Чинники, що впливають на процес мобілізаційного планування національної економіки України. *Наука і оборона*. 2019. № 3. С. 10–17.

5. Leontovych S., Radchenko O. The Role of State Financial Regulation in Strengthening the National Security of Ukraine. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. 715 p. (P. 7–17).

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НАДХОДЖЕННЯ ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Новак У.П., канд. екон. наук, доцент
Падюка М.В.*

Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

Паливно-мастильні матеріали (ПММ) – активи, наявність, облік і контроль яких зумовлюються фактом володіння / оренди суб'єктом господарювання (СГ) автотранспортних засобів. Диверсифіковані шляхи надходження ПММ, види автотранспорту, що використовується, величина штату водіїв та обслуговуючого персоналу, досвід взаємозв'язків з постачальниками ПММ формують особливості обліку усіх стадій життєвого циклу ПММ у СГ (надходження – зберігання – використання).

Безпосереднє відображення в обліку операцій з ПММ визначається порядком розрахунків під час купівлі – за готівку чи за безготівковим розрахунком. В останньому випадку визначальними стають також схеми відпуску палива на АЗС (за відомостями, талонами чи паливними smart-картками).

Аналітичний облік ПММ організовується, з орієнтації на потреби внутрішнього контролю СГ за рухом палива. Для таких цілей актуальним є відкриття субрахунків 2-го і 3-го порядку для обліку палива за місцями зберігання, марками й матеріально відповідальними особами.

Документування операцій надходження ПММ в залежності від способів заправки представимо на рис. 1 [1].

Для безготівкових розрахунків згідно з Інструкцією про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України [2] укладається договір з постачальником (АЗС).

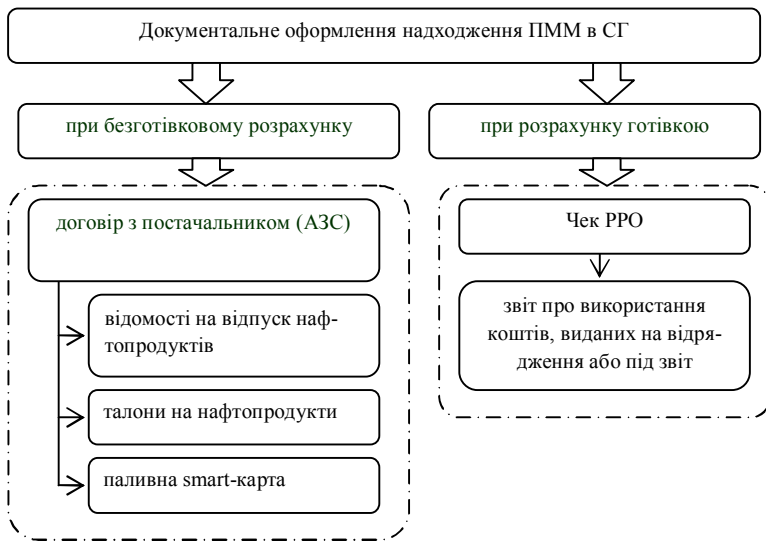

Рис. 1. Документальне оформлення надходження ПММ

Відомість на відпуск нафтопродуктів оформляють на АЗС за формою №16-НП [2]. У ній фіксують кількість нафтопродуктів та їхню марку, свої підписи проставляють оператор АЗС та водій. Вона є підставою для оприбуткування палива (Дт 203). Раз на місяць АЗС виписує зведені відомості-рахунки для звірки розрахунків за відпущені нафтопродукти.

Талони на нафтопродукти – документи, що засвідчують право власника на одержання вже оплаченого палива зазначеної в ньому марки та кількості [2]. Вони є ефективним інструментом зафіксувати ціни та паливо, однак не виключені й ризики – прострочення талонів, розірвання партнерських договорів тощо. Якщо договір передбачає перехід права власності на паливо ще до фактичної заправки автомобіля, тоді продавець виписує видаткову накладну на весь обсяг палива, складається акт прийому-передачі палива на зберігання та акт-прийому передачі талонів.

Надходження, як і видача водіям талонів, зазвичай, відображається у відомостях / книгах обліку талонів за марками палива, номіналом талонів (кількістю або вартістю ПММ), а також матеріально відповідальними особами.

Водій обмінює талони на паливо, одержуючи під час заправки автотранспортного засобу на АЗС чек, накладну або інший документ. На його підставі СГ відображає паливо за Дт203 за аналітичним субрахунком, наприклад «203/Талони на паливо».

Smart-картка – це пластиковий прямокутник, у якому вмонтовано мікročіп, що містить інформацію ідентифікації клієнта, кількості та асортименту палива, які він може отримати чи отримав. Smart-картка не є засобом розрахунку, а лише технічним засобом обліку операцій відпуску палива.

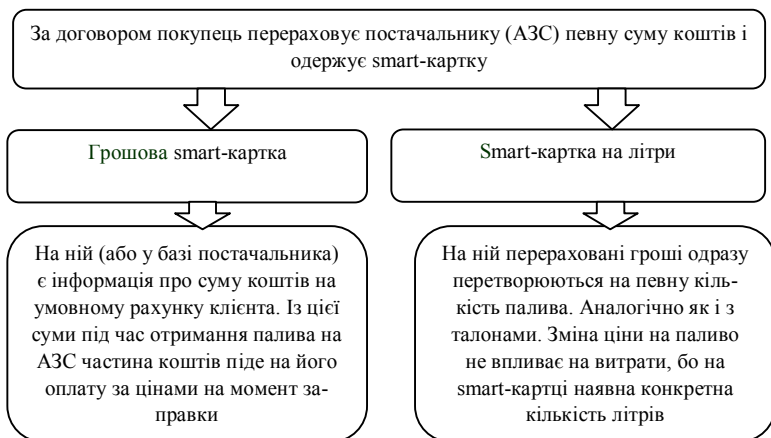

Рис. 2. Особливості надходження палива за smart-картками

Облік палива, що надходить із застосуванням smart-карток, організується аналогічно до обліку палива за талонами. Самі пластикові картки, якщо за них оплачено, обліковуються за Дт 22, якщо ж надані АЗС безкоштовно, тоді їхня вартість – за балансом (рахунок 02 «Активи на відповідальному зберіганні») [3].

Бухгалтерські проведення з обліку придбання ПММ за безготівковим розрахунком наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Облік придбання ПММ за безготівковим розрахунком

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Перераховано кошти АЗС за паливо	371	311
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644
Відкрито відомість на заправлення автомобілів СГ / видано smart-картки або талони	203/3*	631
Заправлено на АЗС автомобіль СГ	203/2*	203/3*
Закрито розрахунки з ПДВ	644	631
Здійснено взаємозалік заборгованостей	631	371

**Як приклад, 203/2 «Паливо в баках автомобілів»,
203/3 «Паливо, закуплене на АЗС»*

Отже, особливості обліку надходження ПММ насамперед визначаються способом оплати за них, зокрема за наявності 1-2 машин – переважно готівковий, у разі більшого автопарку – безготівковий. Сучасні технології та матеріали полегшують шлях палива до СГ: талони, smart-картки з чіпами, штрих-кодами, QR-кодами, однак вимагають бухгалтерської майстерності в їх обліковому оформленні та контролі.

Перелік посилань:

1. Організація обліку в галузях економіки : навч. посіб. / Гарасим П. М., Клим Н. М., Новак У. П., Падюка М. В. Львів, 2018. 410 с.
2. Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України від 20 трав. 2008 р. № 281/171/578/155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0805-08> (дата звернення: 24.02.2020).
3. Автомобіль на підприємстві. *Все про бухгалтерський облік*. 2014. № 64 (Спецвипуск). 48 с.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

*Осауленко К.В., здобувач вищої освіти,
Науковий керівник: Мірошніченко О.В., канд. екон. наук
Сумський державний університет*

В умовах розвитку ринкових відносин, де відбувається конкурентна боротьба за місце на ринку, де ціни формуються під впливом ринкових сил, таких, як попит та пропозиція, проблема раціонального використання ресурсів стає все актуальнішою. Оптимізація рівня витрат на одиницю продукції є одним із найважливіших чинників підвищення ефективності діяльності підприємств та підвищення його конкурентоспроможності. Підприємці все частіше звертають свою увагу на ефективність використання ресурсів, та раціонального розподілу для максимального зменшення витрат виробничо-господарської діяльності, що як резерв підвищення прибутковості такої діяльності є запорукою фінансової стабільності та розвитку підприємств.

Актуальність питання зумовлена й тим, що серед пріоритетних проблем організації та ведення бізнесу в Україні є висока собівартість вітчизняної продукції, відсутність фінансових ресурсів для розвитку, відсутність системи розвитку, адекватного до потреб управління. Усе це потребує від керівників підприємств впровадження та застосування сучасних технологій управління витратами, їх економії та запобігання втратам [4].

Витрати є важливою та складною економічною категорією, яка має значний вплив на фінансовий результат діяльності підприємств. Тому інформація про витрати займає провідне місце в системі управління як підприємством загалом, так і кожним його структурним підрозділом. Витрати відіграють важливу роль також і тому, що вони є основою для формування цінової політики підприємства, характеризують рівень технології та організації виробництва, а

також ефективність діяльності, яка оцінюється через порівняння витрат та результатів господарювання. Величина витрат має значний вплив на формування фінансових результатів, а також є основою для оцінки ефективності діяльності суб'єктів господарювання [4].

Момент реального споживання ресурсів, виконаних робіт чи послуг, під час якого відбувається відтік коштів із підприємства прийнято вважати часом виникнення «витрат першої групи». Під час документального оформлення факту зменшення активів або збільшення зобов'язань виникають «витрати другої групи». «Витрати з економічної точки зору» формуються з метою надання інформації для планування, аналізу та прийняття рішень, а також для формування цін на продукцію. «Витрати з бухгалтерської точки зору» призначені для розкриття інформації про діяльність підприємства, яку можна у фінансовій звітності певного суб'єкта господарювання [1].

Економічна наука досить багато уваги приділяє питанню обліку виробничих витрат. Такі категорії, як «затрати», «видатки» та «витрати» в економічній літературі зазвичай сприймаються як синоніми. Про рівнозначність категорій «витрати» і «затрати» стверджує така група економістів, як М. Булатов, І. М. Поклад, А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, які визначають затрати як суму витрат на формування та використання у процесі виробництва і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) економічних ресурсів.

На противагу їм виступає інша група авторів, яка чітко розділяє вищенаведені поняття. Найбільш точно та вичерпно поняття «затрати» та «витрати» визначають Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов та Г.В. Макухін. На їх думку, «затрати – це вартісний вираз обміну та трансформації ресурсів підприємства, а також їх невідшкодований вихід за межі підприємства» Витрати, у свою чергу, вони визначають «...як неминулі затрати підприємства, які сформува-лися раніше й перетворилися на минулі в цьому звітному

періоді». Практично всі витрати, крім тих, що списуються у звітному періоді, на їх думку, у бухгалтерському обліку є затратами [2].

Таке різноманіття підходів до визначення фінансових ресурсів підприємства, безумовно, свідчить про багатогранність категорії. З метою об'єднання ключових характеристик було запропоновано авторське визначення витрат – це сукупність виражених у грошовій формі витрат ресурсів (матеріальних, нематеріальних, трудових та фінансових), які використовуються суб'єктом господарювання протягом звітного періоду для здійснення своєї діяльності.

Таким чином, особливої уваги набуває проблема щодо посилення контрольних функцій обліку, підвищення аналітичної, оперативної облікової інформації, своєчасного подання користувачам правдивої, неупередженої інформації, а також розробки методики використання інформаційних потоків для прийняття зважених управлінських рішень стосовно зниження витрат та підвищення доходності підприємства, посилення їх ділової активності [3]. До основних елементів потрібно віднести первинні та зведені бухгалтерські документи, облікові регістри, внутрішню та фінансову звітність.

Потрібно розуміти, що крім елементів облікової політики ще мають місто методи контролю за витратами основними з яких є порівняння.

Якщо базою порівняння є планова величина витрат, то контроль виконується за критерієм ступеня виконання плану:

$$P_v = \frac{Af}{Apl} * 100\%, \quad (1)$$

де P_v – виконання плану витрат, %;

Af, Apl – фактична і планова величини витрат.

Про те, що робота є дійсно ефективною свідчить співвідношення:

$$Af \leq Apl \text{ і } Pv \leq 100. \quad (2)$$

За допомогою функції обліку та аналізу систем управління витратами формується механізм управління за відхиленням.

Витрати можуть виражатися абсолютними та відносними показниками.

1. Відносні показники витрат:

- витрати на одиницю продукції (собівартість одиниці продукції) об'єктивно показують динаміку витрат;
- витрати на одиницю виміру обсягу продукції (1 грн.) обчислюються на усіх рівнях управління.

2. Абсолютний показник витрат у формі кошторису є універсальним і найбільш рейтинговим для контролю за витратами. Він дає змогу порівнювати фактичні витрати з плановим показником, виявляє відхилення за видами витрат і навіть може показати їх причини. Якщо обсяг виробництва продукції має натуральний вимір (однопродуктове виробництво), то функція витрат виражається формулою:

$$B = N * Vz.o + Bp, \quad (3)$$

де B – загальні витрати за період, грн.;

N – обсяг виготовленої продукції в натуральному вимірі;

$Vz.o$ – змінні витрати на одиницю продукції, грн.;

Bp – постійні витрати за період, грн.

Під час використання системи обліку «стандарт-кост» контроль рівня витрат набуває певних особливостей. Відповідно до сутності «стандарт-косту» обліковується те, що має статися, а не те, що за фактом сталося, з наступним відображенням відхилень, які виникли.

На практиці використовують два варіанти облікових записів.

За першим варіантом за Дт рахунка «Виробництво» відображають фактичні величини прямих витрат і нормативні – для непрямих витрат, списання витрат на готову продукцію з Кт зазначеного рахунка відбувається за нормативною собівартістю.

За другим варіантом за Дт рахунка «Виробництво» відображаються нормативні витрати; готова продукція також оцінюється за нормативною собівартістю.

Отже, можна сказати що, система облікового забезпечення управління діяльністю підприємства цілеспрямована в першу чергу на задоволення потреб менеджменту щодо своєчасного отримання комплексної, правдивої та релевантної інформації з ціллю прийняття виважених управлінських рішень.

Тому для забезпечення фінансової стабільності та зменшення ймовірності ризиків банкрутства необхідно ретельно аналізувати показники внутрішньогосподарської діяльності на рівні підприємства, враховувати можливий вплив різних чинників для встановлення оптимальних пропорційних співвідношень обсягів результатів діяльності. Для певного врегулювання поточної діяльності та можливого покращення в майбутньому необхідно здійснити наступні заходи:

- оптимізувати рівень постійних витрат за рахунок адміністративних витрат шляхом підвищення контролю за статтями з метою уникнення непередбачених витрат та здійснювати нормування адміністративних витрат, встановлюючи максимально можливу відносну величину адміністративних витрат у загальних витратах.

- зменшити рівень змінних витрат через оптимізацію собівартості, зокрема витрат на оплату праці – шляхом підвищення продуктивності праці та здійснювати регулярний оперативний контроль за правильністю нарахування загальної суми заробітку.

Після проведення заходів щодо оптимізації обсягу витрат підприємству вдасться налагодити стабільну прибуткову діяльність та зменшити негативний вплив витрат на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Перелік посилань:

1. Грицай О. І. Сутність витрат промислового підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Збірник наукових праць. 2009. В 2 т. Т. 7. С. 68–72.
2. Давидович І. Є. Управління витратами: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
3. Подолянчук О. Сутність обліково-аналітичної інформації та її роль у системі контролю сільськогосподарського підприємства. *Економіка АПК*. 2010. №3. С.54–57
4. Фізлова Л. Д., Харченко В. О. Витрати підприємства, їх значення та вплив на ефективність роботи підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2013. С. 101–105.

ОБЛІК ДОХОДІВ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Слісаренко О.О., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

У ринковому середовищі будь-який бізнес працює з метою отримання певного доходу. Отримання доходів є показником ефективної роботи та розвитку суб'єкта господарювання. Зростання доходів є основою для самофінансування та задоволення матеріальних та соціальних потреб працівників. Тому правильне визначення доходів та їх своєчасне відображення в бухгалтерському обліку набувають важливого значення для організації ділової діяльності.

Велика увага приділяється питанням обліку доходів за видами діяльності у працях таких науковців: Гудзь Н.В., Садовська І.Б., Цал-Цалко Ю.С. та інші.

Мета дослідження – проаналізувати поняття «дохід» та переглянути його класифікацію за видами діяльності, а також визначити особливості обліку доходів.

Дохід – економічне поняття, яке використовується в різних значеннях: широке розуміння – вважається грошовим та натуральним надходженням для суб'єктів господарювання; вузьке розуміння – надходження грошових коштів у одиницю часу (рік, місяць, тиждень, година) [4].

Доходом (у бухгалтерському обліку) вважається збільшення економічних вигод протягом звітного періоду, що у формі доходу або збільшення корисності активів або зменшення зобов'язань внаслідок збільшення власного капіталу (крім внески учасників акцій).

У бухгалтерському обліку дохід за видами діяльності поділяється на дохід від звичайної, операційної, основної, фінансової, інвестиційної та надзвичайної діяльності. У таблиці 1 розглянуто види діяльності підприємства [3].

Таблиця 1

Основні види діяльності підприємства

Види діяльності	Коротка характеристика
Звичайна	Будь-яка діяльність підприємства
Операційна	Статутна діяльність підприємства
Основна	Операції по виробництву та реалізації продукції, за рахунок яких формується основна частка доходу
Інвестиційна	Операції з придбання та реалізації необоротних активів та фінансових інвестицій, котрі не входять до еквівалентів грошових коштів
Фінансова	Впливає на зміни у розмірі та складі власного й позикового капіталу
Надзвичайна	Подія (операція), що не є звичайною, не очікується періодичності (повторення у наступному звітному періоді)

Обліком у загальному розумінні називають спостереження, вимірювання та запис фактів, процесів, подій природи чи суспільного життя.

Облік господарської діяльності – це систематизація спостережень, вимірювань, реєстрацій, обробка та передача інформації щодо фактів (явищ) господарської діяльності, яка необхідна для управління суб'єктом господарювання та економікою держави [2].

Бухгалтерський облік (важливий компонент господарського обліку) – це «процес передачі інформації стосовно діяльності суб'єкта господарювання зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень після її вимірювання, реєстрації та узагальнення» [1].

Відповідно до Плану рахунків обліку активів, капіталу, пасивів та господарських операцій підприємств та організацій облік доходів за видами діяльності ведеться на рахунках класу 7 «Доходи та результати діяльності» (таблиця 2). Цей перелік облікових записів дає змогу повністю розкрити користувачам інформацію про джерела доходу та види діяльності для отримання доходу.

Таблиця 2

Рахунки класу 7 та види діяльності

Рахунок	Діяльність
70 «Доходи від реалізації»	Основна
71 «Інший операційний дохід»	Інша операційна
72 «Доходи від участі в капіталі»	Фінансова
73 «Інші фінансові доходи»	
74 «Інші доходи»	Інвестиційна
75 «Надзвичайні доходи»	Надзвичайна

Для розуміння обліку доходів за видами діяльності ми розглядаємо загальну кореспонденцію рахунків, які можливі під час реєстрації доходів у діяльності підприємства (таблиця 3).

Таблиця 3

Кореспонденція рахунків при обліку доходів

Зміст операції	Д-т	К-т
<i>Облік доходів від операційної оренди</i>		
Нарахована орендна плата	37	71
Нараховане ПДВ	71	64
Нарахована амортизація	94	13
<i>Облік доходів від реалізації інших оборотних активів</i>		
Відвантаження активів	37	71
Нарахування ПДВ	71	64
Списання собівартості	94	20
Внесення собівартості на фінансові результати	79	94
Списання доходу від реалізації на фінансові результати	71	79
<i>Облік інших фінансових доходів</i>		
Нараховані дивіденди	37	73
Нараховані відсотки за придбаними облігаціями	37	73
Відображена сума перевищення номінальної вартості над вартістю придбання	35 14	73
Списані інші фінансові доходи на фінансові результати	73	79

Таким чином, розкрито сутність понять «дохід» та «облік», визначено види діяльності підприємства, встановлено рахунки обліку доходів за видами діяльності та наведено кореспонденції рахунків з обліку доходів підприємства.

Перелік посилань:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями, редакція від 02.04.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 21.04.2020).

2. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 424 с.

3. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.

4. Цал-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Цегельник Н. І. Управлінський облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2015. 632 с.

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗІ СТРАХУВАННЯ

*Слісаренко О.О., здобувач вищої освіти
Науковий керівник: Хорошилова І.О., канд. екон. наук
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Конституція України гарантує право соціального захисту кожному своєму громадянину. Залежно від предмету цивільно-правових відносин, що виникають між застрахованими особами та страховими організаціями, на страховому ринку представлено обов'язкове та добровільне страхування.

Кожному громадянину держави Конституцією України гарантовано право на соціальний захист, який забезпечує певними грошовими коштами на проживання у випадку коли виникає повна, часткова чи тимчасова непрацездатність, втрата годувальника, безробіття з незалежних від громадян обставин, у старості та інші випадки, передбачені законами.

Право на соціального захисту гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням:

- підприємствами, установами і організаціями;
- державним бюджетом;
- страховими внесками громадян;
- іншими джерелами соціального забезпечення [1].

Для забезпечення гарантій соціальній верстві створюються державні, комунальні, приватні заклади, що надають допомогу для догляду за непрацездатними (установи для людей літнього віку, дитячі будинки, приміщення для інвалідів тощо). Пенсії та інші види соціальних виплат і допомог не повинні бути нижчими за прожитковий мінімум, щоб забезпечити високий рівень життя.

Проблеми та перспективи розвитку питання стосовно вищезгаданої теми знайшли своє відображення у наукових працях Н. Болотіної, М. Бондарук, І. Гуменюк, О. Коваль, О. Москаленко, С. Прилипко, С. Синчука, С. Сільченка, О. Соловйова, О. Ярошенко тощо [2].

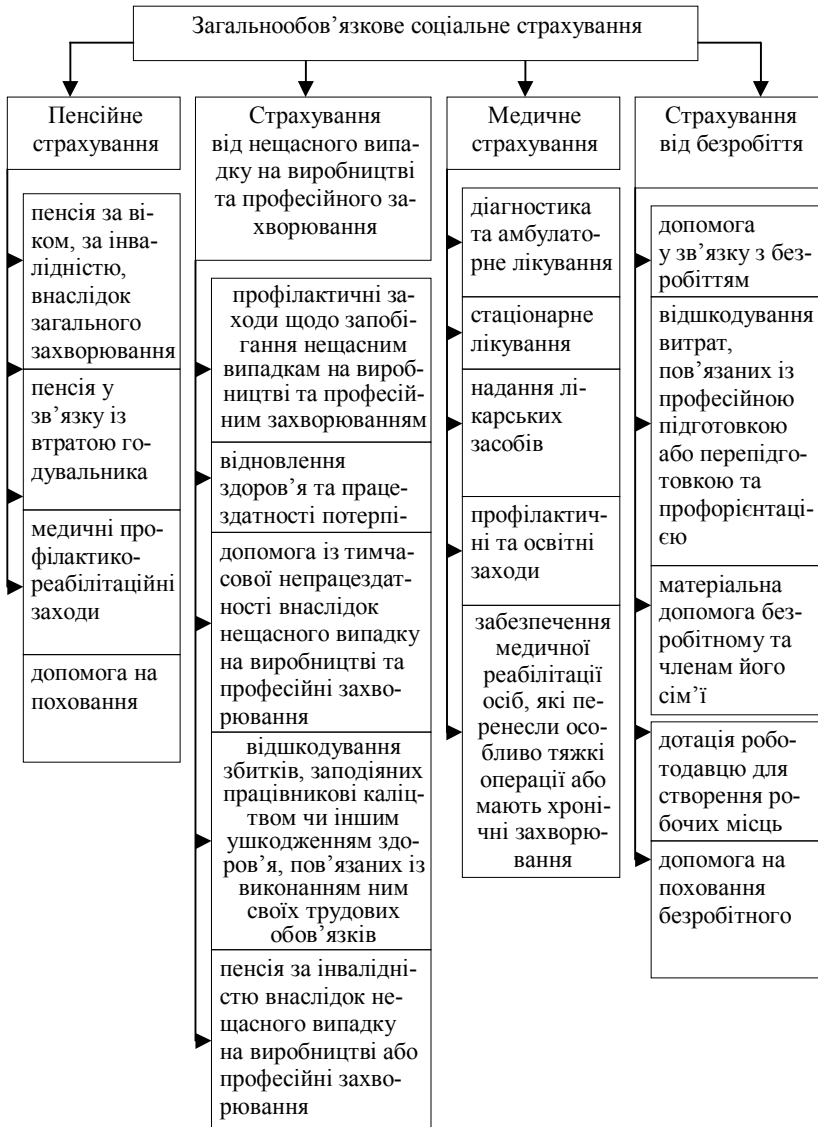

Рис. 1. Види матеріального забезпечення та соціальних послуг, які надаються за загальнообов'язковим соціальним страхуванням

Що ж представляє собою загальнообов'язкове державне страхування? Це система заходів, гарантій та обов'язків держави надати соціальній сфері право на отримання захисту, фінансової допомоги, лікування та інших благ при настанні певних випадків: постійної або тимчасової втрати працездатності, смерті годувальника, настання пенсійного віку та інше, передбачене дійсним законодавством України. Грошові кошти, що будуть направлені на вирішення вищеперерахованих проблем накопичуються шляхом місячних виплат працюючих та роботодавців до фондів, що складають Фонд соціального страхування України [3].

Складові загальнообов'язкового державного страхування зображені на рис. 1.

Отже, загальнодержавне соціальне страхування займає вагомe місце у функціонуванні країни, адже направлене на покращення добробуту населення, яке потребує допомоги та не в стані заробляти гроші самостійно. Звичайно, дана система в Україні має свої недоліки, тому стоїть питання щодо формування високоефективної інституціональної структури соціального забезпечення, у якій соціальне страхування займатиме ключове місце (60-70 % усіх витрат соціального спрямування).

Перелік посилань:

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14 січ. 1998 р. № 16/98-ВР (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98>

2. Коваль О. П. Модернізація системи соціального страхування в Україні : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2014.

3. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

3. ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА І ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

АЛГОРИТМ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

*Анциуборко Я.В., здобувач вищої освіти
Науковий керівник: Олексіч Ж.А., канд. екон. наук
Сумський державний університет*

Аудит є незалежною перевіркою даних бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання уповноваженими особами для підтвердження її достовірності та правильності.

Враховуючи важливість основних засобів в роботі підприємства, а також необхідність врахування різних аспектів стосовно організації їх обліку, набуває особливого значення аудит основних засобів.

Для отримання достатніх аудиторських доказів аудитором використовуються органолептичні, розрахунково-аналітичні та документальні методи.

Проведення ефективного аудиту об'єктів основних засобів неможливе без ретельно спланованих етапів.

Отож розглянемо більш детально процедуру здійснення аудиту основних засобів.

Для початку, необхідно ознайомитися зі специфікою діяльності підприємства, визначити об'єкт, предмет, мету та завдання проведення аудиту, здійснивши: перевірку внутрішніх нормативів пов'язаних з обліком основних засобів на відповідність дотримання засад чинного законодавства; дослідження документального оформлення операцій на різних стадіях життєвого циклу основних засобів (наявність відповідних первинних документів, своєчас-

ність та відповідність відображення операцій в системі аналітичного та синтетичного обліку); аналіз правильності визначення оцінки об'єкта основних засобів; оцінку порядку проведення інвентаризації, ведення обліку закріпленими за об'єктами МВО та системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання [1].

Джерелами інформації для проведення аудиту є внутрішні нормативні документи підприємства (наприклад, наказ про облікову політику); первинна та зведена документація; всі види звітності підприємства; результати раніше здійснених зовнішніх та внутрішніх перевірок та ін. матеріали, які були отримані або розглядаються в ході перевірок. До зовнішніх джерел можна віднести Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», П(С)БО, МСБО, МСА та інші (рис. 1).

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	
<u>ЗОВНІШНІ ДЖЕРЕЛА</u>	<u>ВНУТРІШНІ ДЖЕРЕЛА</u>
<p>Закони України, ПКУ, ЦКУ, ГКУ, НП(С)БО, П(С)БО, МСБО, МСА, Наказ Міністерства статистики «Про затвердження типових форм первинного обліку», Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, Методичні рекомендації щодо бухгалтерського обліку основних засобів, План рахунків</p>	<p>Наказ про облікову політику, Звіт про фінансовий стан, Примітки до річної фінансової звітності, первинні документи по обліку основних засобів, інвентарні списки, розрахунок амортизації, акти на приймання, документи, які підтверджують майнові права, матеріали інвентаризації тощо</p>

Рис. 1. Джерела інформації для здійснення аудиту ОЗ

Під час основного етапу перевірки необхідно розглядати основні засоби залежно від етапу їх відображення в облі-

ку (стадія надходження – первинний облік, стадія експлуатації – поточний облік, стадія вибуття – підсумковий облік).

Так аудитор повинен приділяти увагу перевірці процесу надходження основних засобів на підприємство, зокрема перевірити: правомірність віднесення необоротного активу до складу основних засобів, враховуючи критерії визнання та правильність формування первісної вартості; оформлення операцій документально з подальшим вірним відображенням у певних регістрах, складання господарських операцій.

На етапі експлуатації основного засобу аудитор повинен звернути увагу на аспекти, що стосуються: використання та руху; можливості зміни вартості; здійснення амортизаційної політики; правильності відображення витрат на здійснення поточного ремонту та поліпшення; порядку відображення перелічених вище операцій в системі бухгалтерських рахунків та регістрів обліку та ін.

І враховуючи заключний етап існування основних засобів на підприємстві (вибуття), аудитору необхідно вивчити причини та правомірність вибуття основних засобів, дослідити вплив цих операцій на показники фінансової звітності та систему податкового обліку.

Окремі питання визнання, важливим напрямом аудиту основних засобів є перевірка правильності їх оцінки та формування вартості на всіх стадіях життєвого циклу активу. Так аудитор звертає увагу на формування первісної вартості об'єкта, відображення витрат, що не мають включатися до її складу, співставляє шляхи надходження та види вартості (для об'єктів основних засобів, які отримані в результаті обміну, безоплатно отримані або є внеском до статутного капіталу).

На заключному етапі перевірки основних засобів, аудитор систематизує отримані дані, формуючи аудиторський звіт (рис. 2).

ЕТАПИ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ		
<u>ПІДГОТОВЧИЙ</u> Попереднє знайомство з підприємством, планування аудиту, оцінка систем ВК та БО, визначення аудиторського ризику	<u>ТЕХНОЛОГІЧНИЙ (ОСНОВНИЙ)</u> Контроль наявності, визнання та оцінки, перевірка достовірності облікових записів і залишків у балансі, перевірка правильності нарахування амортизації	<u>ЗАКЛЮЧНИЙ</u> Складання розділу аудиторського звіту про ОЗ
АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ ТА ДОКАЗИ		
ПРОЦЕДУРИ: Опитування, анкетування, спостереження, документальна перевірка ДОКАЗИ: Статут, накази, дані синтетичного обліку тощо	ПРОЦЕДУРИ: Зіставлення даних інвентаризації, синтетичного та аналітичного обліку, тощо ДОКАЗИ: Первинна документація, реєстри аналітичного обліку, тощо	ПРОЦЕДУРИ: Систематизація інформації, скла- дання звіту ДОКАЗИ: Робоча документація

Рис. 2. Аудиторські процедури та докази, які використовуються на різних етапах аудиту ОЗ

Отже, аудит основних засобів є важливим моментом в діяльності суб'єкта господарювання, але водночас складним, адже необхідно враховувати безліч аспектів з систем фінансового, податкового та бухгалтерського обліку.

Перелік посилань:

1. Бугинець Ф. Ф. Аудит: підручник [для спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів]. Друге видання, перероб. та доп. Житомир : ЖІТІ: ПП «Рута», 2002. 672 с.

ТЕОРЕТИЧНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Процеси інтеграції України до міжнародного економічного співтовариства та інтернаціоналізації господарського життя її економічних суб'єктів, розвиток ринкових умов господарювання й урізноманітнення видів господарської діяльності вимагає нових і більш ефективних підходів до забезпечення користувачів якісною, достовірною і своєчасною інформацією для прийняття ефективних та обґрунтованих управлінських рішень у поточній діяльності та на тривалу перспективу. Відповідно, зростають вимоги до бухгалтерського обліку, як до однієї з найважливіших складових системи управління, джерела інформації про реальний стан, а також дієвого інструменту контролю й аналізу фінансово-економічного і майнового стану підприємства. На вирішення цих питань спрямоване формування облікової політики підприємства.

Розробка і впровадження облікової політики є однією із складових загальної системи управління, інформаційним джерелом для планування і прийняття рішень.

У процесі формування власної облікової політики підприємство реалізує право вибору між альтернативними варіантами, що містяться у бухгалтерських, податкових та інших нормативно-правових актах, розробляє власні методи та правила ведення обліку, першою чергою, управлінського. Окрім того, в суперечливих ситуаціях підприємство може зафіксувати в обліковій політиці прийнятний варіант з чіткою аргументацією такого вибору.

Для реалізації наданого законодавством права вибору в процесі формування облікової політики й отримання оптимального і найбільш ефективного її варіанту, доцільно змодельовати і проаналізувати декілька різних варіантів облікової політики, а також наслідків її реалізації у вигляді отримання різних фінансових результатів діяльності та на підставі цього приймати відповідні управлінські рішення.

Формування облікової політики, з одного боку, є досить відповідальними і складним процесом вибору методичних та організаційно-технічних методів і прийомів обліку, а з іншого – являє собою творчий процес управління можливими результатами фінансово-господарської діяльності підприємства за допомогою вибору і поєднання різних прийомів, способів, методів обліку й оцінок, відповідно до мети й інтересів власників. Це потребує відповідного рівня теоретичної підготовки і практичних навиків, першою чергою, бухгалтера, оскільки рішення, які він приймає, повинні базуватись на ґрунтовних знаннях законодавства, досвіді роботи, кваліфікації, бути виваженими й аргументованими. Адже від вибору того чи іншого методу обліку й оцінок, фінансові результати діяльності підприємства в цілому можуть змінитись кардинальним чином.

Зважаючи, що формування облікової політики передбачає вибір і комбінацію альтернативних методів обліку й оцінок, відповідно до поставленої мети та зумовлене впливом цілої низки зовнішніх і внутрішніх чинників, як метод формування облікової політики доцільним та обґрунтованим є застосування моделювання, оскільки останнє вважається одним з найбільш ефективних інструментів стратегічного управління підприємством, за допомогою якого можливо обрати оптимальний варіант розвитку подій в умовах невизначеності, обрати оптимальну стратегію розвитку, суттєво зменшити можливі економічні ризики й ухвалити виважені управлінські рішення.

Результатом процесу моделювання облікової політики є формування її альтернативних моделей, які, відповідно до комплексу обраних методів обліку й оцінок, по-різному впливатимуть на фінансово-економічні показники діяльності підприємства. Далі відповідно до поставлених завдань обирається оптимальна на даний час у даних умовах господарювання модель. Обрана у такий спосіб облікова політика, відповідно до принципу послідовності, є постійною, змінюється лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності [1]. Разом з тим, зважаючи на те, що обрана модель повинна служити реалізації поставлених цілей, вона, своєю чергою, не повинна суперечити добросовісності бухгалтера, достовірності інформації про результати діяльності суб'єкта господарювання та має знаходитись у рамках діючого законодавства. Інші ж моделі можуть бути використані управлінським персоналом як інформаційна база для прийняття рішень при зміні стратегічних планів і напрямів діяльності підприємства в майбутньому та при внесенні змін до діючого варіанту облікової політики без додаткових витрат та організаційних заходів.

Документальне оформлення обраної облікової політики наразі залишається дискусійним питанням, передбачаючи, відповідності до системи діловодства конкретного підприємства, можливості використання з цією метою таких форм розпорядчих документів: наказ, положення і розпорядження. Окрім того, вимогою для підприємств, які експортують продукцію за межі України, є обов'язкова сертифікація за системою якості ISO 9001 [2], яка передбачає розробку і затвердження на підприємстві системи стандартів з основних напрямків діяльності й управління.

Оскільки облікова політика є складовою системи управління, доцільно на таких підприємствах її оформляти і затверджувати як відповідний стандарт. Тобто перелік можливих варіантів розпорядчого документу про облікову політику підприємства доцільно доповнити таким внутрішнім нормативним актом як «Стандарт облікової політики підприємства».

Таким чином, облікова політика підприємства є вагомим інструментом управління не лише обліком, але і результатами всієї його фінансово-господарської діяльності, оскільки вона передбачає певну свободу у виборі суб'єктом господарювання методів, способів, оцінок, відповідно до особливостей економічної діяльності, планів розвитку і, звичайно, інтересів власників. Оскільки дозволено вибір того іншого варіанту облікової політики, відповідно можливі і різні варіанти відображення одного і того ж факту господарської діяльності, вибору різних методів і способів оцінки їх оптимальної комбінації відповідно до особливостей функціонування суб'єкта господарювання. Відтак, уміння професійно оперувати обліковими даними, які є певною мірою умовними, обрати оптимальні способи ведення всіх видів обліку (фінансового, управлінського, податкового) дозволить без зайвих витрат досягти запланованих результатів діяльності підприємства.

Перелік посилань:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.04.2020)
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності – 2009 / пер. з англ. за ред. Ф. Ф. Голова. Київ : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2009. 1608 с.

ПОДАТКОВІ КАНКУЛИ ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Городецька Т.Е., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний університет сільського
господарства імені Петра Василенка*

Суттєві зміни, що відбуваються у світовій економіці та національних економічних системах у зв'язку з епідемією коронавірусу, вимагають антикризової допомоги з боку держави. Соціально-економічна стабільність держави має гарантуватися передусім ефективністю функціонування самої економіки, її фінансової сфери водночас із захисними заходами, що здійснюються державою.

Державна політика щодо забезпечення фінансової стійкості країни в умовах кризових явищ має формувати єдиний збалансований комплекс заходів, спрямованих на гарантування соціально-економічної стабільності країни, а також нейтралізацію їх впливу. В реаліях сьогодення держава має різні форми підтримки суб'єктів господарювання (податкові пільги, додаткове фінансування, податкові канікули та інші).

Провівши аналіз різних форм та обсягів державної підтримки господарської діяльності в Україні, група науковців, що займалася питаннями гармонізації системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС, дійшла висновку, що найбільш поширеною формою підтримки промислового і регіонального розвитку є встановлення податкових пільг. Аналогічний підхід застосовувався до більшості заходів горизонтальної підтримки, що, на думку вчених, можна пояснити тим, що в умовах постійного дефіциту бюджету надання податкових пільг сприймається як більш-менш нейтральний варіант, оскільки це безпосередньо не впливає на державний та регіональні бюджети на момент ухвалення відповідного рішення [1, с. 161].

Інструментами реалізації податкових пільг є: повне складання податкових зобов'язань на певний період (податкові канікули), знижений розмір податкової ставки, вирахування (знижки) з податкової бази, звільнення окремих об'єктів від оподаткування [2, с. 912].

Порівняно з іншими формами державної підтримки суб'єктів господарювання, застосування податкових канікул має низку переваг, оскільки не потребує безпосереднього виділення бюджетних коштів, а передбачає уступку державою частини своїх доходів. Натомість, створюються умови для підтримки суб'єктів підприємництва, які втратили можливість здійснювати діяльність частково або виділити діяльності підпад під заборону на час карантину.

Однак з іншого боку, необхідно враховувати втрати бюджетів, насамперед місцевих, при розрахунку фінансової допомоги (виплат) окремим категоріям громадян або суб'єктам господарювання.

Верховна Рада України прийняла за основу та в цілому законопроект 3220 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID – 19)».

Законопроект передбачає:

– з 1 березня по 30 квітня звільнено від плати ЄСВ всіх ФОПів та тих, хто провадить незалежну професійну діяльність;

– тимчасово скасовуються штрафи та пеня за несвоєчасну або неповну сплату ЄСВ, а також несвоєчасне подання звітності по ЄСВ;

– скасовується податок на комерційну нерухомість та землю;

– звільнення від штрафів (з 1 березня по 31 травня бізнес звільняється від основних штрафів та пені за порушення податкового законодавства). Виняток: ця норма не буде стосуватися порушень по сплаті ПДВ, акцизів та ренти;

– встановлено мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок з 18 березня по 31 травня 2020 року;

– на 3 місяці відтерміноване обов'язкове введення РРО (реєстраторів розрахункових операцій) для всіх категорій «спрощенців»;

– до 1 липня 2020 року подовжено термін подання річної декларації про майновий стан і доходи;

– не нараховується та не стягується плата за землю; звільняються від оподаткування об'єкти нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб.

– пільги для громадян (з 1 березня по 30 квітня): звільнення від штрафів та пені за прострочення виплат за споживчими кредитами; допомога тим, хто захворів на коронавірус або перебуває на самоізоляції [3].

Отже, держава зменшує податкове навантаження на суб'єктів підприємницької діяльності під час дії карантину у зв'язку обмеженням здійснення окремих видів діяльності з метою підтримки певних галузей господарювання шляхом застосування особливого податкового пільгового механізму – податкових канікул.

Слід зазначити, що податкові канікули, як форма податкових пільг, не є елементом оптимальної податкової системи, оскільки спричиняють ефекти заміщення видів діяльності, яким надаються пільги, видами діяльності, на які не розповсюджується пільговий режим оподаткування, тобто спричиняють надлишковий податковий тягар.

Водночас за сучасних умов податкові канікули для малого бізнесу є економічно обґрунтованими і доцільними, оскільки пільги використовуються і як знаряддя проведення певної економічної політики – підтримки пріоритетних галузей та видів діяльності.

Отже, з позицій економічної теорії податкові пільги є виправданими, якщо вони дозволяють долати «провали ринку». Податкові пільги можуть використовуватись також як інструмент нейтралізації викривлень, породжених деформуючими податками, якщо деформації від застосування пільг є меншими, ніж деформації, що є наслідком стягнення податку [4, с. 127].

Запровадження податкових канікул для малого та середнього бізнесу було збалансованим кроком не тільки із загальними змінами інституційного середовища у глобальному та національному вимірі, а й встановило рівновагу у співвідношенні формальних і фактично існуючих неформальних правил у малому бізнесі, внаслідок чого зникли підстави для соціальних протестів та опортуністичної поведінки реальних підприємців.

Таким чином, податкові канікули є однією з форм державної підтримки (допомоги) для суб'єктів господарювання, а також стабільним засобом, умови, порядок та підстави застосування якого врегульовані на законодавчому рівні.

Перелік посилань:

1. Звіт про результати дослідження державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=120932&schema=main> (дата звернення: 24.04.2020)

2. Антохова О. Ю. Механізм реалізації податкової політики в сучасній Україні. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 910–913.

3. Податкові канікули: для ФОПів і бізнесу ввели послаблення на час карантину. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/467102/podatkovikantikuly-dlya-fopiv-i-biznesu-vvely-poslablennya-na-chas-karantynu> (дата звернення: 24.04.2020).

4. Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації / О. М. Алимов та ін. ; за заг. ред. А. І. Даниленка. Київ : Фенікс, 2008. 468 с.

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

*Дем'яненко К.О., здобувач вищої освіти
Науковий керівник: Семеняка Т.В.
Криворізький національний університет*

Податки є складною й надзвичайно впливовою на всі економічні явища та процеси фінансовою категорією. З одного боку, податки – фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту громадян. З іншого боку, податки – знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп [3].

Розвиток вітчизняної податкової системи, у тому числі й оподаткування прибутку підприємств, відбувалося у шість етапів (таблиця 1).

Таблиця 1

Етапи розвитку оподаткування прибутку підприємств
в Україні

Період	Роки	Нормативно-правовий акт	Об'єкт оподаткування	Основна ставка
I етап	з часів СРСР до 1991 р. / Закон УРСР «Про систему оподаткування» від 25.06.1991		Дохід (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), вартість продукції (робіт, послуг)	35 %
II етап	1992 р. / ЗУ «Про оподаткування доходів підприємств і організацій» від 21.02.1992		Валовий дохід = (доходи від реалізації продукції (робіт, послуг), інших матеріальних цінностей, майна (включаючи основні фонди), нематеріальних активів, брокерських місць (окрім реалізації біржами) + доходи від позареалізаційних операцій) – витрати по цих операціях	18 %
	1993 р. (I квартал) / Декрет КМУ «Про податок на прибуток підприємств і організацій» від 26.12.1992		Валовий прибуток підприємства = виручка (без податку на додану вартість, акцизного збору) – затрати на виробництво та реалізацію, що включаються до собівартості продукції (робіт, послуг)	30 %

	1993 р. (II квартал) по 1994 р. / ЗУ «Про оподаткування доходів підприємств і організацій» від 21.02.1992	Валовий дохід = (доходи від реалізації продукції (робіт, послуг), інших матеріальних цінностей, майна (включаючи основні фонди), нематеріальних активів, брокерських місць (крім реалізації біржами) + доходи від позареалізаційних операцій) – витрати по цих операціях	22 %
	1995 р. по 1996 р. / ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994	Балансовий прибуток = сума фінансових результатів від усіх видів діяльності підприємства за звітний період	30 %
III етап	1997 р. по 2003 р. / ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.1997	Прибуток = валовий дохід – валові витрати – амортизація	30 %
	2000-2004 рр. / ЗУ «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21.12.2000		
IV етап	2004 р. по 2011 р. (I квартал) / ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств» від 01.07.2004	Прибуток = валовий дохід – валові витрати – амортизація	25 %

V етап	з 01.04.2011 р. по 2014 / Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI	Прибуток = доходи – собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг – інші витрати	23 % 21 % 19 % 16 % (18 %)
VI етап	2015 р.- сьогодні / Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755	Прибуток = фінансовий результат до оподаткування (прибутку або збитку) ± податкові різниці	18 %

Отже, ретроспективний аналіз оподаткування прибутку юридичних осіб засвідчив, що за період незалежності Україні воно зазнавало постійних істотних змін. Податкове законодавство змінювалося, іноді навіть не раз на рік, а щоквартально, дії держави були різноспрямованими, а рішення часто приймалися залежно від стану бюджету. Треба зазначити, що діюча система оподаткування прибутку юридичних осіб є недосконалою, тому наразі постійно виникають питання щодо її повної зміни, зокрема запровадження замість податку на прибуток податку на виведений капітал.

Перелік посилань:

1. Turley G. Transition, taxation and the state, development and transition series. Adlershot, UK : Ashgate, 2006. 156 p.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5083-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5083-17/paran3#n3> (дата звернення: 23.04.2020).
3. Деева Н. А., Редіна Н. І, Дулік Т. О. Оподаткування в Україні : навч. посіб. ; за ред. Н. І. Редіної. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 544 с.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ У СИСТЕМІ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ

Касатонova I.A., канд. екон. наук, доцент

Слісаренко O.O., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Внутрішній контроль – це система заходів, організованих і здійснюваних економічним суб'єктом з метою найбільш ефективного виконання всіма працівниками своїх обов'язків при здійсненні господарських операцій. Внутрішній контроль визначає законність цих операцій і їх економічну доцільність для підприємства.

З економічної точки зору, внутрішній контроль можна визначити як регламентовану нормами права діяльність суб'єктів контролю організації, спрямовану на попередження, виявлення та припинення порушень правових норм і управлінських рішень, що забезпечують нормальне функціонування економічної системи організації в цілому і кожного її елементу окремо.

З точки зору аудиту, внутрішній контроль – це сукупність організаційної структури, методик і процедур, прийнятих керівництвом економічного суб'єкта в якості засобів для впорядкованого і ефективного ведення господарської діяльності, що включає організовані всередині даного економічного суб'єкта і його силами нагляд і перевірку.

У бухгалтерському обліку доцільно виділити дві групи внутрішнього контролю: внутрішній документальний контроль і внутрішній фактичний контроль [1]. Внутрішній документальний контроль полягає у встановленні сутності перевіряємої господарської операції і господарської діяльності в цілому на основі первинних документів, облікових записів і звітностей, в яких вона отримала свій відбиток. Внутрішній фактичний контроль являє собою

встановлення дійсного, реального стану об'єкта перевірки та здійснюється шляхом перерахунку, зважування, обміру для встановлення фактичного залишку майнових і матеріальних цінностей в натуральному вимірнику.

До внутрішнього документального контролю можна віднести:

- затвердження первинних документів в обліковій політиці. Разом з тим обов'язковими до застосування продовжують залишатися форми документів, що використовуються в якості первинних облікових документів, встановлені уповноваженими органами відповідно і на підставі інших законодавчих актів (наприклад, касові документи);

- повноту заповнення реквізитів первинних документів;

- реєстрацію первинних документів в облікових регістрах. Відповідно до НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дані, що містяться в первинних облікових документах, підлягають своєчасної реєстрації та накопичення в регістрах бухгалтерського обліку;

- відображення фактів господарського життя в бухгалтерській фінансовій звітності [2].

Отже, внутрішній контроль відіграє важливу роль в системі облікового процесу, так як він забезпечує ефективну діяльність економічного суб'єкта в цілому і його окремих елементів.

Перелік посилань:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336> (дата звернення 29.04.2020)

2. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Фінансовий облік. Київ: Лібра, 2005. 976 с.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ

*Касатонova I.A., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Сталий розвиток економіки в цілому може бути досягнуто виключно за умови результативного функціонування конкретних господарюючих суб'єктів. Незважаючи на простоту структури суб'єктів малого підприємництва, їх сталий розвиток – досить складний процес, на який впливає ряд серйозних факторів, одним з яких є побудова системи бухгалтерського обліку.

Одним з принципів побудови системи обліку і звітності на підприємствах малого бізнесу є принцип раціональності. Раціональність може будуватись не лише шляхом скорочення і полегшення стану звітних форм, а й побудови єдиної системи бухгалтерського, податкового та оперативного обліку з мінімальною кількістю ручного коректування реєстрів кожного з видів обліку. У цих умовах підвищується роль і значення облікової політики підприємств як інструменту підвищення якості звітності.

Крім того, повинні бути враховані і інші чинники, які умовно розділені на універсальні (загальні для всіх економічних суб'єктів) і оригінальні (що визначають особливості формування облікової політики малих підприємств). Наприклад, вплив користувачів облікової інформації на формування облікової політики малих підприємств проявляється через їх класифікацію за ознакою «дотримання норм облікових стандартів» [1].

Питання, які вирішуються вибором облікової політики, відображені на рисунку 1.

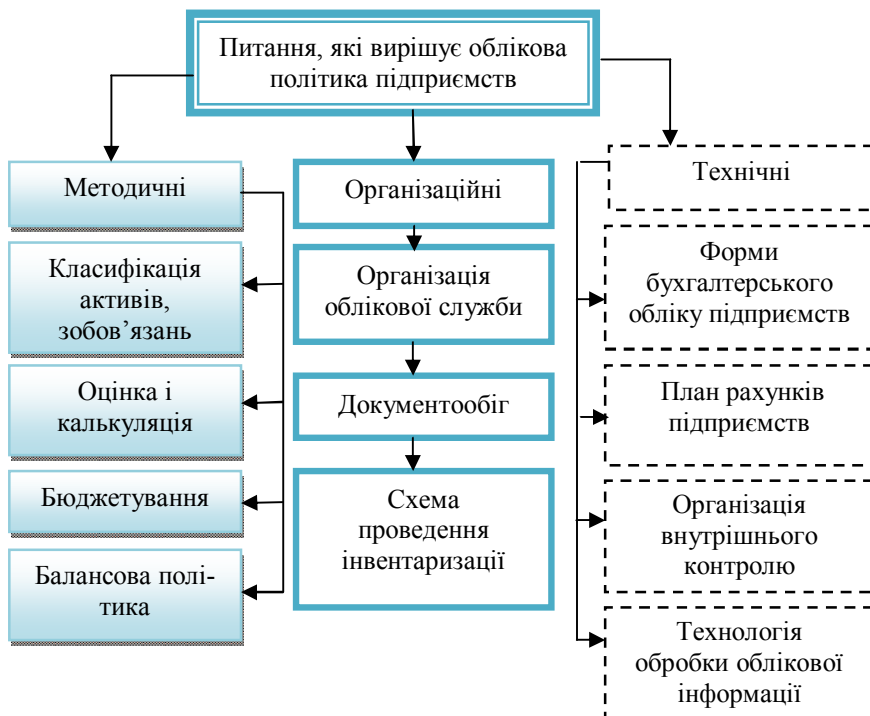

Рис. 1. Питання, які вирішує облікова політика підприємств [2]

Таким чином, формування облікової інформації в спрощеній системі бухгалтерського обліку малих підприємств передбачає глибокий багатоетапний процес, який максимально відповідає вимогам чинних законодавчих і нормативних правових актів в області бухгалтерського обліку, спрямований на підготовку якісної облікової інформації.

Перелік посилань:

1. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Київ : КНЕУ, 2006. 526 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку. Житомир : ЖІТІ, 2000. 356 с.

АУДИТ ГУДВІЛУ ПІД ЧАС ОПЕРАЦІЇ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Нежива М.О., канд. екон. наук

Київський національний торговельно-економічний університет

Гудвіл є нематеріальним активом, тобто вартістю репутації суб'єкта. Він має потенціал до самонараховування, проте немає фізичної форми. Гудвіл, визнаний в угоді М&А, представляє собою очікувані майбутні економічні вигоди, що можна отримати із активів, придбаних в угоді М&А. Іншими словами, це справедлива вартість синергії двох компаній, що об'єднуються. Особливістю гудвілу є те, що він не може генерувати грошовий потік самостійно, а тільки в поєднанні з іншими активами підприємства – послугами, готовою продукцією, запасами.

П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» визначає, що гудвіл – це перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання [1]. МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» визначає гудвіл як актив, який являє собою майбутні економічні вигоди, що виникають з інших активів, придбаних під час об'єднання бізнесу та які не ідентифікуються і не визначаються окремо [2]. Отже, в найбільш широкому розумінні гудвіл – це хороша репутація компанії, солідна (лояльна) база клієнтів чи споживачів, ідентичність та визнання бренду, особливо талановита робоча сила та власні технології.

Важливо зазначити, що з поняттям гудвіл (goodwill) часто використовується у поняття бедвіл (badwill), що може трактуватись як негативний гудвіл. Пояснимо: коли компанія має сильний бренд, фінансову стійкість і добре розвивається, її можна придбати з виплатою гудвілу та відображення його на балансі. Проте, коли компанія пере-

живає кризу, вона фінансово нестабільна, а діло йде до банкрутства, її можна придбати по бедвілу – нижче вартості її чистих активів. Тому бедвіл є різницею між справедливою вартістю та вартістю чистих активів, яка має негативне значення.

Метою аудиту гудвілу під час операцій М&А є встановлення правильності розрахунку її розміру та ризику зменшення оціненої вартості у майбутньому в результаті впливу на гудвіл змін на ринку, політичної ситуації, наявності економічної кризи, закритті кордонів в країні, де працює компанії та інше. Метою аудиту гудвілу після операцій М&А є встановлення правильності розрахунку гудвілу та правильності оплати угоди з дотриманням визначеної вартості гудвілу.

Для багатьох фірм проведення аудиту гудвілу є важливим, адже вартість їхньої репутації є одним з найбільш важливих факторів отримання прибутків. Етапи аудиту гудвілу під час операції М&А підприємств:

- отримання розуміння майбутньої аудиторської перевірки;

- оцінка ризиків (обсяг гудвілу відносна кількість тестів, що буде проведена; наявність несприятливих подій; чутливість гудвілу до змін на ринку; наявність значних змін в оцінці, управлінні гудвілом з боку клієнта протягом звітного періоду);

- планування аудиторських процедур;

- застосування процедур оцінки внутрішнього контролю, тестування контролю;

- застосування аудиторських процедур безпосередньо до гудвілу;

- узагальнення результатів та складання висновку.

Для того, щоб перевірити гудвіл, потрібно застосувати наступні аудиторські процедури:

- перевірка угоди про M&A;
- перевірка наявності обставин, які враховуються під час оцінки гудвілу, аби оцінити, чи обґрунтованою є величина гудвілу;
- переглянути та вивчити протоколи Загальних зборів, тобто повинен бути встановлений факт, що угода M&A була дозволена акціонерами;
- перевірка результатів процедури оцінки активів підприємства;
- розрахунок та порівняння гудвілу власноруч аудитором з врахуванням всіх отриманих даних.

Після застосування таких процедур аудитор отримує аудиторські докази та формує з них аудиторські робочі документи. Всі вони наповнюють аудиторський файл перевірки гудвілу. Якщо відповідно до професійного судження аудитора аудиторських доказів достатньо, щоб зробити висновок про правильність операцій з гудвілом під час реалізації угоди M&A, то він формує висновок. Висновок передається клієнтові, який на його основі робить відповідні інвестиційні рішення.

Таким чином, аудит гудвілу під час операцій M&A є дуже важливим кроком, адже дозволяє визначити, чи не завищена вартість угоди, правильно оцінена репутація сторони, що купується. Складність роботи з гудвілом полягає в тому, що в Україні це ще мало поширена тема, а тому залучення аудиторів до перевірки є дуже важливим рішенням. Інакше потім можуть виникнути питання як від сторони-покупця, так і від регулюючих органів.

Перелік посилань:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07 лип. 1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99> (дата звернення 19.04.2020).
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068 (дата звернення 19.04.2020)

СИСТЕМА ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ УКРАЇНИ

*Онопрієнко Ю.В., здобувач вищої освіти
Науковий керівник: Макогон В.Д., д-р екон. наук, професор
Київський національний торговельно-економічний університет*

Система податкового планування відіграє вагому роль у системі фіскального регулювання соціально-економічних процесів. В умовах трансформаційних перетворень важливим завданням є адаптація складових системи податкового планування до змін фінансово-економічних умов. Важливо виважено оцінити вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на податковий потенціал територій, обґрунтувати доцільність та особливості застосування податкових режимів в залежності від статусу платника податків, напрямків і результатів їх фінансово-господарської діяльності, місця реєстрації та організаційної структури підприємств. Разом з цим, для ефективної реалізації податкової політики та оцінки альтернативних варіантів, підприємство повинно використовувати коректні методи та інструменти податкового планування, пов'язані з особливостями оподаткування конкретних видів діяльності.

Основне завдання податкового планування полягає в попередньому розрахунку варіантів сум податків за результатами загальної діяльності та по відношенню до конкретної угоди в залежності від різних правових форм її реалізації з використанням правових можливостей чинного законодавства [1, с. 181].

До основних етапів податкового планування можна віднести: виявлення ризиків оптимізації, аналіз проблем і постановка задачі для створення нової податкової схеми, підбір інструментів, за допомогою яких можна провести податкове планування, створення податкової схеми і робо-

та з нею, виявлення ризиків тощо. Методологія та інструментарій податкового планування має досить широкий спектр теоретичних і практичних способів для створення ефективної системи податкової оптимізації, кожен з яких орієнтований на конкретну ситуацію і дозволяє спрогнозувати її розвиток в майбутньому.

У податковому плануванні в організації можуть використовуватися різні інструменти. Основними інструментами податкового планування України є [2]: використання офіційних пільг згідно з чинним податковим законодавством; використання особливих форм договорів з партнерами, завдяки чому можна оптимізувати податковий тягар; доведення ціни угоди до оптимальної; застосування спеціальних податкових режимів і систем, які передбачені Податковим кодексом.

Також розробка моделі впровадження інструментів повинна бути ефективною та відповідати вимогам підприємства. Компанія має право використовувати вибрані інструменти, використовуючи зміни законодавства. Зміни відбуваються постійно – змінюються ставки, скасовуються пільги і режими, вводяться інші режими та пільги.

До того ж, податкове планування в Україні передбачає використання різних зовнішніх і внутрішніх методів. До зовнішніх відносяться такі заходи, як зміна виду діяльності або юрисдикції. Це відбувається вкрай рідко і вимагає більш серйозного обґрунтування, ніж мінімізація податків. До внутрішніх методів планування можна віднести наступне: вибір облікової політики (переважно проводять раз на рік). Завдяки переоцінці основних засобів, команда може заощадити на податках на майно і прибуток.

Аналітично-розрахунковий метод: аналізуються показники минулих періодів, в результаті в баланс на наступний рік закладаються плани по зміні в ту чи іншу сторо-

ну: числа працівників; обсягів робіт; обсягу активів. Балансовий метод: моделюються різні фінансові та господарські ситуації. Наприклад, моделюється потреба фінансів і аналізуються різні джерела. Нормативний метод: майбутні податки розраховуються методом розрахунку планових показників з чинними ставками. Оптимізація планів: аналізуються кілька планів, вибирається оптимальний. Створення податкового поля: аналізуються ввідні дані – вид діяльності, облікова політика і т.д. На основі цих даних розробляється індивідуальний список податків і зборів, які підлягають сплаті, опрацьовуються заходи щодо зменшення податкової бази. В процесі реалізуються різні податкові схеми і робляться економічні дії з найменшим оподаткуванням [3, с. 761].

Отже, в сучасних умовах вагомим завданням є проведення дієвої фіскальної політики яка базується на застосуванні обґрунтованих методів та інструментів податкового планування. В рамках цієї системи повинні бути розроблені моделі оптимальної структури організації діяльності з урахуванням вимог законодавства, одночасно використання наданих в рамках його дії можливостей.

Перелік посилань:

1. Матвійчук Л. О. Податкове планування як інструмент управління фінансово-господарською діяльністю підприємства: Київ, 2016. № 11. С. 178–186.
2. Податкове планування: інструменти і методи зниження податкової бази. URL: <https://www.gd.ru/articles/10319-nalogovoe-planirovanie> (дата звернення: 23.04.2020).
3. Ткачик Л. П. Спрощена система оподаткування як інструмент агресивного податкового планування: Київ, 2018. № 2(2). С. 758–762.

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Хорошилова І.О., канд. екон. наук

Хорошилов М.С., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У сучасних умовах, на межі неминучої світової економічної кризи спричиненої пандемією COVID-19 в Україні суттєвих змін зазнають всі сфери економічної діяльності. Загальмують всі економічні процеси, а оскільки діяльність суб'єктів господарювання пов'язана з високим рівнем оподаткування потрібно негайне розв'язання цієї проблеми, та прийняття конкретних рішень, нажалі без допомоги держави самотужки підприємства навряд чи зможуть вирішити це питання. Ця ситуація вимагає від підприємства формування такої стратегії діяльності, яка спрямована на зменшення податкового навантаження і мінімізацію втручання фіскальних органів в його діяльність. Посилення загроз з боку зовнішнього середовища, стрімко зростаюча інфляція, подорожчання усіх видів ресурсів призводять до неплатоспроможності підприємств і, отже, до неспроможності сплачувати податки за встановленими ставками та термінами. За цих умов, питання дослідження ефективної податкової політики підприємств є особливо актуальним як на макро-, так і на мікрорівні, оскільки, досконале податкове планування здатне суттєво сприяти удосконаленню методів господарювання, підвищенню рентабельності виробництва, зміцненню комерційного розрахунку як основи стійкого фінансового стану і стабільної роботи підприємства та виконання ним своїх зобов'язань. Податкова діяльність підприємства розглядається як частина його фінансово-господарської діяльності.

Необхідність податкового планування закладена в самому податковому законодавстві, яке передбачає ті чи

інші податкові режими для різних випадків, визначає різні методи формування податкової бази і пропонує платникам податків різні податкові пільги, якщо вони будуть діяти в певних напрямках, за для забезпечення своєї податкової безпеки. Ця проблема існувала завжди, однак в умовах кризи особливо важливими є два аспекти:

– при формуванні стратегії податкового планування підприємці не повинні забувати про моральні принципи, зокрема, про суспільний обов'язок сплачувати податки, без яких держава не може існувати;

– способи законного зменшення податків завжди були і будуть існувати уже тому, що існує значна кількість законно встановлених різних видів податкових режимів і пільг.

Будь-який метод оптимізації повинен бути ефективним, відповідати нормам закону, стабільним у застосуванні та не повинен нести негативних наслідків щодо діяльності підприємства. Однак окремі наші заходи щодо оптимізації оподаткування не стануть повноцінною системою податкового планування підприємства доти, доки вони не будуть здійснюватись у межах єдиного стратегічного плану розвитку й діяльності підприємства.

Податкове планування передбачає законне зменшення податків, в умовах всебічної кризи, насамперед якщо зрештою потребує малий та середній бізнес. Воно повинно бути обумовлене зацікавленістю держави в наданні податкових пільг з метою стимулювання виробництва, різних категорії платників податків, за для регулювання соціально-економічного розвитку. Ці дії необхідно провести державі щоб уникнути приховування податків та ухилення від їх сплати з боку підприємств. З цією метою виділяємо наступні критерії, за якими податкове планування відрізняється від ухилення з сплати податків [2]:

– податкове планування апелює до існуючих категорій платників податку (підприємство може обирати між

спрощеною системою та звичайною системою оподаткування);

- в окремих випадках податкове планування може включати елементи ухилення від сплати податків, якщо користь, отримана від результатів їх застосування, перевищує витрати та ризики;

- податкове планування забезпечує обов'язкове дотримання строків платежів;

- податкове планування може здійснювати зміни в організаційній структурі виробництва з метою зменшення податкових виплат.

З огляду на вище зазначене, планомірне й обґрунтоване зниження виплат податкового характеру, та зменшення податкового навантаження підприємства й буде податковим плануванням. Оскільки господарські суб'єкти мають право мінімізувати суми податкових зобов'язань усіма дозволеними законом засобами, то в цьому й полягає різниця між податковим плануванням та ухиленням від сплати податків. Зазначаємо, що податкове планування дає підприємству можливість:

- дотримуватися законодавства шляхом правильності розрахунку податків, зборів та інших платежів податкового характеру;

- звести до мінімуму податкові зобов'язання;

- максимально збільшити прибуток;

- ефективно керувати грошовими потоками і уникати штрафних санкцій. Отже, податкове планування на підприємствах України повинне здійснюватися відповідно до податкового законодавства України, але з урахуванням тимчасових умов та досвіду інших країн.

В основу податкового планування повинна бути покладена сума чистого прибутку підприємства, а також передбачений обсяг результатів цієї господарської діяльності.

Підприємства повинні проводити класифікацію податків з метою їх оптимізації.

Основними напрямками податкового планування у разі здійснення підприємницької діяльності на території України є використання спрощених систем оподаткування, податкових пільг, зумовлені альтернативністю організаційно-правових форм суб'єктів підприємницької діяльності, шляхів формування капіталу для здійснення статутної діяльності, видів діяльності підприємств та видів продукції, структури витрат на виробництво та реалізацію продукції, форм і видів оплати праці тощо.

Ефективно організована система податкового планування дозволяє оптимізувати податкові платежі підприємства. Узгодженість діяльності та оптимізація цієї системи у напрямку мінімізації податків законним шляхом знижує фінансові витрати і зміцнює фінансовий стан підприємства.

Перелік посилань:

1. Болдуєва О. В. Упорядкування податкових платежів на підприємстві. *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2009. № 1. С. 25–29.

2. Михайленко С. Управління податковим навантаженням як фактор фінансового забезпечення підприємництва. *Економіст*. 2012. № 11. С. 67–69.

3. Оподаткування прибутку підприємств та його оптимізація в умовах перехідної економіки. *Веда: електронна бібліотека* : веб-сайт. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/inode/36238.html> (дата звернення: 28.04.2020).

4. Чиж А. Ю. Податкова безпека як функціональна складова економічної безпеки підприємства. URL: http://thesis.at.ua/publ/15_11_15_12_2013_r_menedzhment_rozvitok_teoriya_ta_praktika/chizh_a_ju_pod_atkova_bezpeka_jak_funkcionalna_skladova_ekonomichnoji_bezpeki_pidriemstva/9-1-0-247 (дата звернення: 28.04.2020).

4. УПРАВЛІНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ Й АУДИТІ

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Лівенцова Я.О., здобувач вищої освіти*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

В умовах висококонкурентного ринкового середовища, існує залежність між ефективністю управління, якістю інформації та її рівнем використання. Відтак, важливою умовою покращення системи управління на підприємстві можна досягти за рахунок вчасного одержання правдивої, неупередженої, повної, об'єктивної облікової інформації.

Обліково-аналітична діяльність підприємства спрямована на задоволення інформаційних запитів суб'єктів ринку (як внутрішніх, так і зовнішніх стосовно суб'єкта господарювання) через побудову виражених інформаційних потоків як упорядкованої сукупності даних, необхідних для вирішення конкретних завдань; способів їх отримання; що має на меті на їх основі більш точно, з мінімальним рівнем невизначеності формувати потрібні знання та приймати ефективні управлінські рішення [1]. Ефективність вирішення названих завдань визначається мірою досконалості інформаційної системи бухгалтерського обліку.

Так, сучасна інформаційна система бухгалтерського обліку має надавати змогу здійснювати збір і зберігання інформації, оперативну і точно передавати її за призначенням, обробляти, виявляти відхилення від прогнозних показників, проводити аналіз даних тощо, що є підставою для

ефективного планування господарської діяльності у цілому, поетапного здійснення систематичного аналізу цієї діяльності, координування і своєчасного внесення відповідних коректив, відстежуючи зміну умов зовнішнього середовища.

Проблема побудову ефективної дієвої інформаційної системи бухгалтерського обліку пояснюються, зокрема, складністю формалізації його компонентів.

Системою називають комплекс взаємопов'язаних елементів разом із відношеннями (зв'язками) між цими елементами та між їхніми атрибутами, які спільно реалізують певні цілі [2].

Будь-яка система складається з таких компонентів:

- структура, тобто сукупність елементів системи і взаємозв'язків між ними;
- вхід і вихід кожного елемента і системи в цілому;
- функції кожного елемента системи;
- цілі й обмеження системи та її окремих елементів.

Інформаційну систему можна визначити як сукупність організаційних і технічних засобів для збору, збереження, обробки і передачі інформації до інтегрованої стратегічної системи управління з метою забезпечення інформаційних потреб користувачів.

Структура інформаційної системи бухгалтерського обліку представлена організаційною і виробничою структурою підприємства й охоплює всі сторони його діяльності, в тому числі оптимізацію основних та оборотних коштів, розподіл прибутку, безготівкові розрахунки, податкову політику тощо.

Входом і виходом кожного елемента й інформаційної системи бухгалтерського обліку системи в цілому є матеріальні й інформаційні потоки, що надходять до системи чи виводяться нею завдяки засобам інформатизації й автоматизації документообігу, які дозволяють оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності і використовувати їх для формування, ре-

дагування і друку вихідних документів, квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям, ланкам управління щодо ефективності роботи.

Бухгалтерський облік в інформаційній системі підприємства забезпечує на вході фіксування і реєстрацію інформації про факти господарського життя, відображення її в облікових регістрах, здійснює обробку інформації у визначених формах обліку і на виході видає готовий продукт – інформацію [3].

Функції кожного елемента інформаційної системи бухгалтерського обліку – це управлінські функції щодо прийняття рішень певним структурним підрозділом з питань організації і реалізації обліку і звітності.

Як цілі й обмеження інформаційної системи бухгалтерського обліку та її окремих елементів можуть виступати досягнення максимального прибутку, контроль і фінансовий аналіз, який дозволяє не тільки забезпечити господарюючий суб'єкт фінансовими ресурсами й оптимізувати ризики, але й визначити пакет стратегічних цілей для подальшого ефективного розвитку.

Таким чином, застосування сучасних інформаційних систем бухгалтерського обліку створює передумови для посилення централізації і перенесення на вищий рівень керівництва функцій стратегічного планування економічною діяльністю господарюючого суб'єкта.

Перелік посилань:

1. Тринька Л. Я. Обліково-аналітична діяльність суб'єктів господарювання: сутність і складові. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2014. Вип. 36. С. 181–188.

2. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Моделювання економіки : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2005. 306 с.

3. Баланюк І. Ф. Бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємством. *Вісник Прикарпатського університету. Сер. Економіка*. 2015. Вип. XI. С. 250–254.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У РОЗВИТКУ МУНІЦИПАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ

*Гаврилець О.В., канд. екон. наук, доцент
Мукачівський державний університет
Дочинець Н.М., канд. екон. наук, доцент
Закарпатська академія мистецтв, м. Ужгород*

Муніципальна діяльність визначається як конкретна, самостійна, здійснювана під своєю відповідальністю діяльність населення місцевого співтовариства та органів місцевого самоврядування стосовно вирішення питань місцевого значення. Для більшості членів територіальних громад діяльність органів місцевого самоврядування є незрозумілою і недоступною для сприйняття, що, окрім іншого, заважає долученню широких верств населення до місцевого самоврядування. Так, Асоціація міст України, серед інших, представила стратегію в сфері надання адміністративних послуг населенню, де відзначає застарілість оформлення таких послуг шляхом використання особистих звернень та паперових документів, що є складним і незручним для споживача [1].

В даному контексті проблем муніципального управління особливої ваги набуває концепція муніципального маркетингу, як особлива сфера наукових досліджень та практичної діяльності, для якої об'єктом докладання маркетингових зусиль є місто, а предметом – привабливість міста для різних цільових груп споживачів. Реалізацію даної концепції забезпечує маркетингова інформація, збір, оцінка, систематизація та аналіз якої є основною функцією маркетингу муніципального утворення.

Зокрема, для муніципального органу місцевого самоврядування головним чинником розвитку є прогнозування процесів формування муніципальних ринків праці, житла,

послуг освіти й охорони здоров'я, які представляють комплекс муніципальних послуг, а ефективність їх надання потребує обліку різноманітних місцевих умов та інтересів населення, у зв'язку з чим підвищуються вимоги до достовірності, репрезентативності, актуальності та об'єктивності отримуваної маркетингової інформації. Так, на прикладі функціонування сфери адміністративних послуг Асоціація міст України в рамках Стратегії у сфері «Електронне врядування та публічні послуги» визначає наступні проблеми, серед яких якраз інформаційне забезпечення відіграє пріоритетну роль:

- недостатність інформації про діяльність органів місцевого самоврядування або її надмірна складність для пересічного громадянина;

- складність та недостатня зручність публічних послуг для споживача;

- ускладнена процедура або застарілість окремих публічних послуг;

- відсутність належного фінансового забезпечення (оплата праці, розвиток інфраструктури).

З огляду на виявлені проблеми можна відзначити, що основним напрямком розвитку публічних послуг є розбудова мережі центрів надання публічних послуг (ЦНПП) для спрощення отримання споживачами публічних послуг. І хоча міжнародний досвід свідчить, що нагальним викликом сьогодення є надання кожній особі можливості отримати всі публічні послуги за допомогою Інтернету, в Україні застосування такого засобу не є таким, що вирішує питання ефективності надання публічних послуг населення. На сьогодні хоча і спостерігається позитивна динаміка зростання фіксованого широкосмугового доступу до Інтернету в Україні, однак частка проникнення мережі Інтернет за даними Інтернет Асоціації України на серпень 2017 року

становила 65 % (в містах з населенням більше 100 тисяч осіб – 75 %, в селах – 54 %, що пояснюється застарілістю телекомунікаційних мереж, низьким рівнем комп'ютеризації та низькими доходами населення [2].

Так, на 1 січня 2019 року кількість абонентів Інтернет в Україні склала 26066,8 осіб, при цьому Закарпатська область займає чи не найнижчу сходинку за даним показником серед інших областей України – це 2,23 % в загальній кількості абонентів. За даними Державної служби статистики на 1 січня 2020 року кількість Інтернет-користувачів в Закарпатті склала 62,9 тис. осіб [3]. Вважається, що однією з причин такого зростання користувачів є «смартфонізація» населення, адже 22 % користувачів виходять в Інтернет виключно за допомогою смартфонів [4]. Для значної частки нових користувачів смартфон у 2019 році став першим і єдиним пристроєм для доступу до мереж. Оскільки важливим принципом надання електронних адміністративних послуг є їх доступність 24 години на добу та 7 днів на тиждень, то ріст кількості користувачів є необхідною умовою розвитку таких послуг та формою задоволення потреб споживачів муніципальних послуг. До того ж, запровадження Єдиного державного порталу адміністративних послуг сприяє зростанню такого рівня задоволення через широкі можливості іфнормування та консультування громадян з тих чи інших питань місцевого значення. Окрім цього наближення формату муніципальних послуг до потреб кінцевих споживачів сприяє запровадження на веб-сайтах органів місцевого самоврядування опитування у формі анкетувань. Такий інструмент маркетингу спрямований на вивчення цільової аудиторії у розрізі окремих видів муніципальних послуг та наступної оцінки можливих форм їх надання або ж проблем, що перешкоджають їх широкому використанню.

Отже, слід враховувати, що при запровадженні електронних адміністративних послуг для їх користувачів мають бути доступними: актуальна інформація про послугу через відповідний портал або веб-сайт; завантаження форм документів, які необхідно заповнити для отримання адміністративної послуги, або можливість заповнення цих форм в онлайн режимі; онлайн інформування суб'єкта, що звернувся за послугою про стан надання такої послуги; можливість sms-інформування; онлайн оплата за надання адміністративної послуги, якщо така плата встановлена.

Таким чином, широке впровадження та забезпечення доступності муніципальних послуг вимагає залучення альтернативних інформаційних джерел, серед яких особливої уваги заслуговують ті, що сприяють реалізації механізму надання якісної муніципальної послуги із забезпеченням зворотного зв'язку із споживачем. Наявність зворотного зв'язку в муніципальному маркетингу можливий завдяки реалізації інструментів маркетингових досліджень, серед яких панельні обстеження, опитування, фокус-групи та інші методи збору та передачі інформації в системі взаємовідносин «бізнес-бізнес» або «бізнес-споживач».

Перелік посилань:

1. Асоціація міст України : веб-сайт. URL: <http://auc.org.ua> (дата звернення: 21.04.2020).
2. Прав Р. Ю. Моніторинг розвитку інформаційної інфраструктури в Україні. URL: [file://mac/Home/Downloads/169592-384145-1-PB%20\(1\).pdf](file://mac/Home/Downloads/169592-384145-1-PB%20(1).pdf) (дата звернення: 21.04.2020).
3. Закарпаття онлайн : веб-сайт. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/199742-Derzhstat-porakhuvav-skilky-zakarpattiv-korystuiutsia-internetom-i-telebachenniam> (дата звернення: 23.04.2020).
4. Кількість користувачів інтернетом в Україні виросла на 7 % – дослідження. *Українська правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/10/11/652498> (дата звернення: 23.04.2020).

УПРАВЛІНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

*Голячук Н.В., канд. екон. наук, доцент
Луцький національний технічний університет*

Інформаційні технології вийшли на якісно новий рівень, який дозволяє вирішувати складні економічні задачі.

Стандарт вищої освіти України підготовки магістрів спеціальності 071 – Облік і оподаткування передбачає наявність програмних результатів навчання у пункті ПР14 «Обґрунтовувати вибір і порядок застосування управлінських інформаційних технологій для обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в системі прийняття управлінських рішень з метою їх оптимізації» [1].

На виконання названих програмних результатів у Луцькому НТУ при підготовці магістрів спеціальності Облік і оподаткування у навчальному плані передбачена дисципліна «Управлінські інформаційні системи і технології в обліку і оподаткуванні». При проведенні лабораторних занять використовуються програмні продукти «1С:Управління торговим підприємством», «1С: Управління торгівлею». Для моделювання ситуації при використанні названих програм розроблені комплексні задачі, які передбачають створення віртуального підприємства, заповнення необхідних довідників. Студентам пропонується здійснити певні операції, які моделюють практичну роботу бухгалтера та оформляються відповідними документами. В процесі роботи студенти вивчають порядок документування руху товарно-матеріальних цінностей, основних засобів, грошових коштів, нарахування заробітної плати тощо. Особлива увага приділяється відображенню господарських операцій в

управлінському обліку. Завершальним етапом виконання комплексної задачі є формування різних видів фінансової, управлінської, статистичної та податкової звітності.

В навчальному процесі ми використовуємо ліцензійне програмне забезпечення, придбане шляхом виконання договору співпраці між університетом та дистриб'ютором програм 1С ще у 2011 р. У 2019 році Луцький НТУ підписав Меморандум про співпрацю з ГО «Співка автоматизаторів бізнесу», результатом якого стало оновлення всіх програм 1С та отримання нових програмних продуктів лінійки BAS: BAS Бухгалтерія, BAS ERP та інших. Програма BAS ERP (управлінська інформаційна система) буде запроваджена у навчальний процес уже з наступного навчального року, оскільки карантинні заходи не дозволили це зробити у поточному році.

Досить суттєву допомогу при вивченні названих курсів надає інформаційно-технологічний супровід системи програм 1С (ІТС). Доступ до інформаційних ресурсів дозволяє вчасно отримати актуальну правову і довідкову інформацію для прийняття управлінських рішень і коректного ведення обліку, отримувати навчальну і методичну підтримку та консультації по різних питаннях бухгалтерського та управлінського обліку.

Перелік посилань:

1. Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень, галузь знань 07 – Управління та адміністрування, спеціальність 071 – Облік і оподаткування. Наказ МОН України № 958 від 10.07.2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatkuvannya-magistr.pdf> (дата звернення 13.04.2020).

ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННИХ ФОРМ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ

*Касатонova I.A., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

З метою порівняння ефективності оподаткування у різних країнах міжнародні науково-аналітичні центри розробляють рейтинги за низкою визначених параметрів. Наприклад, основними індикаторами оцінки конкурентоспроможності податкової системи у рейтингу індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI) Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ, м. Давос) є:

- загальна кількість податків та зборів у країні,
- ставки податку на доходи (прибуток) фізичних та юридичних осіб,
- рівень податкового навантаження,
- ефективність діяльності податкових органів,
- стабільність податкового законодавства.

Параметри, за якими світові аналітичні компанії будують рейтинги, наступні:

- кількість податкових платежів;
- час, що витрачається на сплату податків;
- розмір податку на прибуток у відсотках;
- розмір платежів із заробітної плати у відсотках;
- рівень інших податків та рівень загальної податкової ставки у країні.

Поліпшення позицій України, відмічають світові експерти, відбулося зокрема по параметру часу на сплату податків, з причини спрощення звітності з окремих платежів та удосконалення системи електронного документообігу [1].

Зокрема до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з метою спро-

щення процесу подання звітності, в Україні запроваджено Порядок подання електронної звітності з бухгалтерського та податкового обліку, обліку внеску на загально-обов'язкове державне соціальне страхування, а також статистичної звітності [2].

До безперечних переваг електронного звітування відносяться наступні позитивні риси:

- захист та шифрування інформації у звітах, що виключає можливість несанкціонованих переглядів або вправлень;

- економія коштів та часу на звітування; автоматична перевірка показників декларацій;

- відсутність особистого контакту платника із держслужбовцем;

- відсутність необхідності зберігання паперових звітів і ведення архіву;

- гарантія правильності документів;

- оперативність у оновленні бланків звітності тощо.

Таким чином, слід відзначити особливу роль електронних звітів у спрощенні процесу звітування, економії часу та неупередженості, а також у формуванні бази оперативної інформації задля прийняття управлінських рішень щодо ефективного розвитку діяльності підприємства.

Перелік посилань:

1. Про електронний документ та електронний документообіг: Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення 30.04.2020).

2. Про подання електронної податкової звітності: Наказ ДПА України від 10 квіт. 2008 р. № 233. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0320-08> (дата звернення 30.04.2020).

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОХОДЖЕННЯ ВЕРИФІКАЦІЇ ЗВІТНОСТІ

Кравченко Д.О., здобувач вищої освіти
Науковий керівник: Кравченко О.В., канд. екон. наук, доцент
Сумський державний університет

Усім стейкхолдерам для прийняття виважених та економічно обґрунтованих рішень необхідно більше достовірної інформації. Згідно якісних характеристик підготовки і подання звітності за міжнародними стандартами, інформація у звітності повинна бути: доречною, тобто вона здатна вплинути на прийняття економічних рішень; достовірною, тобто включення всієї інформації, необхідної для розуміння того чи іншого події користувачем. Згідно з допоміжним якісним характеристикам підготовки та подання звітності за міжнародними стандартами, інформація у звітності повинна бути підтверджена (верифікована), що означає, що різні незалежні компетентні експерти підтвердять, що подія представлена достовірно.

Проведення оцінки звітності аудитором дає компанії гарантію третьої сторони в тому, що опубліковані у звіті відомості достовірні і відображають об'єктивну картину дійсності.

У зв'язку з цим, підвищується актуальність впровадження у практику аудиторських організацій міжнародних стандартів аудиту як додаткового інструментарію перевірки формування інтегрованої звітності (різних форматів) і розкриття іншої нефінансової інформації.

Банківські установи згідно з вимогами Інструкції № 373 повинні складати та подавати до НБУ Звіт про управління, де розкривають фінансову та нефінансову інформацію, що характеризує фінансовий стан, результати діяльності та перспективи розвитку банку, основні ризики й невизначеності, які можуть ставити під сумнів здатність продовження його діяльності [1].

Для підвищення довіри до опублікованих звітів компанії використовують різноманітні підходи. В даному випадку аудиторська фірма за результатами річного аудиту фінансової звітності в аудиторському звіті відображає інформацію про:

- узгодженість Звіту про управління з фінансовою звітністю за звітний рік;
- відповідність Звіту про управління вимогам законодавства;
- наявність суттєвих викривлень у Звіті про управління та їх характер.

За результатами проведених перевірок можна визначити рейтинг банку за критерієм (індексом) якості та комплаєнсу розкриття ним інформації в даному Звіті.

З цією метою було розроблено програмне забезпечення засобами мови програмування C Sharp з використанням методу нормалізації параметрів нейронних мереж, які є ефективним інструментом розв'язання широкого кола прикладних задач.

Так, процес оцінки банку за вказаним індексом передбачає, що спочатку необхідно знайти кількість критеріїв оцінки та кількість верифікованих аудитором критеріїв у Звіті та задати максимальне значення оцінки. Нехай система оцінки рейтингу буде знаходитися в межах від 0 до 100, тоді алгоритм знаходження рейтингу банку виглядатиме:

- знаходження загальної мінімальної та максимальної кількості критеріїв $[min; max]$;
- знаходження кількості верифікованих критеріїв – x ;
- встановлення максимального значення оцінки – k ;
- розрахунок значення рейтингу за формулою:

$$y = \left(\frac{x - min}{max - min} \right) * k, \quad \text{де } x \neq min; \quad (1)$$

де y – шукана величина (індекс якості та комплаєнсу розкриття банку);

x – це кількість позитивних критеріїв банку;
 max – максимальна кількість критеріїв аналізу;
 min – мінімальна кількість критеріїв аналізу.

Далі представимо нашу 100 (максимальна оцінка) бальну систему оцінювання у вигляді певної системи оцінювання:

$$n * x = 100, \quad (2)$$

де x – інтервал;

n – кількість оцінок.

Надамо їм значення літер: мінімальна оцінка банку буде – Е, тоді максимальна – А, з цього випливає, що всього 5 оцінок встановимо відповідні інтервали між ними, поділивши максимальну кількість балів на кількість літер $\frac{100}{5} = 20$.

Тоді оцінки матимуть межі:

А [80; 100]; В [60; 80]; С [40; 60]; D [20; 40]; Е [0; 20].

Наприклад, зробимо оцінку умовного банку, у якого за даними проведеної перевірки Звіту з 14-ти параметрів верифіковано 10, підставимо значення у формулу:

$$y = \left(\frac{11 - 0}{14 - 0} \right) * 100 = 78.57$$

Згідно з вказаних інтервалів банк буде віднесено до категорії В за рейтингом.

Отже, застосування розробленого програмного забезпечення дозволить автоматизувати процедуру проходження верифікації звітності аудиторською компанією, а отримання незалежної думки сприятиме підвищенню довіри до звіту з боку стейкхолдерів.

Перелік посилань:

1. Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : Інструкція НБУ від 24 жовт. 2011 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1288-11> (дата звернення: 25.04.2020).

2. Тимошук П. В. Штучні нейронні мережі : навч. посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. 444 с.

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Попкова К.О., канд. екон. наук, доцент
Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

В умовах жорсткої ринкової конкуренції одним з ключових факторів успіху суб'єкта господарювання є добре налагоджена система транспортування і складування запасів та управління інформаційними потоками, тобто система матеріальної й інформаційної логістики. При цьому ефективність функціонування будь-якої управлінської системи значно визначається якістю інформаційного забезпечення.

Інформаційне забезпечення логістичного управління являє собою цілеспрямоване збирання й опрацювання інформації, необхідної для забезпечення управління логістичною діяльністю підприємства. Так, на кожній стадії логістичного процесу використовуються значні обсяги як оперативної, так і систематизованої інформації, здебільшого обліково-аналітичного характеру, сформовану в системі господарського обліку підприємства. При цьому саме система бухгалтерського обліку відіграє провідну роль в інформаційному забезпеченні управління логістичною діяльністю, адже вона не лише є джерелом інформації про фінансово-майновий стан і результати функціонування підприємства, але й дає змогу менеджерам отримати своєчасну, оперативну і систематизовану інформацію про більшість видів господарської діяльності підприємства, зокрема і логістичної.

Система бухгалтерського обліку тісно пов'язана з усіма видами логістики, при цьому за кожним із них залежно

від стадій технологічного процесу визначається організація і методика бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з такими процесами.

Так, у логістиці запасів і складській логістиці основною бухгалтерською інформацією є дані щодо вартості запасів та їх залишків на складах, внутрішнього переміщеннями запасів та інвентаризації, вартості браку тощо. Збутова логістика спирається на таку бухгалтерську інформацію як обсяги реалізованої продукції (в натуральних і кількісних вимірниках), дані про повернення продукції, тари чи упаковки, стан розрахунків за реалізовану продукцію тощо. Бухгалтерською інформацією для здійснення операцій транспортної логістики є дані щодо вартості транспортних послуг, страхування вантажу, митних платежів, витрат на навантажувально-розвантажувальні роботи, обсягів витрачання запчастин та експлуатаційних матеріалів тощо.

Відтак, взаємозв'язок бухгалтерської та логістичної інформації дає змогу збирати й аналізувати всі необхідні дані для забезпечення безперервного логістичного процесу, а також дозволяє підприємству адекватно реагувати на різноманітні потреби ринку.

Таким чином, бухгалтерський облік послідовно і системно супроводжує логістичний процес, формуючи при цьому систему його інформаційного забезпечення. Тому на підприємствах необхідно створювати єдиний інформаційний простір, що сприятиме усуненню дублювання операцій і підвищення рівня опрацювання інформації та надання її відповідним користувачам для прийняття управлінських рішень.

АНАЛІЗ ТА ФОРМАЛІЗУВАННЯ АЛГОРИТМУ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Попова А.М., канд. техн. наук
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

В сучасних умовах глобалізації ринкових економіки собівартість є визначальною економічною категорією, є показником що визначає результати діяльності. Таким чином при використанні дієвих важелів керування собівартістю можливо перешкоджати виникненню невиправданих витрат, котрі в свою чергу впливають на зниження: доходності підприємства, конкурентоспроможності товарів/послуг та підприємства в цілому, показники фінансової стабільності організації.

З вище зазначеного можна зробити висновок, що першим завданням при виправленні названого раніше кола питань є обрання надійного механізму керування факторами зниження собівартості товарів та послуг. Економічні дослідження собівартості виконувалися наступними авторами: Кінг А., Аткінсон С.А., Котлера Ф., Фостера Дж., Вейцмана Н.Р., інших вказали що у всіх підприємствах є резерви зниження собівартості, як у лідерів галузі, так і у аутсайдерів. Так теоретичними та методологічними питаннями дослідження бюджетування розглядалася у роботах Ван Хорна Дж.В., Вахович Дж.М., Бланка А.І., Шеремета А.Д., Аккофф Р.Л. та інші.

Інформація о собівартості використовується при формуванні балансу, звіту по прибуткам та збиткам. Крім того використовується при складанні бюджетів, що у свою чергу впливає на асортимент товарів/послуг, що виготовляються, їх ціноутворенню, змінами на формуванні нових ринків збуту. Так показник може змінюватися залежно від мети для зовнішніх та внутрішніх факторів користувачів інформації.

У першому блоку головним є формування вихідних даних для складання бюджету, вказана взаємодія учасників процесу бюджетування та вплив факторів на бюджетне планування.

Другий блок складає комплекс дій по формуванню протоколу усіх дій по бюджетуванню котрий можна виразити алгоритмом зображеним на рис. 1.

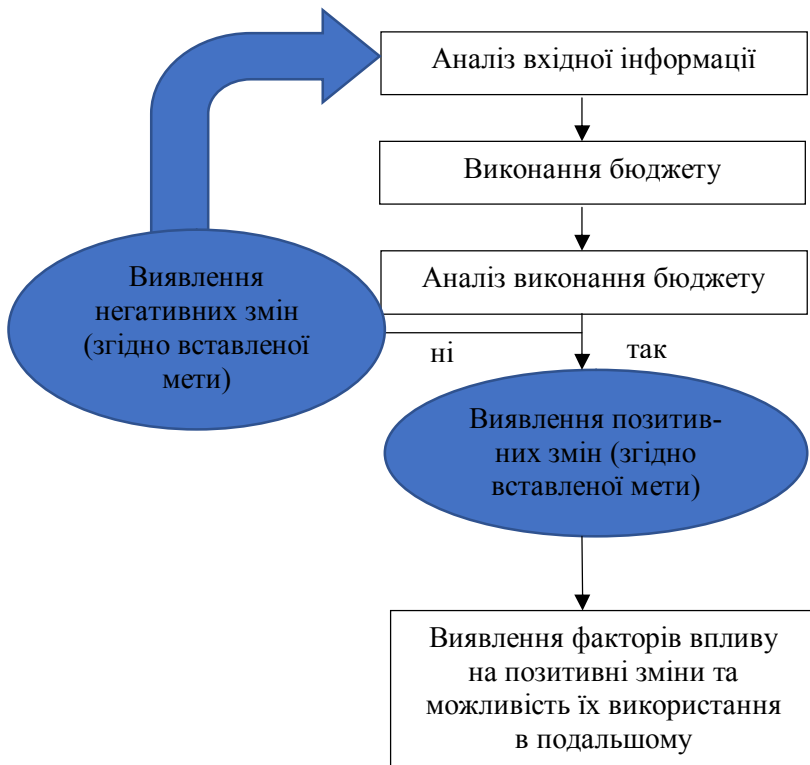

Рис. 1. Другий блок процесу складання бюджетування

Так в певному розумінні процес бюджетування можна назвати циклічним, коли складання план-реалізація-контроль є безперервним процесом.

Для того щоб процес змін і корегування впорядкований характер варто ще раз нагадати про необхідність встановлення та дотримання стратегічної мети підприємства, котру слід враховувати навіть при бюджетуванні окремого блоку чи операції.

Тут бюджетування можна розглядати не тільки як фінансовий інструмент підприємства, а ще й як технології керування бізнес процесами на виробництві. частиною якого є контроль.

Контроль це перевірка за дотримання встановленого регламенту, послідовності та корегування у разі необхідності. Це говорить про постійну циклічність процесу прийняття рішень та внесення змін у алгоритм для підвищення ефективності виконання встановлених планів.

Як частина єдиного механізму господарювання, контроль за використанням ресурсів пов'язаний з іншими функціями господарювання. Так контроль за собівартістю продукції починається ще у процесі планування, але попри його однозначну вагомість, виконання даного аспекту найчастіше не виконується на даному етапі та реалізується лише в процесі виконання господарчих дій по виготовленню товарів/послуг. Постійні зміни в процесі виробництва, зміна характеристик факторів виробництва (зміни у якості сировини, умовах надання певних послуг, тощо). Так при організації контролю часто свою увагу приділяють перевірці певної діяльності, операції, ділянки. Проте неможливо постійно виконувати оперативний контроль, а також впливати одночасно на виконання процесів без виваженої системи формування бюджетування.

Ефективністю бюджетування, як засобу зниження витрат є неповним. Важливо не зниження витрат, а їх ефективне використання. Областю використання бюджету, котрий орієнтований на фінансовий результат є обмеженим тільки визначенням витратної частини бюджету. Якщо сприймати бюджетування, як частину фактору системи ко-

нтролю економічного розвитку підприємства. А отже можна сказати, що це отримання, контроль і керування фінансовими потоками підприємства, а більше конкретно бюджетне планування.

Так процес бюджетування без використання бухгалтерського обліку, котрий дозволяє будь-які джерела формування засобів та коштів до напрямків використання не дадуть повністю систематизувати фінансові засоби підприємства. Виконання встановленої підприємством стратегічної мети повинно включати приведений вище алгоритм, котрий дозволяє від джерела засобів до їх практичного використання у виробництві з визначенням доходів бюджету. Тобто метою є орієнтація на дохід, а не на витрати та їх планування.

Головним є послідовність дій при виконання цього процесу: визначення стратегічної мети підприємства; розробка бюджету як плану дій та забезпечення його виконання, контролю, а найголовніше корегування в залежності від впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Результатом може стати створення системи ефективного бюджетування. Подальшої розробки вимагає система визначення стратегічної мети підприємства та внесення корегування у цей процес з огляду на фінансові потоки підприємства, а також виявлення потенціалу у виробничих можливостях підприємства за допомогою бухгалтерського інструментарію дослідження фінансових потоків.

Перелік посилань:

1. Бюджетний кодекс України, прийнятий ВРУ редакція від 25.09.2019 р. № 2456-VI.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV.
3. Порядок подання фінансової звітності. Затверджено КМУ 28 лют. 2000 р. № 419 (поточна редакція – від 24.07.2019 р.).
4. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, недостач, знищення (псування) матеріальних цінностей. Затверджено КМУ 22 січ. 1996 р. № 116 (поточна редакція – від 16.12.2011 р.).

USE OF THE ALGORITHM OF DETERMINATION OF FINANCIAL FLOWS

*Popova A.M., PhD in technical sciences
Kharkiv National Automobile and Highway University*

An important characteristic is how cost is used at all levels of the economy, from the analysis of each type of product to the sectoral characteristics of the products / services produced.

From the above, we can conclude that the first task in correcting the previously mentioned range of issues is to choose a reliable mechanism for managing the factors of reducing the cost of goods and services. Economic studies of cost were performed by the following authors: King A., Atkinson EA, Kotler F., Foster J., Weizmann NR, others indicated that all enterprises have reserves of cost reduction, both in industry leaders and in outsiders. So theoretical and methodological issues of the study of budgeting was considered in the works of Van Horn JV, Vakhovich JM, Blanca AI, Sheremeta AD, Akkoff RL and other.

Cost information is used in the formation of the balance sheet, income statement. In addition, it is used in budgeting, which in turn affects the range of products / services produced, their pricing, changes in the formation of new markets. Thus, the indicator may vary depending on the purpose for external and internal factors of information users.

The issue is important for all market participants in goods and services, regardless of workload and staffing. The main issue in budgeting is the concept of limited resources and their efficient allocation, as well as the focus on a specific quantified output. It is necessary to define what the budget is: the plan of development of the business entity for the year is expressed in cost form with the compliance with the strategic goal set by the

enterprise with the established forms of financial statements. Thus, the budgeting method consists of two blocks.

The first is to generate output for budgeting. It indicates the interaction of participants in the budgeting process and the impact of factors on budget planning.

The second block is a set of actions for the formation of a protocol of all budgeting actions, which can be expressed by the algorithm.

So the first step is to discover the source information. It is an analysis from first sources and information already processed. Then the budget is executed. Already in the process of its implementation the process of control is activated, the use of the known algorithm of execution-control-analysis gives effective sources for the development of the potential of both the enterprise as a whole and its individual structures. If errors are found, you should return to the beginning of the algorithm to make adjustments and improve further work. Complex budgeting measures help to fulfill the strategic goals of the enterprise.

So, in a sense, the budgeting process can be called cyclical when plan-implementation-control is a continuous process.

In order for the process of change and adjustment to be orderly, it is necessary to recall once again the need to establish and adhere to the strategic goal of the enterprise, which should be taken into account even when budgeting for a single unit or operation.

Here, budgeting can be considered not only as a financial instrument of the enterprise, but also as a technology for managing business processes in production. part of which is control.

Control is a check for compliance with the rules, consistency and adjustment as necessary. This indicates the constant cyclicity of the decision-making process and changes to the algorithm to improve the efficiency of implementation of the established plans.

As part of a single management mechanism, resource management is linked to other management functions. Thus, control over the cost of production begins in the planning process, but despite its unequivocal importance, the implementation of this aspect is often not performed at this stage and is implemented only in the process of economic activities for the production of goods / services. Continuous changes in the production process, changes in the characteristics of factors of production (changes in the quality of raw materials, conditions for the provision of certain services, etc.). Thus, when organizing controls, they often pay attention to the verification of certain activities, operations, sites. However, it is not possible to constantly exercise operational control and simultaneously influence the execution of processes without a well-balanced budgeting system.

Budgeting efficiency as a means of reducing costs is incomplete. It's important not to cut costs, but to use them effectively. The scope of the budget, which is focused on the financial results is limited only to determining the expenditure part of the budget. If you consider budgeting as part of the factor control system of economic development of the enterprise. So it can be said that it is the receipt, control and management of the financial flows of the enterprise, and more specifically budget planning.

Thus, the budgeting process without the use of accounting, which allows any source of formation of funds and funds to the directions of use will not fully systematize the financial resources of the enterprise. The implementation of the strategic goal set by the enterprise should include the above algorithm, which allows from the source of funds to their practical use in production with determination of budget revenues. That is, the goal is to focus on revenue, not on costs and planning.

The main thing is the sequence of actions in carrying out this process: defining the strategic goal of the enterprise; development of the budget as an action plan and ensuring its im-

plementation, control, and most importantly adjustments depending on the influence of external and internal factors. The result can be an effective budgeting system.

All of these issues are multi-component components of an enterprise performance assessment formula that changes as a result of economic change in the world and the expansion of borders. Competitiveness in the European market for goods / services is so high that in order to create an appropriate level of national financial system, each component of a complex financial system is a factor in influencing the effectiveness of all system parameters.

Further development requires a system for defining the strategic goal of the enterprise and making adjustments to this process, taking into account the financial flows of the enterprise, as well as identifying the potential in the production capabilities of the enterprise using accounting tools for the study of financial flows.

References:

1. Бюджетний кодекс України, прийнятий ВРУ редакція від 25.09.2019 р. № 2456-VI.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV.

5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ РЕФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Зростання ролі зовнішньоекономічних зв'язків країни є однією з основних закономірностей сучасного глобалізованого світу. Входження до світового економічного простору зумовлює необхідність формування і дотримання гармонізованих у міжнародному масштабі законодавчих і нормативно-правових актів. Від перебігу цього процесу залежатиме не лише динаміка зовнішньоекономічних зв'язків, але й можливість подальшого економічного і соціального розвитку нашої країни як органічної підсистеми світової економіки.

Чітке дотримання правових норм у веденні зовнішньоекономічних трансакцій є одним із сигналів про готовність національної економіки до входження у міжнародний економічний простір. Разом з тим, труднощі, які відчувають вітчизняні суб'єкти господарювання у процесі інтеграції до світового економічного простору, викликані не лише зовнішніми, але й внутрішніми чинниками, пов'язаними з недостатнім узгодженням українського законодавства з міжнародною практикою бухгалтерському обліку, з недотриманням чинного законодавства щодо податків і валютного регулювання й інших умов.

Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку представлена сукупністю законодавчих, нормативно-правових актів та інших документів з питань бухгалтерського і податкового законодавства. Вони перед-

бачають низку норм і положень, які умовно можна класифікувати за такими групами: імперативні, альтернативні, нерегламентовані законодавством, суперечливі і податкові.

Нові вимоги і виклики сьогодення вимагають відповідного реформування вітчизняного бухгалтерського і податкового законодавства. Як основні завдання такого реформування можна визначити такі:

- трансформація вітчизняного обліку до вимог міжнародних стандартів;

- створення якісно нової нормативно-правової бази ведення обліку та складання фінансової звітності;

- запровадження принципово нових правил регулювання бухгалтерського обліку, яке передбачає поєднання державного нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку з наданням підприємствам певної самостійності у виборі методів, способів, процедур ведення обліку із запропонованих нормативно-правовими актами альтернатив, залежно від його організаційно-правової форми, виробничої і технологічної особливостей, цілей і стратегічних планів розвитку.

У міжнародній господарській практиці економічні суб'єкти дотримуються таких концептуальних облікових принципів, регламентованих МСФЗ: об'єктивність; безперервність; послідовність; періодичність; значимість; консерватизм; подвійний запис; грошова оцінка об'єкта обліку і звітності; оцінка активів підприємства та відображення їх у поточному обліку і фінансовій звітності за фактичною вартістю придбання; реєстрація доходу в момент фактичної реалізації; відповідність витрат і доходів; повне і достовірне відображення в звітності всієї інформації, яка необхідна як зовнішнім, так і внутрішнім користувачам.

Таким чином, лише дотримання суб'єктами господарювання чинного законодавства України з питань зовнішньоекономічної діяльності, бухгалтерського і податкового законодавства є необхідною умовою їх високого міжнародного реноме, забезпечення стабільного розвитку цих підприємств та їх прибуткової діяльності на світовій арені.

ПРАВОВІ НОВАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Некрасова А.С., здобувач вищої освіти

Ізотова Ю.Р., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Економічному та суспільному розвитку людства сприяють інформаційні технології як невід’ємна частина сучасного світу.

Забезпечувати інформаційну підтримку управлінського обліку, електронний обмін даними та документами, надавати облікову інформацію та аналітичні матеріали всім зацікавленим суб’єктам є покликанням інформаційно-аналітичних систем. Маючи таку важливу інформацію, учасники ринку, робітники органів виконавчої влади мають можливість отримувати якісні аналітичні матеріали, що стануть на допомозі у прийнятті рішень на різних рівнях управління (корпоративний, мікро- і макроекономічний). Інформаційно-аналітичні системи функціонують з метою надавати суб’єктам ринку необхідну інформаційну підтримку, маючи на увазі безмежні можливості on-line доступу до динамічно оновлюваних ринкових даних, де функціонують сучасні інформаційно-комунікаційні технології, не оминаючи можливості Інтернету, цифрових та телефонних мереж.

Стосовно управлінського та бухгалтерського обліку, інформаційно-аналітичними системами забезпечується доступ до єдиного інформаційного простору у внутрішньогалузевому й міжгалузевому міжкорпоративному електронному документообігу та електронному обміну даними, створюючи інтерфейси та включаючи автоматизацію бізнес-операцій на основі міжнародних стандартів фінансової звітності.

Нещодавно в нормативно-правовому законодавстві стосовно інформаційного забезпечення управлінських рішень сталися певні зміни. Згідно закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [1] статті 27 «Державна мова у сфері користувацьких інтерфейсів комп'ютерних програм та веб-сайтів», ІТ-продукти, а також інтернет-діяльність компаній і ЗМІ повинні будуть відповідати наступним вимогам:

1. Реалізовані в Україні програми повинні будуть мати повноцінний користувацький інтерфейс українською мовою. При цьому інтерфейс також може бути англійською або будь-якому іншому офіційною мовою Європейського Союзу, але за обсягом і змістом його україномовний варіант повинен повністю відповідати іншомовним версіями.

Слід зауважити, що до списку офіційних мов Європейського Союзу включено англійську, болгарську, голландську, грецьку, датську, естонську, ірландську, іспанську, італійську, латиську, литовську, мальтійську, німецьку, польську, португальську, румунську, словацьку, словенську, угорську, фінську, французьку, шведську та чеську мови.

2. Інтерфейс програм, встановлених на товарах (смартфонах, планшетах, відеоприставках і т. ін.), повинен бути українською мовою і також повністю відповідати за обсягом і змістом версіями на інших мовах. У разі недотримання цього пункту порушники мають зіткнутися з наслідками, які визначені законом про захист прав споживачів [2].

Примітка. Що стосується спеціалізованого обладнання (для наукових, технічних, медико-діагностичних цілей і т.д.), яке не відноситься до товарів широкого споживання і призначене тільки для використання в ІТ-сфері, то воно може не мати україномовного інтерфейсу при наявності його англомовної версії.

3. Комп'ютерні програми, які використовуються державними органами і комунальними підприємствами для роботи і освітніх цілей, також повинні мати україномовний інтерфейс. Однак для його створення розробники зможуть продовжувати використовувати програми з англійським інтерфейсом.

4. Державні органи, комунальні підприємства, ЗМІ та компанії, зареєстровані в Україні і які реалізують тут товари і послуги, повинні розміщувати інформацію на своїх сайтах і сторінках в соціальних мережах українською мовою. При цьому, разом з україномовною версією, інформація може дублюватися на інших мовах, але версія на українській мові повинна відображатися за замовчуванням. За обсягом і змістом україномовний варіант повинен відповідати версіям на інших мовах. Вищезазначені умови також актуальні для іноземних компаній, що займаються бізнесом в Україні. Тут також слід зазначити, що при цьому дана норма не поширюється на інтернет-ЗМІ, що публікують інформацію виключно кримськотатарською мовою або іншими мовами корінних народів України, англійською мовою або будь-якою іншою офіційною мовою ЄС, в незалежності від наявності або відсутності у таких ЗМІ україномовної версії. Мобільні додатки державних органів, комунальних підприємств, ЗМІ та компаній, зареєстрованих в Україні і реалізують тут товари і послуги, також повинні мати україномовний інтерфейс [1].

Таким чином, представникам ЗМІ, українським і зарубіжним ІТ-компаніям і компаніям, які ведуть бізнес в інтернеті, потрібно буде подбати про україномовні версії свого контенту. Однак норма про переклад сайтів і сторінок в соціальних мережах вступить в силу тільки через півтора року (18 місяців) після вступу в силу самого законопроекту. Перша частина згаданої вище 27-ї статті, що радить переклад інтерфейсу на українську мову (зі збере-

женням англomовного варіанту), швидше за все, запрацює тільки через 2 місяці після вступу в силу законопроекту. Однак її друга частина, яка описувала використання української в програмах, встановлених на товарах, також запрацює лише через півтора року.

Що стосується застосування в управлінському обліку описаних вище правил, слід констатувати, наприклад, що швидкий і якісний контроль руху грошових коштів підприємства є запорукою успішного бізнесу, а отже, автоматизація цього процесу вкрай необхідна для будь-якого підприємства. Сучасні використовувані технології розробки web-додатків дозволяють враховувати всі особливості підприємства та створювати надійну та зручну інформаційну систему контролю грошових коштів підприємства. Ця система дозволяє зберігати та оброблювати данні про всі витрати та надходження компанії, данні по клієнтам, переказам грошей, договорам, касам, контрагентам. Завдяки веб-додатку не потрібно вручну розраховувати баланс підприємства, оскільки системою процес автоматизується, зменшуючи вірогідність помилки.

Новітні технології сприяють успішній розробці надійної, ефективної, зручної інформаційної системи, автоматизуючої та полегшуючої процеси обліку фінансів суб'єктів господарювання всіх форм власності та галузей економіки.

Перелік посилань:

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25 квіт. 2019 р. № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

2. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 трав. 1991 р. № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гмиря Д.І., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Леонтєва Л.В., канд. юрид. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Бухгалтерський облік займає важливе місце в усіх галузях економіки країни. Такий облік формувався протягом двох останніх десятиріч, хоча і наразі в ньому відбуваються постійні зміни, які супроводжуються політичними, економічними, соціальними та іншими чинниками. Як і всі інші системи, система бухгалтерського обліку потребує належного нормативно-правового забезпечення. Це нормативно-правові акти найвищих гілок влади, які забезпечують повноцінне функціонування фінансової звітності в Україні[4]. Бухгалтерський облік поширений в усіх сферах економічно-підприємницької діяльності суб'єктів. Тому хотілося б розглянути, як відбувається процес контролю фінансів в установах та організаціях.

Ефективна підприємницька діяльність може відбуватися лише за умови добре організованого бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік – це виявлення, реєстрація, зберігання і передавання інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Метою веденням обліку є інформація про фінансове становище і результати в процесі діяльності підприємства. Організація фінансової звітності на підприємстві регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], згідно якого фінансова звітність на підприємстві ведеться з дня реєстрації та до ліквідації в установленому порядку. Отже, після проведення повної реєстрації підприємства, власник повинен задуматися про створення бухгалтерського відділу. Як написано у законі, питаннями щодо організації бухгалтерського об-

ліку займається власник або ж уповноважений орган, який керує підприємством. Згідно із законом підприємство повинне самостійно обрати [3]:

- облікову політику підприємства;
- форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, установлених законом;
- розробляє систему і форми управлінського обліку, звітності та контролю господарських операцій;
- затверджує правила документообігу і технологію опрацювання облікової інформації.

Законом зазначено, що уповноважена особа щодо питань організації контролю фінансів та документообігу, зобов'язана створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, а також забезпечити неухильне виконання обов'язків працівників причетних до бухгалтерського обліку. З цього випливає, що підприємець повинен забезпечити необхідну кількість працівників бухгалтерського штату на чолі з головним бухгалтером. Потрібно розуміти, що бухгалтерія повинна налічувати необхідну кількість бухгалтерів, які зможуть вести правильно та своєчасно бухгалтерську звітність. Для цього необхідно враховувати діяльність, форму роботи та розміри підприємства. Наприклад, якщо всіх працівників організації чи підприємства налічується близько 100 чоловік, то необхідно мати 1-3 бухгалтера; при 150 працюючих – 1-5 бухгалтерів.

У статті 4 Закону України «Про бухгалтерський облік» зазначено основні принципи бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Згідно закону, бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких основних принципах: обачність, повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування і відповідність доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історична собівартість та періодичність.

Основним об'єктом бухгалтерської звітності є фінанси. В Україні підприємства ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність лише у гривнях. Відповідно є зазначені законом періоди про звітність бухгалтерії. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Однак для новостворених підприємств цей період є дещо менший:

– період менш як 12 місяців – використовується у випадку коли підприємство зареєстроване протягом року;

– період не більш як 15 місяців – даний період звітування використовується підприємством, якщо воно було зареєстроване наприкінці року в період із 1 жовтня по 31 грудня. «Так, наприклад, підприємство зареєстроване у жовтні 2018 року, може не подавати річної фінансової звітності за 2018 рік, а включити показники жовтня, листопада та грудня до звіту вже за 2019 рік» [1].

Як бачимо, що створення бухгалтерського обліку для підприємства є дуже відповідальним етапом. Бухгалтерський облік необхідний для всіх видів підприємств, адже завдяки йому, відбувається повний контроль над фінансами та цінними паперами, що є запорукою успішного підприємництва. Також без нормативно-правового регулювання, процес обліку був би затруднений для всіх суб'єктів економічної діяльності, особливо для «підприємців-новачків». Правове регулювання координує та знижує ризик помилок в процесі обліку. Отже, бухгалтерський облік є головним рушійним фактором економіки держави.

Перелік посилань:

1. Газета «Інтерактивна бухгалтерія» №144, 2 серпня 2016 року. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/6897/59031>.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 21.03.2020).

3. Організація бухгалтерського обліку і фінансової звітності. URL: <https://buklib.net/books/35131> (дата звернення: 27.03.2020).

4. Озеран А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vlca_Ekon/2011_35/55.pdf.70 (дата звернення: 27.03.2020).

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ТРАНСФЕРТНИХ ЦІН

*Клим Н.М., канд. екон. наук, доцент
Падюка М.В.*

Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

Поняття трансфертного ціноутворення у найпоширенішому тлумаченні визначає його інструментом мінімізації бази оподаткування податком на прибуток і стосується, в основному, транснаціональних корпорацій, промислово-фінансових груп, які мають у своїй структурі відокремлені підприємства різних організаційно-правових форм та форм власності, що знаходяться за кордоном.

Трансфертна ціна є елементом трансфертного ціноутворення та встановлюється на будь-який об'єкт торгівлі між пов'язаними компаніями або структурними підрозділами однієї компанії, якщо об'єкт торгівлі перетинає митний кордон [4]. Вона використовується для контролю обчислення податку на прибуток при реалізації товарів за внутрішньо фірмовими цінами, відмінними від ринкових.

Ефективність контролю за операціями з обліку внутрішньофірмових товарообмінних операцій має вплив на виведення капіталу з національної економіки у інші країни (з «низькою податковою юрисдикцією») та залежить від нормативного регулювання трансферних цін.

На міжнародному рівні регулювання трансфертних цін здійснюється із дотриманням Кодексу поведінки стосовно документації по трансфертному ціноутворенню для асоційованих підприємств ЄС, Арбітражної конвенції ЄС по встановленню подвійного оподаткування у зв'язку з корегування прибутку асоційованих підприємств та Керівництва ЄС по угодам про попереднє ціноутворення.

Серед міжнародних документів, які мають рекомендаційно-методичний характер та стосуються трансферного ціноутворення є Міжнародний стандарт «Arm's Length Principle», погоджений державами-членами ОЕСР та країнами, які не є членами цієї організації (більше 70 країн) [3] а також Настанови ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових адміністрацій [2]. Ці документи було взято за основу при формулюванні основних норм у статтю 39 Податкового кодексу України [1], яку запроваджено у 01.09.2013 році.

Законодавством України передбачено застосування принципу «втягнутої руки» до контрольованих операцій. Аналізуючи норми законодавчих актів, до контрольованих операцій відносяться:

- господарські операції з пов'язаними особами-нерезидентами;
- зовнішньоекономічні господарські операції з продажу та/або придбання товарів та/або послуг через комісіонерів-нерезидентів;
- господарські операції з нерезидентами, які не сплачують податок на прибуток, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи за Переліком КМУ;
- ланцюг операцій між платником і його пов'язаною особою-нерезидентом, в якому право власності перш ніж перейти від платника до пов'язаної особи-нерезидента (або навпаки) переходить до однієї або декількох непов'язаних осіб, які не виконують істотних функцій (активів, ризиків);
- господарські операції з нерезидентами, зареєстрованими у «низько податкових юрисдикціях» за Переліком КМУ;

– з 01.01.2019 року внутрішньогосподарські розрахунки між нерезидентом і його постійним представництвом (пп. 39.2.1.4. ст. 39 ПКУ).

Зазначимо, що якщо у переліку низькоподаткових юрисдикцій у 2017 році було 85 країн (Постанова КМУ від 16.09.2015 р. № 977-р), у 2018 році – 80 країн (Постанова КМУ від 31.01.2018 р. № 108), то у 2019 році – 79 країн (Постанова КМУ від 11.04.2018 р. № 295).

Не менш важливими є визначені у ПКУ вартісні критерії віднесення до контрольованих операцій. Такими вартісними критеріями є:

– сума річного доходу платника податку від будь-якої діяльності, визначена за правилами бухгалтерського обліку, за відповідний податковий (звітний) рік має перевищувати 150 млн грн (без ПДВ) – (Ф№2 ряд. 2000 + ряд. 2120 + + ряд. 2200 + ряд. 2220+ ряд. 2240 = 150 млн грн);

– обсяг господарських операцій (за вирахуванням непрямих податків) з кожним контрагентом, визначений за правилами бухгалтерського обліку за відповідний податковий (звітний) рік (за датою переходу прав власності та не обов'язково підтверджені первинними документами), має перевищувати 10 млн грн (без ПДВ).

Для розрахунку між підприємствами вибирають оптимальний варіант трансферної ціни, який залежить від багатьох чинників серед яких: характер поставлених завдань, рівень економічної самостійності підприємств, стан ринку проміжних продуктів (послуг) [4]. На нашу думку, найбільш ефективним є метод трансферного ціноутворення на основі ринкових цін. Проте, труднощі, що виникають при спробі зробити точні котирування при формуванні ціни на біржі, не повинні регулярно виключати можливе застосування методу ПНЦ, та може доповнюватись іншими відповідними методами. Основне завдання при цьому – досяг-

нути порівнянності при визначенні точності котирування (враховуючи, звичайно, економічну обгрунтованість котирувань на транспортування). У ПКУ (пп. 39.2.1.) щодо обгрунтування цін в операціях з «біржовими товарами» визначено порядок розрахунку діапазону цін [1]. Форма повідомлення про укладання форвардного або ф'ючерсного контракт, затверджена Наказом МФУ від 03.07.2017 р. № 621.

Не менш важливим є відповідальність за недотримання вимог законодавства відносно документації з ТЦ (ненадання документації на запит) та Звіту про КО (це штрафні санкції за неподання Звіту про КО, не включення КО у податковий Звіт про КО, несвоєчасне подання Звіту про КО (декларування)) [1]. Зазначимо, що за помилки при заповненні Звіту про КО (н-д: неправильний код методу, невірні умови поставки тощо) не передбачено відповідальності. Дотримання законодавства щодо трансферних цін дозволить уникнути штрафних санкцій.

Перелік посилань:

1. Податковий кодекс України : кодекс України, закон від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran1031#n1031> (дата звернення: 02.03.2020).
2. Настанови ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб від 22 лип. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 02.03.2020)
3. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / Лаговська О. А., Легенчук С.Ф., Кузь В. І., Кучер С. В. Житомир : Житомирський державний технологічний університет, 2017. 416 с.
4. Klym N. M., Hrytsak O. S. Practical aspects of application and accounting of transfer prices in enterprises of Ukraine. *Science and education: trends and prospects* : Collection of scientific arcies. Ascona Pubiishing, New York, United States of America, 2018. P. 169–173.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ПІД ЧАС ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Леонтєва Л.В., канд. юрид. наук, доцент

Перунова О.М., канд. юрид. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Особливої актуальності набувають питання щодо підвищення прозорості, підзвітності та ефективності діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання державної і комунальної форми власності (далі – суб'єкти господарювання) та управління і використання ними наявних ресурсів загалом та системи контролю за цим процесом зокрема. Адже ефективна система фінансового контролю за управлінням державними (місцевими) ресурсами (публічні кошти, необоротні та інші активи) та їх використання є не лише інструментом гарантії прозорості, підзвітності і якості діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування і суб'єктів господарювання, а і по суті дієвим механізмом для забезпечення фінансової стабільності і безпеки країни, досягнення стратегічних цілей держави, ефективності державної політики, підвищення рівня якості життя населення та, зокрема, реформування системи управління державними фінансами.

Невідповідність системи фінансового контролю вимогам сьогодення є наслідком низки проблем як законодавчого, так і організаційно-методологічного характеру, які створюють тенденції до збільшення фінансових правопорушень.

Проблеми фінансового контролю суб'єктів господарювання досліджувалася у наукових працях відомих вітчизняних і зарубіжних науковців: А.Г.Бобкової, І.В.Голованя, С.М.Грудницької, О.Р.Зельдіної, В.В.Лаптева, В.С.Мартемьянова, О.В.Олейник, В.Ф.Опришка, І.Г.Побірченка, Н.О.Саниахметової, В.І.Семчика та інших.

Науковці розглядають державний фінансовий контроль, як один із видів захисту суб'єктів господарювання з різних позицій: як нагляд за законністю дій; як складову державного управління; як форму державного регулювання за компетенцією органів, що здійснюють фінансовий контроль; як процес дотримання законності та доцільності; як складову фінансової діяльності держави.

Однією з головних проблем діючої системи фінансового контролю є недосконалість і суперечливість чинного законодавства, що регламентує організацію здійснення контролю. В Україні питання здійснення фінансового контролю регламентується Конституцією України, низкою законів і підзаконних актів, проте відсутній базовий закон, який би однозначно унормував сутність фінансового контролю, його функціональне призначення, принципи організації, систему органів фінансового контролю й механізму їх взаємодії, форми, способи, методи його здійснення.

Україна починаючи з 2005 року перебуває у процесі впровадження системи державного внутрішнього фінансового контролю. З 2017 року формування політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю здійснює Міністерство фінансів України. Для досягнення цілей, визначених у частині третій статті 26 Бюджетного кодексу України, та забезпечення відповідності процедур і механізму внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів міжнародним стандартам і кращим практикам Європейського Союзу та створення цілісної системи державного внутрішнього фінансового контролю у розумінні міжнародної практики на даний час здійснюються відповідні заходи[1, ст. 572]. Водночас прогрес на сьогодні недостатній.

У своїй діяльності органи державного фінансового контролю керуються Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, Законами України «Про державну службу» і «Про центральні органи виконавчої

влади» та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність органів виконавчої влади.

У здійсненні фінансового контролю задіяна ціла система органів, наділених відповідною компетенцією (їх формування в Україні ще не завершено). Класифікують ці органи за такими ознаками:

- за рівнем компетенції державних органів розглядають загальнодержавні (Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України) та органи місцевого самоврядування;

- за інститутами: податкові; контрольно-ревізійні; органи держказначейства; фінансово-кредитні установи тощо;

- за компетенцією: загальної компетенції (для яких здійснення фінансового контролю не є основною діяльністю); спеціальної компетенції (спеціально створені для діяльності у сфері фінансового контролю).

Якщо розглядати окремо діяльність органів, то Верховна Рада України, відповідно до ст. 85 Конституції України, здійснює фінансовий контроль при затвердженні Державного бюджету і внесенні змін до нього, при його виконанні, ухваленні рішення щодо звіту про його виконання, а також здійснює парламентський контроль за використанням Україною кредитів, отриманих від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій і не передбачених держбюджетом України [2]. Фінансовий контроль Верховна Рада України здійснює також через свої комітети і тимчасові спеціальні комісії. До їх компетенції належить робота із законопроектами, підготовка і попередній розгляд питань, що стосуються повноважень Верховної Ради України.

Під час розгляду діяльності Верховної Ради України, неможливо не зазначити, що лівова частка припадає на діяльність спеціалізованих комітетів Верховної Ради України, а саме на Комітет з питань бюджету і Комітет з питань фінансів і банківської діяльності.

Одним з основних органів що здійснює фінансовий контроль є Рахункова палата України, що здійснює конт-

роль за використання коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України. Завданнями Рахункової палати є такі: організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету України, використанням бюджетних коштів; здійснення контролю за створенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України, визначення ефективності й доцільності витрат державного бюджету, валютних і кредитно-фінансових ресурсів; контроль за фінансуванням загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку, охорони навколишнього природного середовища; контроль за дотриманням законності при наданні Україною кредитів і економічної допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям, передбачених у Державному бюджеті України; контроль за законністю і своєчасністю руху коштів Державного бюджету України і коштів в установах Національного банку України й уповноважених банків; аналіз установлених відхилень від показників Державного бюджету України і підготовка пропозицій щодо їх усунення, а також про вдосконалення бюджетного процесу загалом [3, с.282].

Місце Президента України у здійсненні фінансового контролю визначається його статусом глави держави. Так, Президент має право вето щодо прийнятих Верховною Радою законів із поверненням їх на повторний розгляд. У здійсненні контрольних повноважень Президент спирається на створені ним консультативні й інші допоміжні органи і служби.

Кабінет Міністрів України, будучи вищим органом виконавчої влади, повсякденно керує державними фінансами і паралельно здійснює загальний фінансовий контроль, розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного тощо.

Міністерство фінансів України є центральним спеціалізованим органом державної виконавчої влади з управління і контролю за фінансами. Воно здійснює контроль за складанням проекту й виконанням державного бюджету, за

дотриманням банками правил касового виконання держбюджету за доходами; установлює порядок ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів, кошторисів витрат бюджетних установ; координує відомчий фінансовий контроль.

У загальному вигляді ключовими компонентами фінансового контролю за управлінням державними (місцевими) ресурсами та їх використанням є державний фінансовий контроль, який здійснюють органи Держаудитслужби, уповноважені Кабінетом Міністрів України (урядовий контроль), державний зовнішній фінансовий контроль (аудит), який здійснює Рахункова палата від імені Верховної Ради України (парламентський контроль), та державний внутрішній фінансовий контроль, зокрема внутрішній контроль та внутрішній аудит, який забезпечується відповідно розпорядниками бюджетних коштів та підрозділом внутрішнього аудиту в бюджетній установі [4].

Така побудова та класифікація вітчизняної системи фінансового контролю забезпечить створення надійної платформи для її ефективного розвитку, зокрема розвитку правового поля, унормування понятійного апарату, уніфікацію чітких і прозорих правил діяльності органів контролю, удосконалення механізму співпраці та обміну інформацією між ними, ідентифікацію статусу і місці кожного з них, а також сприятиме максимальному наближенню до міжнародних стандартів та кращої практики ЄС. Адже основною метою їх діяльності є забезпечення здійснення ефективного контролю за управлінням та використанням державних (місцевих) ресурсів.

Розвиток органів Держаудитслужби та Рахункової палати, які здійснюють контроль від імені різних гілок влади, проте наділені подібними повноваженнями в окремих сферах контролю за станом управління та використання державних (місцевих) ресурсів, на сьогодні є важливим та одним із пріоритетних завдань країни в умовах євроінтеграції. Тому значної уваги потребують питання налагодження плідної

та конструктивної співпраці між ними, зокрема щодо планування та проведення контрольних заходів, модернізації їх методологічного та нормативно-правового забезпечення, підвищення довіри громадян до результатів їх контрольних заходів тощо. В Україні наявність схожих повноважень в органів, які здійснюють контроль від імені різних гілок влади у різних сферах контролю, вважається негативною практикою. Тоді як у провідних країнах світу, де ефективно функціонує система фінансового контролю, зокрема Королівстві Нідерланди, Сполучених Штатах Америки, наявність подібних або практично однакових повноважень в органів фінансового контролю, які здійснюють контроль від імені різних гілок влади, за умови мінімізації дублювання в практичній діяльності контрольних заходів, розглядається як система стримувань та противаг, що забезпечує принцип прозорості і результативності контролю, а також є стимулом для ефективної взаємодії таких органів [5].

Державне казначейство як орган фінансового контролю здійснює контроль за організацією виконання Державного бюджету України і за надходженням та використанням коштів державних фондів: і коштів установ і організацій, що утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України. Крім того, Державне казначейство веде облік касового виконання Державного бюджету України, складає звіт про стан виконання Державного бюджету України тощо.

Основні завдання Головного контрольно-ревізійного управління полягають у підготовці пропозицій щодо формування державної політики у сфері державного фінансового контролю і забезпечення реалізації цієї політики в діяльності міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших бюджетних установ, підприємств і організацій, що отримують кошти з бюджетів чи державних цільових фондів.

При цьому Голова КРУ організує ревізії і перевірки фінансової діяльності щодо використання коштів, матеріальних цінностей та їхньої схоронності, стану й вірогідності

бухгалтерського обліку і фінансової звітності; проводить ревізії і перевірки використання та схоронності державного і комунального майна; проводить перевірки використання бюджетних коштів і коштів державних цільових фондів, належного виконання державних контрактів, проавансованих за рахунок бюджетних коштів.

Національний банк України в системі органів фінансового контролю посідає особливе місце. Чинним законодавством на нього покладено здійснення банківського регулювання і нагляду; сертифікації аудиторів, що проводять аудиторські перевірки банків; організацію і здійснення валютного контролю за банками й іншими фінансовими установами; аналіз стану грошово-кредитних, фінансових, цінових і валютних відносин.

Державна митна служба України контролює дотримання правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України, точну і своєчасну сплату мита й інших митних платежів.

Діяльність органів державного фінансового контролю ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості та прозорості, відповідальності, незалежності [6].

Незалежність органів державного фінансового контролю забезпечується заборонаю незаконного втручання в їх діяльність, здійснення повноважень їх посадових осіб, спеціальним статусом центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, призначенням керівників його територіальних органів без погодження з головами місцевих державних адміністрацій.

Органи державного фінансового контролю можуть застосовувати у своїй діяльності основні принципи діяльності Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю та її регіональних організацій, Міжнародні стандарти вищих органів фінансового контролю та Міжнарод-

ної федерації бухгалтерів у частині, що не суперечить Конституції України та законам України. Взаємовідносини у сферах діяльності органів державного фінансового контролю з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями базуються на міжнародних договорах України, а також на установчих актах та правилах міжнародних організацій, членом яких є Україна.

Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, може укладати міжнародні договори України з іноземними органами державної влади і міжнародними організаціями, меморандуми з освітніми і науково-дослідними установами та організаціями про співпрацю та обмін інформацією.

Внаслідок безсистемності в нормативному полі України спостерігається розбалансована система контролюючих органів та дублювання їх обов'язків. Зокрема в Україні державний фінансовий контроль здійснюється численними органами, непов'язаними між собою. Більшість функцій і повноважень у сфері державного фінансового контролю дублюються зовнішніми та внутрішніми органами й структурними підрозділами державного фінансового контролю. Відсутній чіткий, законодавчо встановлений розподіл повноважень контролюючих органів, а також не визначений чіткою мірою механізм взаємодії та координації дій органів контролю між собою, з іншими органами публічної влади та громадськістю. Відсутні єдині підходи до структурної організації суб'єктів контролю.

Чинне законодавство практично не регламентує організацію внутрішнього (місцевого) та громадського державного фінансового контролю, що спричиняє відсутність єдиної системи органів фінансового контролю на рівні територіальних громад.

Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» – хоча й покликаний визначити правові засади здійснення державного фінансового контролю, лише регламентує діяльність цент-

рального органу виконавчої влади, уповноваженого Президентом України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю [7].

Отже, можемо зробити наступні висновки, що одним із найважливіших напрямків підвищення ефективності фінансового контролю в сучасних умовах є розмежування повноважень контролюючих суб'єктів поряд із цим їх координація і взаємодія між собою. Сама взаємодія є необхідною умовою належного здійснення державного фінансового контролю, оскільки всі контрольні органи мають спільну мету – захист та охорона інтересів держави, діють на підставі однакових принципів. Метою взаємодії є оптимізація контрольних заходів, що позитивно впливатиме на функціонування об'єкта перевірки, а також забезпечення фінансової дисципліни.

Побудувати ефективну систему фінансового контролю в Україні, яка б забезпечувала стабільний стан фінансової дисципліни в регіонах, на думку, як науковців так і практиків, можна лише за наявності ефективної системи внутрішнього контролю в органах місцевої влади, тобто системи місцевого фінансового контролю.

Перелік посилань:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 лип. 2010 р. №2456- VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.04.2020).
2. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-В URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.04.2020).
3. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / за заг. ред. В. К. Мамутова. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 688 с.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 436 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.04.2020).
5. Про рахункову палату : Закон України від 27 січ. 2015 р. № 576-VII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 36. ст. 360.
6. Мамутов В.К. К вопросу о предметах Хозяйственного и Гражданского кодексов Украины. URL: http://www.iepd.dn.ua/tat_07.htm (дата звернення: 26.04.2020).
7. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні від 26 січ. 2003 р. № 2939-XII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>. (дата звернення: 27.04.2020).

СКЛАДНИКИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Перунова О.М., канд. юрид. наук, доцент

Леонтьєва Л.В., канд. юрид. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Власність уявляє собою економічне панування суб'єкта над об'єктом, що належить йому, використання суб'єктом цих об'єктів своєю владою й у власних інтересах.

Сутність відносин власності у сфері економіки полягає в тому, що наявні засоби виробництва і продукти праці, які отримуються від їх експлуатації, належать певним суб'єктам.

Поняття право власності виникає в результаті правового врегулювання економічних відносин власності.

Право власності в Україні регулюється Конституцією України, Цивільним кодексом та Законом України «Про власність» від 7 лютого 1991 р., які містять у собі деякі розбіжності.

Право власності – це врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування й розпорядження майном (ст. 2 Закону України «Про власність»).

Володіння – це закріплення матеріальних благ за конкретними власниками – індивідами і колективами, фактичне утримання речі у сфері господарювання цих осіб. Користування – це вилучення з речей їхніх корисних властивостей, які дають можливість задовольнити відповідні потреби індивіда чи колективу. Розпорядження – це визначення власником юридичної або фактичної долі речі. Індивід або колектив здійснює володіння, користування і розпорядження речами (матеріальними благами) за своїми інтересами, незалежно від волі й бажання інших осіб. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про власність» в Україні виступає в таких формах: приватна, колективна, державна.

Насамперед, економічні перетворення відносин власності в процесі сучасної економічної реформи, що передбачає запровадження ринкових форм господарювання, здійснюються шляхом:

- подолання гіпертрофії державної власності в процесі: приватизації майна державних підприємств і організацій; виділення комунальної власності в самостійну форму власності; передачі в оренду цілісних майнових комплексів державних підприємств та їх структурних підрозділів;

- легалізації та підтримки приватної власності на засоби виробництва;

- залучення іноземного капіталу у вітчизняну економіку з метою її структурної перебудови, підвищення ефективності виробництва.

Суб'єктами права державної власності є держава в особі Верховної Ради України. Від імені народу управління державним майном здійснює Верховна Рада України і місцеві ради народних депутатів, а також уповноважені ними державні органи, які вирішують питання створення підприємств і визначення цілей їхньої діяльності, реорганізацію і ліквідацію, здійснюють контроль за ефективністю використання і збереження довіреного їм державного майна й інші правомочності згідно із законодавчими актами України.

Об'єктами права державної власності є:

- земля, майно, що забезпечує діяльність Верховної Ради України та утворюваних нею державних органів; майно Збройних Сил, органів державної безпеки, прикордонних і внутрішніх військ;

- оборонні об'єкти; єдина енергетична система; системи транспорту загального користування, зв'язку та інфраструкції загальнодержавного значення;

– кошти державного бюджету; національний банк та його установи і створювані ними кредитні ресурси; республіканські резервні, страхові та інші фонди;

– майно вищих і середніх спеціальних навчальних закладів;

– майно державних підприємств; об'єкти соціально-культурної сфери або інше майно, що становить матеріальну основу суверенітету України і забезпечує її економічний та соціальний розвиток. У державній власності може перебувати також інше майно, передане у власність України іншими державами, а також юридичними особами й громадянами.

У комунальній власності є майно, у тому числі грошові кошти, які належать територіальній громаді.

Суб'єктом права комунальної власності є територіальні громади в особі обласних, районних, міських, селищних, сільських рад.

Управління майном, що є в комунальній власності, здійснюють територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування.

Об'єктами права комунальної власності є:

– майно, що забезпечує діяльність відповідних рад і утворюваних ними органів; кошти місцевих бюджетів; державний житловий фонд;

– об'єкти житлово-комунального господарства;

– майно закладів народної освіти, культури, охорони здоров'я, торгівлі, побутового обслуговування; майно комунальних підприємств;

– місцеві енергетичні системи, транспорт, системи зв'язку та інформації, включаючи націоналізоване майно, передане відповідним підприємствам, установам, організаціям;

– інше майно, необхідне для забезпечення економічного й соціального розвитку відповідної території та ін.

Приватна власність як соціально-економічна категорія сприяє, стимулюванню і розвиткові економіки, її прогресивному рухові вперед. Зараз в Україні приватна власність має незначну питому вагу, однак у процесі приватизації вона буде збільшуватися й у перспективі стане основою господарської діяльності. Суб'єктами права приватної власності є громадяни України, іноземні громадяни й особи без громадянства. Громадянин України здобуває право власності на доходи від участі в суспільному виробництві, від індивідуальної роботи, підприємницької діяльності, вкладення засобів у кредитні установи, акціонерні товариства, а також на майно, отримане внаслідок спадкування або укладання інших угод.

Об'єктами права приватної власності є: житлові будинки, квартири, предмети особистого користування, дачі, садові будинки, предмети домашнього господарства, продуктивна і робоча худоба, земельні ділянки, насадження на земельній ділянці, засоби виробництва, вироблена продукція, транспортні засоби, грошові кошти, акції, інші цінні папери, а також інше майно споживчого й виробничого призначення.

Отже, припинення права власності може бути з ініціативи власника або без згоди власника у випадку конфіскації і реквізиції майна, за рішенням суду чи іншого правомочного державного органу за здійснення злочину або іншого правопорушення.

Таким чином, можливо зробити висновок, що без елементів права власності та їх правових характерних ознак неможливо розглядати державну, комунальну та приватну форму власності взагалі. Без права власності ми не можемо оптимально у повному обсязі розглядати поняття фізичної та юридичної особи.

ПРАВОВИЙ СТАТУС РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЯК ЮРИДИЧНОГО СУБ'ЄКТА

*Перунова О.М., канд. юрид. наук, доцент
Леонтєва Л.В., канд. юрид. наук, доцент*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Банківська система України складається з Національного банку України (НБУ) та інших банків, що створені і діють на території України відповідно до положень Закону України «Про банки і банківську діяльність» та займаються банківською діяльністю.

Чинне законодавство України визначає банк, як юридичну особу, яка має виключне право на підставі ліцензії НБУ здійснювати у сукупності такі операції:

- залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик;
- відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [1].

Слід розглянути загальну характеристику правової природи НБУ, який є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичною особою з відокремленим майном, що є об'єктом права державної власності й перебуває в його повному господарському віданні. Крім того, необхідно детально зупинитися як на основній функції НБУ – забезпечення стабільності грошової одиниці України, так і на інших напрямках його діяльності, відповідно до яких НБУ:

- визначає та проводить грошово-кредитну політику;
- монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує її обіг;
- виступає кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;

- встановлює для банків правила проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна;
- організовує створення і методологічно забезпечує систему грошово-кредитної та банківської статистичної інформації, статистики платіжного балансу;
- визначає систему, порядок і форми платежів, у тому числі між банками;
- визначає напрями розвитку сучасних електронних банківських технологій, створює, координує та контролює створення електронних платіжних засобів, платіжних систем, автоматизації банківської діяльності та засобів захисту банківської інформації;
- здійснює банківське регулювання та нагляд;
- веде Державний реєстр банків, їхніх філій та представництв, валютних бірж, здійснює ліцензування банківської діяльності та операції у передбачених законом випадках;
- веде офіційний реєстр ідентифікаційних номерів емітентів платіжних карток внутрішньодержавних платіжних систем;
- здійснює сертифікацію аудиторів, які проводитимуть аудиторську перевірку банків, тимчасових адміністраторів і ліквідаторів банку;
- складає платіжний баланс, здійснює його аналіз і прогнозування;
- представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співпраця здійснюється на рівні центральних банків;
- проводить відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютного регулювання, визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті, організовує і проводить валютний контроль за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію НБУ на здійснення валютних операцій;

– забезпечує накопичення і зберігання золотовалютних резервів та здійснення операцій з ними та банківськими металами;

– аналізує стан грошово-кредитних, фінансових, ціннових і валютних відносин;

– організовує інкасацію та перевезення банкнот, монет та інших цінностей, видає ліцензії на право інкасації та перевезення банкнот, монет та інших цінностей;

– реалізує державну політику з питань захисту державних секретів у системі Національного банку;

– бере участь у підготовці кадрів для банківської системи України;

– визначає особливості функціонування банківської системи України в разі введення воєнного стану чи особливого періодів, здійснює мобілізаційну підготовку в системі Національного банку;

– здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах своєї компетенції, визначеної законом.

Треба також розкрити правовий статус керівних органів – Ради, Правління та Голови НБУ. Зокрема, слід пам'ятати, що Рада НБУ подає до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України проект Основних засад грошово-кредитної політики на наступний бюджетний період і здійснює контроль за їх виконанням. Голова НБУ організовує засідання Ради національного банку и головує на них. Голова НБУ керує його діяльністю, підписує протоколи, постанови Правління НБУ, накази та розпорядження, а також угоди, що укладаються НБУ, і одноосібно несе відповідальність перед Верховною Радою України за діяльність НБУ та Президентом України.

Таким чином, НБУ є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, ЗУ «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. Безперечно, що нові реалії розвитку суспільства та законів,

економіки у майбутньому можуть привести до нових положень зазначених у цих правових актах, але поки, що можливо зазначити, що Національний банк України стоїть на першому місці у системі фінансування та організації правового аспекту виникнення та регулювання інших банків, Державного бюджету України.

Ще, характерною правовою особливістю є те, що НБУ є юридичною особою, яка має відокремлене майно, що є об'єктом права державної власності і перебуває у його повному господарському віданні. Розмір статутного капіталу НБУ становить 10 мільйонів гривень, а джерелом його формування є частина його прибутку до розподілу, а при необхідності – Державний бюджет України. Розмір статутного капіталу може бути збільшений за рішення Рад НБУ.

Правовий розвиток, організаційна структура й управління цією юридичною особою призвело до того, що структура НБУ будується за принципом централізації з вертикальним підпорядкуванням. До системи НБУ входить центральний апарат (Рада НБУ та Правління НБУ), філії (територіальні управління), розрахункові палати, Банкнотно-монетний двір, фабрика банкнотного паперу, Державна скарбниця України, Центральне сховище, спеціалізовані підприємства, банківські навчальні заклади й інші структурні одиниці й підрозділи, необхідні для забезпечення діяльності НБУ.

НБУ не відповідає за зобов'язаннями інших банків, а інші банки не відповідають за зобов'язаннями НБУ, крім випадків, коли вони добровільно беруть на себе такі зобов'язання.

Таким чином, НБУ уявляю собою складну ланку юридичної особи державної власності, яка приймає дуже велике значення в регулюванні банківської системи України і має велику кількість повноважень правового та фінансового характеру.

Перелік посилань:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 груд. 2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 28.04.2020)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Хорошилов М.С., здобувач вищої освіти

Волинець Є.О., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Хорошилова І.О., канд. екон. наук
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

В розвинених світових економіках малий та середній бізнес відіграють важливу роль у підвищенні рівня зайнятості населення, послабленні соціальної напруженості, забезпеченні конкурентного середовища, економічної стабільності та інноваційного зростання. Це зумовлено тим, що підприємства вимагають менше капіталовкладень, є більш пристосовані, швидше і дешевше переозброюються технічно, забезпечують прискорену окупність трудових та матеріальних ресурсів. Зважаючи на це в розвинених країнах світу приділяють значну увагу розвитку малого та середнього бізнесу, здійснюється політика його підтримки, ведеться політика збалансування інтересів підприємств та інтересів держави.

Для розвитку діяльності підприємств та організацій, що формують малий та середній бізнес, необхідно спрямовувати власні та залучені кошти на розвиток виробництва; створювати додаткові робочі місця, наповнювати бюджет за рахунок ефективної діяльності підприємств та організацій, що формують малий та середній бізнес; розвивати сучасну інфраструктуру та реалізовувати інноваційно-інвестиційні проекти.

У науковій літературі виділяють основні чинники, що безпосередньо мають негативний вплив на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні, і до них можна віднести:

- недосконале та негнучке законодавство;
- надмірно високий рівень оподаткування;
- високий рівень корупції;
- політична та економічна нестабільність,
- інфляція;
- кваліфікація персоналу на низькому рівні.

Отже, зауважимо, що сфера малого та середнього бізнесу України вимагає на сьогоднішній день значних зусиль з боку держави в напрямі ефективного державного регулювання, що координується законодавством. Організаційно-правові засади становлення та функціонування малого та середнього бізнесу передбачають існування системи елементів організаційного та правового впливу на процес здійснення підприємницької діяльності малими та середніми підприємствами, котра полягає в тісній взаємодії органів влади, громадських організацій, експертів та фахівців з приводу вдосконалення українського законодавства та приведення його у відповідність до європейських нормативно-правових актів, що стосуються реалізації підприємництва у сфері діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. Насамперед, українське законодавство, потребує значних зусиль у напрямі його уніфікації з огляду на умови ведення бізнесу, та необхідність адаптації до європейських правових стандартів, бо без цього не можливо здійснення першочергових кроків євроінтеграційних процесів в державі. Тому за для вдосконалення організаційно-правових норм та засад становлення і функціонування малого та середнього бізнесу повинно опиратися в першу чергу, на досвід та досягнення з цього напрямку в країнах Європейського Союзу.

Поряд із покращенням законодавчої бази розвиток бізнесу потребує вдосконалення організаційних механізмів, що забезпечують прямий вплив на економічний розви-

ток підприємств малого та середнього бізнесу. По-перше, варто згадати про шляхи забезпечення достатнього фінансування підприємницьких структур. Оскільки ефективний розвиток малого і середнього бізнесу та насамперед ефективне виконання його функцій потребує суттєвих змін у забезпеченні доступу до фінансових ресурсів, наприклад кредитних, оскільки його власних коштів буде ймовірно недостатньо. У зв'язку з цим на перший план виходять питання ефективних дій державної політики з приводу фінансово-кредитної підтримки малого та середнього бізнесу як на загальнодержавному так і на регіональному рівні. Ми не маємо на увазі що потрібні прямі вкладення коштів з державного та місцевих бюджетів або надання підприємствам дотацій з бюджету. Але якщо підприємцям полегшити доступ до фінансових ресурсів, то функціонування їх діяльності, безумовно, покращиться, і деякі завдання державної підтримки малого та середнього бізнесу розв'яжуться автоматично. На наш погляд, функціонування підприємств потребує не лише належного правового та фінансового забезпечення, але й оптимізації податкового навантаження, яке б сприяло розвитку підприємництва. Ми переконані, що при цьому важливу роль мають відігравати такі стимулюючі заходи як пільги. Особливо державна підтримка необхідна малому та середньому бізнесу тепер, в умовах кризи, яка вже охопила не тільки нашу країну, а й всю світову економіку, оскільки дозволить активізувати діяльність підприємств які під час карантину зазнали суттєвих руйнацій, або ж зовсім знаходяться на межі руйнації, щоб забезпечити зайнятість населення та пом'якшити негативний вплив кризи на економіку України.

Таким чином, зазначаємо, що для урегулювання проблемних питань, які існують у сфері малого та середнього бізнесу без активного державного втручання та підтримки

подальший ефективний та всебічний розвиток малого та середнього бізнесу неможливий. У першу чергу слід забезпечити вдосконалення організаційно-правового механізму функціонування малих та середніх підприємств та фіскальної системи організації їх діяльності, які мають враховувати уніфікацію українського законодавства та адаптацію його до європейських норм і стандартів. Отже, нормативно-правове забезпечення діяльності підприємств та організацій, що формують малий та середній бізнес, полягає в тому, що необхідно на законодавчому рівні забезпечувати свободу конкуренції між підприємствами та організаціями, що формують малий та середній бізнес, захищати споживачів від недобросовісної конкуренції та монополізму, на державному рівні сприяти посиленню конкурентоспроможності підприємств та організацій, що формують малий та середній бізнес.

Тому організаційно-правове регулювання як напрям діяльності держави повинно враховувати усі виклики сьогодення, передбачати вдосконалення нормативно-правової бази і адаптувати її відповідно до європейських стандартів.

Перелік посилань:

1. Волощук Н. Ю. Государственная регуляторная политика в сфере малого предпринимательства. URL: <http://ejournal.vfu.bg/bg/administrationandmanagment.html> (дата звернення: 29.04.2020).
2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22 бер. 2012 р. № 4618-VI / ВВР України. 2012. № 22. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 29.04.2020).
3. Газуда Л. М., Волощук Н. Ю. Активізація розвитку підприємств малого і середнього бізнесу. *Науковий вісник ужгородського університету. Сер. Економіка*. Ужгород : Говерла. 2016. Вип. 1 (47), Т. 2. С. 284.

6. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСІВ

БАЗОВІ УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

За ринкових умов організація податкового планування суб'єктами господарської діяльності набуває особливого значення і стає невід'ємною частиною загального плану розвитку підприємства, оскільки відповідні заходи дозволяють підвищити його фінансову стійкість та уникнути непередбачених податкових наслідків.

Процесу впровадження системи податкового планування на підприємстві передують визначення таких умов:

- потреби у податковому плануванні на кожному конкретному підприємстві;
- фінансові можливості підприємства для організації податкового планування;
- розмір самого підприємства і чисельність його штату.

Так, визначення потреби у податковому плануванні на кожному конкретному підприємстві, а також набір і періодичність проведення відповідних заходів має ґрунтуватись на розрахунку реального податкового навантаження на підприємство [1, 2].

Вважається, що за рівня податкового навантаження 10-30 % потреба у податковому плануванні є мінімальною, обмежуючись чітким веденням бухгалтерського обліку і внутрішнього документообігу, використанням прямих пільг, при цьому передбачається наявність професійного бухгалтера, а відповідні заходи мають носити епізодичний

характер, зокрема у формі разових консультацій зовнішнього податкового консультанта.

За рівня податкового навантаження 30-60 % податкове планування є необхідним і має стати частиною загальної системи фінансового управління і контролю, при цьому передбачається наявність спеціально підготовленого персоналу, контролю і керівництва з боку фінансового директора, також можливе абонентське обслуговування з питань оподаткування у спеціалізованій компанії, а відповідні заходи мають носити регулярний характер, включаючи, зокрема спеціальну підготовку (планування) контрактних схем типових, крупних і довгострокових контрактів.

За рівня податкового навантаження 60-80 % податкове планування є життєво необхідним і має стати найважливішим елементом створення і стратегічного планування діяльності підприємства і його поточної щоденної діяльності за всіма зовнішніми і внутрішніми напрямками, при цьому передбачається наявність спеціально підготовленого персоналу і організація тісної взаємодії зі всіма службами, постійна робота із зовнішнім податковим консультантом, наявність податкового адвоката та контролю з боку члена ради директорів, а відповідні заходи мають проводитись щоденно на підставі спеціальної програми, включаючи, зокрема податковий аналіз та експертизу податковим консультантом усіх фінансових, організаційних, юридичних заходів та інновацій.

З огляду на певну, іноді значну, затратність податкового планування (витрати на придбання літератури про податки, консультування, переорієнтацію фінансових потоків, реєстрацію нових фірм та інші заходи, які можуть виникнути для цілей економії податків) потенційні вигоди від податкового планування вимагають зіставлення з витратами, яких воно потребує: у разі незначного рівня очікуваного чистого ефекту доцільність реорганізації і впровадження складних схем є необґрунтованою. Разом з тим, за наявності потреби, але за відсутності коштів на органі-

зацію податкового планування підприємствам, залежно від їх податкового навантаження, залишається або погодитись на існуючий рівень податкових відрахувань, або функції оптимізації оподаткування можуть взяти на себе головний бухгалтер та/або керівник чи власник підприємства.

Щодо третьої умови, то малі підприємства з невеликою чисельністю працівників і нерозгалуженою структурою для реалізації цілей податкового планування можуть залучати керівника, бухгалтера, юриста, а також користуватись послугами спеціалістів аудиторських компаній і спеціальних компаній, які займаються податковим плануванням.

Так, керівник підприємства ставить завдання щодо досягнення бажаних результатів діяльності підприємства в цілому, визначає прийнятний для розвитку бізнесу рівень податкового навантаження і допустимий рівень податкових ризиків, а також затверджує подані пропозиції і контролює їх виконання. Бухгалтер здійснює розрахунки фінансових показників діяльності підприємства, формує облікову політику підприємства, обчислює суми податків за кожним видом податкових платежів і складає графік їх сплати. Юрист аналізує правові аспекти угод та їх відповідність законодавству, оцінює рівні ризиків за кожною схемою оптимізації оподаткування. Спеціаліст із податкового планування оцінює надану підприємством інформацію, підбирає оптимальні шляхи розв'язання задач конкретного підприємства, або дає висновок щодо можливості і доцільності реалізації розроблених підприємством схем [1].

Разом з тим, для середніх і великих підприємств упровадження системи податкового планування вимагає більшої уваги, відтак організація підрозділів податкового планування саме на таких підприємствах потребує детального розгляду.

Податкове планування повинно здійснюватися вже на етапі заснування підприємства з урахуванням особливостей обраної сфери бізнесу і майбутньої господарської діяльності.

Організаційна постановка системи податкового планування на підприємстві передбачає такі заходи:

- визначення цілей і завдань управління податками;
- формування підрозділу оподаткування, встановлення його статусу в структурі підприємства і механізму взаємодії з іншими підрозділами;
- розробка організаційної структури підрозділу оподаткування;
- опрацювання порядку взаємодії підрозділів оподаткування головного і дочірніх підприємств (за наявності останніх);
- розробка процедури контролю за роботою з управління податками;
- розробка процедур і правил, внутрішніх документів, що регламентують роботу підрозділу оподаткування.

Таким чином, організація роботи з податкового планування на кожному конкретному підприємстві визначається його індивідуальними потребами і наявними фінансовими, кадровими, технічними й іншими можливостями. Впровадженню системи податкового планування має передувати зіставлення пов'язаних з цим витрат та очікуваних вигод від її реалізації. Слід зазначити, що впровадження системи податкового планування є трудомістким завданням, вирішення якого може спричинити перебудову багатьох внутрішніх процедур підприємства. Втім, правильний вибір підходів до організації роботи підрозділу оподаткування та податкового планування на підприємстві в цілому, надасть останньому ефективний механізм контролю й управління податковими зобов'язаннями, що, своєю чергою, позитивно позначиться на фінансовій стійкості і забезпечить стабільність фінансових можливостей підприємства.

Перелік посилань:

1. Атаманенко І. Особливості організації податкового планування на підприємстві. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 6. С. 32-35.
2. Муравьев В. В. Организация налогового планирования на предприятии. *Аудит и финансовый анализ*. 2001. № 2. С. 26.

ЗМІСТ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

За сучасних умов податкове планування набуває особливого значення, виступаючи невід'ємною частиною загального плану розвитку суб'єкта господарської діяльності й одним з найважливіших завдань управління підприємством, оскільки ефективно організована й узгоджена система податкового планування дозволяє оптимізувати податкові платежі і зміцнює фінансовий стан підприємства загалом.

Податкове планування повинно здійснюватися вже на етапі заснування підприємства з урахуванням особливостей обраної сфери бізнесу і майбутньої господарської діяльності.

Як складова частина корпоративного податкового менеджменту податкове планування здійснюється в певній структурно-логічній послідовності (таблиця 1).

Таблиця 1

Етапи податкового планування

Назва етапу	Зміст етапу
Організаційно-підготовчий	Формування структури, що здійснює податкове планування
Дослідний	Дослідження особливостей чинного законодавства з метою оптимізації рівня оподаткування
Планово-розроблюваний	Складання та аналіз схем оптимізації, вибір оптимального варіанта, складання податкового плану
Практичної реалізації	Реалізація та моніторинг податкового плану

З позиції тактичних прийомів організації корпоративного менеджменту вказані нами вище етапи можна деталізувати з врахуванням особливостей фінансово-господарської діяльності тих чи інших суб'єктів підприємництва, а саме:

- формування мети і завдань, визначення сфери виробництва й обігу, напрямів господарської діяльності підприємства;

- урахування регіональних особливостей в оподаткуванні фінансово-господарської діяльності;

- вибір однієї з існуючих організаційно-правових форм підприємницької діяльності;

- регулювання бази оподаткування;

- виявлення можливостей зменшення бази оподаткування за рахунок прямих податкових пільг;

- урахування непрямих податкових пільг;

- дослідження перспективних співробітництв у фінансово-господарському житті організації та їх планування з огляду максимізації прибутків через оптимізаційні схеми справляння податкових платежів;

- оцінка ризику здійснення податкових правопорушень;

- уніфікація бухгалтерського обліку і звітності згідно норм діючого законодавства;

- складання і контроль за виконанням податкового календаря;

- удосконалення схем розміщення активів підприємства та розподілу прибутків;

- планування сум податкових платежів у майбутньому періоді;

- оцінка ефективності податкового планування підприємства [1-4].

Для забезпечення фінансової стабільності підприємства його податковий план має включати:

- календарне планування перспективних видатків і преференцій за кожним окремим видом податкового стягнення;

- тактичне планування ресурсів та інструментів оптимізаційних податкових потоків;

– операційне планування корегуючого впливу на податкове навантаження, зокрема деталізований параметральний опис процедур його реалізації та відповідальних виконавців;

– графічно-часове планування оптимізаційного корегування сукупності податкових платежів підприємства з використанням можливостей податкового законодавства щодо отримання пільг умов оподаткування за конкретними видами податкових платежів;

– перспективне планування системи корпоративного навчання та підвищення кваліфікації виконавців у галузі податкової практики.

Отже, загальнюючи викладене, зазначаємо що організаційний супровід податкового планування на мікрорівні включає:

– попередню деталізовану діагностику фінансово-господарської діяльності підприємства;

– аналіз чинного податкового законодавства;

– вивчення власних податкових проблем для з'ясування перспектив податкового планування;

– дослідження оптимізаційних податкових схем оподаткування інших суб'єктів господарювання, особливо спільної чи суміжної діяльності;

– вибір найбільш сприятливих для ефективної діяльності підприємства способів оподаткування.

Таким чином, податкове планування має стати обов'язковим інструментарієм у менеджменті кожного сучасного підприємства.

Перелік посилань:

1. Дема Д. І., Шевчук І. В., Мартинюк Г. П. Податковий менеджмент : навч. посіб. Київ : Алерта, 2017. 256 с.

2. Дубовик О. Ю. Податковий менеджмент у схемах і таблицях: навчальний посібник. Харків : ПромАрт, 2018. 248 с.

3. Зайцев О. В. Податковий менеджмент : підручник. Суми : Сумський державний університет, 2017. 412 с.

4. Податковий менеджмент : навч. посіб. / О. О. Клокар, С. В. Бойко, І. Г. Кеменяш, Н. М. Руцишин. Львів : СПОЛОМ, 2017. 320 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНА БУДОВА СИСТЕМИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

В умовах високого динамізму умов господарювання податкове планування має стати складовою менеджменту сучасного підприємства, відповідно в його організаційній структурі потрібно формувати спеціальні структурні підрозділи.

Організаційна постановка системи податкового планування на підприємстві передбачає такі заходи:

- визначення цілей і завдань управління податками;
- формування підрозділу оподаткування, встановлення його статусу в структурі підприємства і механізму взаємодії з іншими підрозділами;
- розробка організаційної структури підрозділу оподаткування;
- опрацювання порядку взаємодії підрозділів оподаткування головного і дочірніх підприємств (за наявності останніх);
- розробка процедури контролю за роботою з управління податками;
- розробка процедур і правил, внутрішніх документів, що регламентують роботу підрозділу оподаткування.

Ефективне виконання підрозділом оподаткування покладених на нього завдань з оптимізації оподаткування серед іншого визначається налагодженістю взаємозв'язку з іншими структурними підрозділами підприємства, який може забезпечуватись створенням певних функціональних груп у загальній організаційній структурі підприємства.

Так, у процесі податкового планування пропонується створення незалежних функціональних груп (у розрізі основних функцій податкового менеджменту), покликаних виконувати такі основні функції: складання плану заходів з оптимізації фінансового портфеля підприємства, реалізація плану і контроль за реалізацією плану (таблиця 2).

Таблиця 2

Система функціональних груп в організаційній структурі
податкового планування

Група	Функції групи	Структурні підрозділи, фахівці яких входять до складу групи	Структурний підрозділ, який здійснює координаційне керівництво групою
Група планування	Складання плану заходів з оптимізації податкового портфеля	– планово-економічний; – фінансовий; – оподаткування; – бухгалтерський; – юридичний; – сторонні консультанти.	Планово-економічний
Група реалізації	Реалізація плану заходів з оптимізації податкового портфеля	– оподаткування; – бухгалтерський; – комерційний; – юридичний; – сторонні консультанти.	Оподаткування
Група контролю й оцінки	Контроль і оцінка ефективності реалізації плану заходів з оптимізації податкового портфеля (виявлення й обґрунтування причин розбіжностей у запланованих і фактичних даних, підстав невиконання запланованих оптимізаційних заходів)	– внутрішнього аудиту; – планово-економічний; – ревізійний; – сторонні консультанти (аудитори).	Внутрішнього аудиту

Розглянемо необхідність залучення фахівців окремих підрозділів до складу функціональних груп.

Залучення фахівців планово-економічного підрозділу до групи планування зумовлене тим, що саме цей підрозділ розробляє фінансову (бюджетну) частину виробничої програми і функціонально відповідає за її правильність і адекватність. Залучення спеціалістів фінансового підрозділу сприяє ухваленню такого плану заходів, що оптимізує податкові виплати і повною мірою збігається з інтересами бюджетного процесу, будується на однакових принципових положеннях з останнім. Використання навиків юристів і думки висококваліфікованих сторонніх консультантів дозволить побудувати систему заходів щодо оптимізації оподаткування з урахуванням вимог чинного законодавства і наявної практики застосування методів оптимізації оподаткування. Отримані дані розробленого плану заходів щодо оптимізації податкового портфеля накладаються на графік податкових виплат, що розробляється планово-економічним підрозділом спільно з бухгалтерією або підрозділом оподаткування, який, своєю чергою, заноситься до бюджету підприємства.

Залучення фахівців комерційного підрозділу (з постачання, продажу, маркетингу, зовнішньоекономічних зв'язків) до групи реалізації пояснюється тим, що ці фахівці безпосередньо беруть участь у господарсько-договірних відносинах, і отже, повинні зважати на податкову специфіку в контактах з контрагентами підприємства. Також, необхідно наголосити на небажаності участі в реалізації оптимізаційних заходів третіх осіб, у тому числі і тих, які складали план цих заходів, адже практичне застосування способів оптимізації податкового портфеля через свою специфіку вимагає дотримання певного рівня конфіденційності.

Залучення фахівців планово-економічного підрозділу до групи контролю й оцінки викликано тим, що цей підрозділ надає дані про фактичне виконання бюджету. Залучення внутрішніх аудиторів і ревізорів необхідне для оцінки адекватності заходів щодо оптимізації податкового портфеля чинному законодавству і відповідності їх плановим параметрам (наявні розбіжності доводяться до керівництва).

Залучені консультанти аналізують результати застосування оптимізаційних заходів і дають висновок про виправлення допущених прорахунків. Вироблені групою контролю й оцінки рекомендації застосовуються при подальшому плануванні заходів щодо оптимізації податкового планування.

Зауважимо, що ефективність контролю і оцінки заходів з оптимізації податкового портфеля, так само, як і результатів реалізації запланованих дій, залежить від наявності на підприємстві раціонально організованого документообігу податкового планування.

Інформаційне забезпечення податкового планування визначається фінансовими, технічними й іншими можливостями і запитами суб'єкта господарювання, та може будуватись за різними варіантами, зокрема, створення і постійна актуалізація власної інформаційної бази, використання однієї із спеціалізованих баз, поєднання інформаційних можливостей сторонніх організацій та власних джерел і даних тощо. При цьому ключовим елементом інформаційного забезпечення є інформаційна база, яка складається з таких комплексів даних, що розрізняються ступенем систематизації: дані системи бухгалтерського обліку, дані системи податкового обліку, статистичні дані, несистемні дані.

Відповідальність за діяльність підрозділу оподаткування для успішної його роботи має бути покладена на представника вищої управлінської ланки, наприклад фінансового директора, що дозволить не лише забезпечити зацікавленість вищого керівництва у вирішенні податкових завдань, але й уникнути конфлікту інтересів структурних підрозділів підприємства.

Щодо організаційної структури власне підрозділу оподаткування, то вона залежить від кількості і складності завдань, що перед ним поставлені. Так, для великих підприємств доцільним буде розділення функцій: частина його працівників може займатись саме податковим плануванням, а інша – складати податкову звітність.

Для ефективного управління податковими ризиками і своєчасного використання можливостей для податкового планування у процесі побудови організаційної структури податкового підрозділу необхідно також передбачити порядок його взаємодії із зовнішнім середовищем, зокрема, порядок відстеження й оцінки наслідків зміни податкового законодавства, порядок взаємодій з податковими органами, зовнішніми консультантами.

Також, за наявності афілійованих осіб, при організації взаємодії податкових підрозділів головного офісу («центру») і філій необхідно вирішити питання розподілу повноважень, а також виробити підхід до уніфікації позицій з податкових питань.

Зокрема для цього потрібно визначити:

- перелік податкових ситуацій, що відносяться до вирішення «центру» і філій;
- податкову облікову політику;
- порядок координації взаємодії підрозділів з податковими органами.

Централізована податкова модель більше підходить для компаній, що здійснюють діяльність у регіонах через філії. У цьому випадку велика частина основних податків нараховується головним офісом по підприємству в цілому з використанням даних, наданих філіями. Тому у процесі підготовки податкової звітності головний офіс може контролювати методи нараховування податків, застосовувані в регіонах.

Використання децентралізованої моделі меншою мірою орієнтоване на виконання завдань, що стоять перед групою в цілому. Крім того, у такій моделі ускладнений контроль головного офісу над діяльністю регіональних підрозділів.

Таким чином, ефективно організована й узгоджена система податкового планування дозволить оптимізувати податкові платежі у напрямку їх мінімізації законним шляхом й уникнути непередбачених податкових наслідків, що знижує фінансові витрати і зміцнює фінансову стійкість підприємства загалом.

МЕТОД ПРЯМОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ В ЯКОСТІ ДОХОДНОГО ПІДХОДУ

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Сачкова С.С., здобувач вищої освіти

Чуб В.Ю., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Забезпечення зростання вартості інвестованого капіталу – найважливіша мета управління підприємством. Це твердження відповідає сучасним тенденціям в корпоративному управлінні.

Ринкова вартість підприємства залежить, перш за все, від можливостей ефективного використання активів, які, в свою чергу, генерують стабільний і зростаючий грошовий потік. В процесі такої оцінки приймається до уваги здатність конкретного підприємства успішно реалізовувати обрану стратегію, а також наявність зовнішніх факторів, що характеризують ринки, на яких функціонує підприємство. Створювана для акціонерів вартість в довгостроковій перспективі є найкращим критерієм оптимальності прийнятих управлінських рішень. Саме власники акцій, будучи залишковими претендентами на грошові потоки компанії, для ухвалення рішень потребують, на відміну від будь-якого іншого кола зацікавлених осіб (менеджерів, найманих робітників, суспільства в цілому), в максимально повної інформації, мислять довгостроковими категоріями і повинні ефективно управляти всіма грошовими потоками компанії [1].

Оцінка вартості підприємства (бізнесу) є розрахунком та обґрунтуванням вартості підприємства на певну дату. Оцінка вартості бізнесу, як і будь-якого іншого об'єкта власності, є цілеспрямованим упорядкованим процесом визначення величини вартості об'єкта в грошовому вира-

женні, з урахуванням впливаючих на неї факторів в конкретний момент часу в умовах конкретного ринку. Таке визначення сутності оцінки вартості розкриває основні риси даного процесу [2].

Таким чином, управління вартістю компанії з метою її збільшення в довгостроковій перспективі дозволяє в максимальній мірі задовольнити інтереси власників – визначити оптимальні стратегічні напрями свого розвитку і виробити систему управлінських заходів, що сприяють досягненню поставлених цілей.

За останні роки з'явилося досить багато робіт зарубіжних авторів з питань оцінки об'єктів інвестування, до числа яких відносяться праці Ван Хорна, В. Беренса, Г. Бірмана, С. Шмідта, У. Шарпа, Д. Норкотта, П. Хавранека. В той самий час наявність специфічних умов та стан розвинення українського інвестиційного ринку не дозволяють поки що з достатньою ефективністю використовувати закордонний досвід управління інвестиціями.

Слід відзначити велику кількість робіт українських та російських авторів з питань і проблем інвестиційного менеджменту, до числа найбільш відомих з них можна віднести І.А. Бланка, А.Б. Ідрисова, М.Н. Крейніна, Я.С. Мелкумова, А.А. Пересаду, В.П. Савчука та інших. Однак часто вони багато в чому використовують зарубіжні підходи і методи без належної їх адаптації до умов вітчизняного інвестиційного ринку, в них відсутня достатня дослідницька база і практичний досвід роботи окремих компаній і фірм в інвестиційній сфері.

Недостатня увага приділяється в публікаціях питанням і проблемам реального інвестування, яке, як ми вже відзначали, в сучасних умовах становить основу інвестиційної діяльності більшості вітчизняних інвесторів.

Процес управління ринковою вартістю компанії використовує в якості бази дохідний підхід до оцінки підприємства (бізнесу). В рамках даного підходу вартість компанії є сумою грошових потоків, які будуть створені компанією, скоригованих з урахуванням факторів часу і відповідних ризиків, за вирахуванням всіх вимог до компанії. Динаміка вартості компанії, що визначається дохідним підходом, дозволяє приймати правильні управлінські рішення для менеджерів, власників, держави і т. ін. [3].

Як відомо, для оцінки підприємств за доходним методом найчастіше застосовують два методи: метод капіталізації і метод дисконтування доходу. Метою цієї статті є розгляд першого методу, виявлення його переваг та істотних недоліків.

Метод капіталізації використовується у випадку очікування приблизної рівності чистих доходів або грошових потоків поточним потокам, та помірності та передбачуваності темпів їхнього зростання. Слід також зауважити, що при цьому доходам слід мати значні позитивні значення, що означає стабільний розвиток бізнесу в означених умовах.

Якщо в межах активів швидкозношуване обладнання є переважним, частіш за все в процесі оцінювання вартості підприємства користуються показником чистого прибутку. Якщо ж компанія має в своєму розпорядженні значну кількість нерухомості, але при цьому спостерігається зменшення її балансової вартості при водночас незмінній фактичній, фахівцями вважається більш привабливим використання грошового потоку.

Суть методу капіталізації полягає у визначенні величини щорічних доходів і відповідної цим доходам ставки капіталізації, на основі яких розраховується вартість підприємства.

Але при застосуванні цього методу є можливість появи цілого ряду проблемних питань. В першу чергу це стосується визначення чистого доходу підприємства, у другу чергу – процес вибору ставки капіталізації.

При розрахунку чистого доходу важливо правильно вибрати період часу, за який здійснюються розрахунки. Це можуть бути кілька періодів в минулому, зазвичай п'ять, а також можливо використовувати дані про доходи за кілька періодів в минулому і прогнози на найближче майбутнє.

Іншим складним моментом в цьому методі є визначення ставки капіталізації.

Ставка капіталізації багато в чому залежить від стійкості доходу компанії. Якщо остання має стійке зростання прибутку, вибирається більш низька ставка капіталізації, що призводить до збільшення ринкової вартості компанії і, навпаки, при нестабільних прибутках ставку капіталізації збільшують [4].

Головною перевагою методу капіталізації доходу є те, що він відображає потенційну прибутковість бізнесу, дозволяє врахувати ризик галузі і компанії. Однак цей метод мало придатний для швидкозростаючих компаній.

Перелік посилань:

1. Бормотова М. В. Оцінка ринкової вартості підприємства. *Економіка і управління*. 2004. № 2. С.42–47.

2. Валдайцев В. Оценка бизнеса : учеб. пособие. 2-е изд., перероб. і доп. Москва : ТК Велби, Из-во Проспект, 2004. 360 с.

3. Виноградов Д. В. Метод капитализации по норме отдачи. Доходный подход к оценке стоимости объектов недвижимости. Оценка недвижимости в соответствии с международными стандартами. Экономика недвижимости. *Субсчет. Ру. Налоги. Учет. Право*. URL: <http://subschet.ru/subschet.nsf/07cc05928fa60272c32571d700099fa6/d2f902428a24296ec325723200629b8e!OpenDocument> (дата обращения: 27.04.2020)

4. Корнєєв В. В. Номінальна та ринкова капіталізація: інструментарій оцінки вартості фінансових активів. *Економіка і прогнозування*. 2005. № 3. С. 32–40.

АКТИВІЗАЦІЯ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Внукова Н.М., д-р екон. наук, професор
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

Зростання рівня інноваційності економіки в умовах розвитку сучасного суспільства є основним фактором підвищення його конкурентоспроможності. Провідну роль в інноваційній системі має суб'єкт господарювання, який формує попит на власну інноваційну продукцію, перероблює знання в інноваційний капітал [2]. За цих умов всі напрями активізації фінансування інноваційного підприємства набувають особливої актуальності.

У національній економіці відзначається інноваційна криза, яка полягає у низькій інноваційній активності суб'єктів господарювання, яка обумовлена недостатнім обсягом фінансових інвестицій. Дослідники питань інноваційної активності підприємництва єдині у висновку [5, 1], що найвагомішим чинником є проблема недоступності фінансових коштів для авансування інноваційного процесу на всіх його стадіях.

Результативні наукові дослідження повинні бути предметом інноваційного підприємництва як процесу, спрямованого на їх реалізацію через новий або вдосконалений продукт. 43 місце України серед 126 країн з інноваційного розвитку за міжнародними оцінками [7] є привабливим показником для залучення фінансових ресурсів. Між тим у теперішній час використовується обмежена частка науково-технічного потенціалу, що зумовлено обмеженістю фінансування маркетингових досліджень міжнародного ринку технологій та інноваційних проектів, недостатнім правовим забезпеченням охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Частка суб'єктів господарювання, які займались інноваційною діяльністю протягом 2016-2018 рр., за рекомендованими видами економічної діяльності становила 18,4 %, зокрема, здійснювали технологічні інновації – 11,8 % (5,7 % – продуктові та 10,3 % – процесові), нетехнологічні – 13,4 % (8,7 % – організаційні та 10,2 % – маркетингові) [3]. Недоліком є те, що ці показники не тільки низькі, але вони зменшувались.

Відзначено прямий зв'язок між розміром підприємства і рівнем його інноваційності, оскільки для впровадження новацій потрібні фінансові кошти, яких великий суб'єкт господарювання має більше. Харківська область входить до групи лідерів за інноваційною активністю та має майже 19% частку технологічно інноваційних підприємств [3].

Внаслідок змін регулятора на ринку фінансових послуг на НБУ, останній проводить активну політику із розвитку всіх інструментів фінансового забезпечення розвитку підприємництва, задіявши як кредитні спілки та компанії, факторингові та лізингові фінансові установи, а новим пріоритетним напрямом змін є підходи до розширення доступу до кредитування через мікрокредитування [4]. На кінець 2019 року на національному ринку небанківського кредитування діяли 684 фінансові компанії з помірним рівнем концентрації (за кількістю – частка найбільших двадцяти фінансових компаній за кількістю укладених договорів за 2019 рік становила майже 60 %, а за сумами – майже 55 % [4], що може позитивно вплинути на рівень доступу інноваційного підприємництва до кредитування. Розширення доступу до фінансування від третіх осіб для фінансових компаній, стане одним із ключових пріоритетів майбутнього регулювання. У подальшому джерела фінансування можуть додатково розширюватися відповідно до рівня зрілості ринку фінансових послуг, отже, інноваційна складова має бути присутня не тільки у виробництві това-

рів, але й наданні послуг, зокрема, з кредитування. Рахуючи, що останні роки витрати на інновації в основному здійснювались за рахунок власних коштів (майже 90 %), отже, будь-які позитивні зміни пропозиції кредитних ресурсів будуть позитивно впливати на розширення джерел фінансування інноваційного розвитку. Зміна 2020 року облікової ставки НБУ до 8 % є суттєвим кроком активізації змін на кредитному ринку, що може розширити інструменти фінансового забезпечення впровадження інновацій. Але за опитуванням підприємців більш вагомим фактором впливу на неінноваційність суб'єктів господарювання є низький попит на інновації, а не тільки відсутність коштів. Тому необхідно спрямовувати фінансові кошти на маркетинг та розвиток інноваційної інфраструктури, тому що частка осіб, зайнятих дослідженнями і розвідками в Україні, становить близько 0,5 % загальної кількості зайнятих при середньому значенні для країн ЄС – 1,2 % [1, 7].

Для вирівнювання ситуації, пов'язаної із інтеграцією в ЄС, Уряд України започаткував програму державної підтримки розвитку підприємництва «Доступні кредити 5-7-9 %», в якій бере участь і Приватбанк через бізнес-інкубатор [6]. Привабливість участі пов'язана з тим, що є певна компенсація відсоткової ставки за кредитом, але недолік пропозиції в тому, що знову відсутній явний попит на інновацію, тому що умовою кредитування є розширення бізнесу під заставу, де відсутня вимога щодо інновацій. Отже місія із відновлення економіки країни шляхом розвитку малого та середнього бізнесу, підняття підприємництва на якісно новий рівень та створення мільйонів нових робочих місць не підкріплена метою щодо запровадження інновацій. Між тим, початок позик для підприємців та юридичних осіб у межах проекту «Країна успішного бізнесу» (КУБ) може бути стартом для інноваційного підприємництва.

Досвід розвитку підприємництва у країнах світу підтверджує конкурентоздатність тільки того бізнесу, який є інноваційним. Поштовхом для пришвидшення змін має бути розширення доступу і активізація фінансування впровадження нововведень. Останні трансформації державної політики з розвитку інструментів доступу до фінансування (кредитування під низькі відсотки, зниження облікової ставки, гальмування інфляції) є умовою майбутніх досягнень підприємництва.

Перелік посилань:

1. Бабець І., Полякова Ю., Мокій О. Обґрунтування напрямів розвитку інноваційного підприємництва з урахуванням світового досвіду (Регіональний філіал НІСД у м. Львові). URL: http://old.niss.gov.ua/Monitor/September/10.htm#_ftnref6 (дата звернення: 19.04.2020).
2. Внукова Н.М. Фінансове забезпечення сприяння розвитку підприємництва в інноваційному суспільстві. *Модернізація фінансово-кредитної системи України: виклики глобалізації* : матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20 березня 2019 року). Кривий Ріг : Дон-НУЕТ ім. М. Туган-Барановського. 2019. С. 124–127.
3. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL.: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2020).
4. Майбутнє регулювання ринку кредитування фінансовими компаніями. Київ : НБУ, 2020. 26 с. URL.: <https://bank.gov.ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-kredituvannya-finansovimi-kompaniyami> (дата звернення: 23.04.2020).
5. Россоха В. Інноваційні процеси економічного розвитку в контексті інституційного забезпечення *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 6. С. 119–129.
6. Сервіси для бізнесу від проекту «Бізнес-Інкубатор». URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service> (дата звернення: 20.04.2020).
7. The Global Competitiveness Report 2017–2018: Full Data Edition. World Economic Forum, Geneva, 2018.

СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Зам'ятіна Є.Ж., здобувач вищої освіти
Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Високий динамізм сучасних економічних умов функціонування суб'єктів господарювання, швидкі зміни виробничих, інформаційних і комунікаційних технологій, високі темпи інноваційних процесів, прискорене насичення конкурентного середовища тощо вимагають від суб'єктів господарювання більшої гнучкості й адаптивності до мінливих умов, а також наявності стратегічного мислення для встановлення динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем за рахунок здатності прогнозувати результати діяльності і наслідки власних дій у довгостроковій перспективі, тобто формування на підприємстві ефективної системи стратегічного менеджменту.

У ході реалізації господарської і комерційної діяльності підприємства стратегічного менеджменту необхідна інформаційна підтримка для забезпечення ефективної реалізації стратегічних проектів та ініціатив, які спрямовані на підвищення вартості бізнесу. В цьому випадку можуть бути використані різні інформаційні платформи, системи і моделі, однак не всі з них можуть бути швидко і безперешкодно інтегровані до інформаційної системи підприємства, зокрема, з обліково-аналітичною підсистемою, та не завжди виступають дієвим і ефективним засобом для планування і прогнозування своїх стратегічних дій [1].

Для забезпечення реалізації своїх функцій система стратегічного менеджменту використовує широкий методологічний інструментарій, у складі якого значну роль грає стратегічний управлінський облік.

Основною метою стратегічного управлінського обліку є достатнє та своєчасне забезпечення всіх рівнів управління плановою фактичною і прогнозною інформацією з метою прийняття виважених управлінських рішень за допомогою її оперативного та деталізованого збору, систематизації й аналізу.

Отже, в рамках системи стратегічного обліку формується облікова інформація, яка використовується менеджментом для прийняття стратегічних управлінських рішень. Ця інформація повинна описувати окремі складові стратегічних позицій або бути базою для визначення стратегічно важливих показників. Крім того, облікова інформація повинна бути постійною основою для аналізу показників, які мають стратегічний характер, та мати властивості надійності та релевантності.

Відтак, необхідність цілеспрямованого формування великого масиву даних бухгалтерського обліку, відповідного стратегічного рівня прийняття рішень, неминуче вимагатиме виходу за межі стандартних форм обліку і звітності. На даному етапі виникла необхідність створення такої системи обліку, яка б сприяла розробленню релевантної інформації та поданні її для прийняття стратегічних рішень. Ключовим моментом тут є послідовність та систематичне викладення стратегічної інформації. Крім того, важливим завданням є концентрація уваги на потребах користувачів. Це підтверджує необхідність розробки нових підходів до удосконалення облікової системи з метою формування стратегічно орієнтованого інформаційного продукту у вигляді стратегічної звітності.

Таким чином, характерною особливістю стратегічного управлінського обліку є існування систематичної інформаційної підтримки при прийнятті стратегічних рішень.

Отже, для забезпечення функціонування стратегічного управлінського обліку традиційний управлінський облік

необхідно розширювати за рахунок збільшення обсягів охоплення та кращої інтеграції облікової інформації на всіх рівнях прийняття управлінських рішень.

Основним інформаційним продуктом системи стратегічного управлінського обліку, необхідним для прийняття різних видів стратегічних управлінських рішень, виступає стратегічна звітність, при формуванні якої використовується як облікова інформація, так й інформація, що отримується з інших інформаційних систем (маркетингової, логістичної тощо), а також з системи бухгалтерського обліку.

Під стратегічною звітністю розуміють спеціально сформовані бухгалтерські звіти на основі застосування різноманітного облікового інструментарію, які дозволяють формувати показники, що виступають інформаційною основою для прийняття рішень щодо здійснення вибору із наявних стратегічних альтернатив, подальшої реалізації та контролю обраної стратегії підприємства. Стратегічну звітність слід розглядати як систему взаємопов'язаних показників, необхідних як для розробки нових стратегій, так і ефективного управління наявних стратегій підприємства. Порядок її формування та змістовне наповнення її показників може регламентуватись внутрішньою обліковою політикою підприємства.

Система стратегічної звітності на сьогодні є одним із найбільш перспективних інструментів інформаційної підтримки системи стратегічного управління підприємства. Необхідність її практичного застосування обґрунтовується наявністю значної кількості теоретично-методологічних розробок в цій сфері та можливістю її безперешкодного впровадження до сучасних облікових інформаційно-комп'ютерних систем як надбудови до традиційної системи бухгалтерського обліку й економічного аналізу.

Побудова системи стратегічної звітності на підприємстві дозволяє забезпечити виконання таких завдань:

– створення регулярної інформаційної підтримки прийняття дієвих і ефективних стратегічних управлінських рішень на основі облікової інформації стратегічного характеру;

– надання інформації стратегічному менеджменту за нетиповими запитами в необхідних розрізах (за всім підприємством, за стратегічними бізнес-одинацями, за стратегічними сегментами діяльності);

– формування інформаційної основи для проведення економічного аналізу стратегічної звітності та для здійснення стратегічного контролю і стратегічного аудиту;

– формування облікових моделей стратегічного розвитку підприємства;

– оцінка ефективності системи стратегічного менеджменту підприємства [1].

Протягом багатьох років існування в світі управління концепції стратегічного управлінського обліку так і не сформувався єдина методологічна платформа для розвитку управлінського обліку.

Сьогодні одним із найбільш перспективних напрямків подальшого розвитку системи стратегічної звітності на підприємствах є використання концепції бухгалтерського інжинірингу, що дозволяє на основі бухгалтерського балансу моделювати нові види стратегічних звітів залежно від потреб користувачів і методологічних можливостей впроваджені на підприємстві системи стратегічного обліку.

Таким чином, стратегічний управлінський облік поступово займає важливе місце у вітчизняній практиці управління. Викладений матеріал дозволяє переосмислити його традиційні концепції, завдання і функції.

Перелік посилань:

1. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2016. 276 с.

ДЕФІНІЦІЯ «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ»: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ

Каторська І.В., здобувач вищої освіти

Сергієнко Ю.О., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Бурденко І.М., канд. екон. наук, доцент
Сумський державний університет*

Питанням людського капіталу присвячується дедалі більше уваги, як одній з важливих складових сталого розвитку будь-якої країни. Ідея про те, що людина є найважливішим економічним ресурсом, наразі повертається з периферії економічної науки та розглядається як актив, що приносить регулярний дохід.

Фактично теорія «людського капіталу» відображає переорієнтацію економічної науки з проблем використання трудових ресурсів на проблеми створення якісно нової робочої сили. При цьому з точки зору економістів поняття «людський капітал» повністю відповідає стандартним визначення капіталу. Це поняття означає не лише усвідомлення вирішальної ролі людини в економічній системі суспільства, але й визнання необхідності інвестування в людину.

Слід наголосити, що на сьогодні при величезній практичній значущості проведених досліджень ще не сформовано єдиної теоретичної бази, яка б охоплювала увесь комплекс питань людського капіталу при визначенні та тлумаченні цієї категорії.

Перші підходи до розуміння людини як важливішого капітального ресурсу з'явилися на ранніх етапах історії економічної науки. Роль людини в суспільному житті висвітлювали ще мислителі Античності. Платон в трактатах «Про душу» і «Держава» досліджував місце людини в системі соціальних і економічних відносин, при цьому підкреслював важливість процесу навчання людини.

Аристотель вважав, що людина прагне до особистого щастя, а «щастя – це якась діяльність душі в повноті чесноти». Він прийшов до висновку, що чеснота буває двох видів – розумова і моральна; і якщо моральна народжується звичкою, то «розумова виникає і зростає переважно завдяки навчанню» [1].

Дуже змістовними являються роботи, в яких досліджують людину, її потреби та здібності. Одним з таких філософів XVI-XIX століття є Т. Гоббс (1588-1679), котрий у своїй роботі «Левіафан» стверджував, що вартість або цінність людини становить стільки, скільки можна дати за користування його силою, і тому є річчю не абсолютною, а залежить від потреби в ньому і оцінки іншого.

Основи формування концепції людського капіталу були закладені в роботах основоположників класичної економічної теорії: У. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо. Вони першими ввели в науку ідеї важливості робочої сили, здібностей людини, його освіти в зростанні багатства країни і її населення [2].

Англійський статистик і економіст Уільям Петті (1623-1687) першим з відомих нам дослідників зробив спробу кількісного вираження людського капіталу, під яким він розумів як саму людину, так і її корисні властивості. Він включав до складу багатства не тільки землю і капітал, а й людей, праця яких створює їм і нації той чи інший дохід [3].

У праці «Начало політичної економії та оподаткування» Д. Рікардо розглядає основний набір витрат із створення людського капіталу, підкреслюючи роль освіти у формуванні багатства нації: різний економічний рівень країн він пояснював саме недоліком в освіті.

На рисунку 1 відображено еволюцію розвитку уявлень про місце людини в економічному житті.

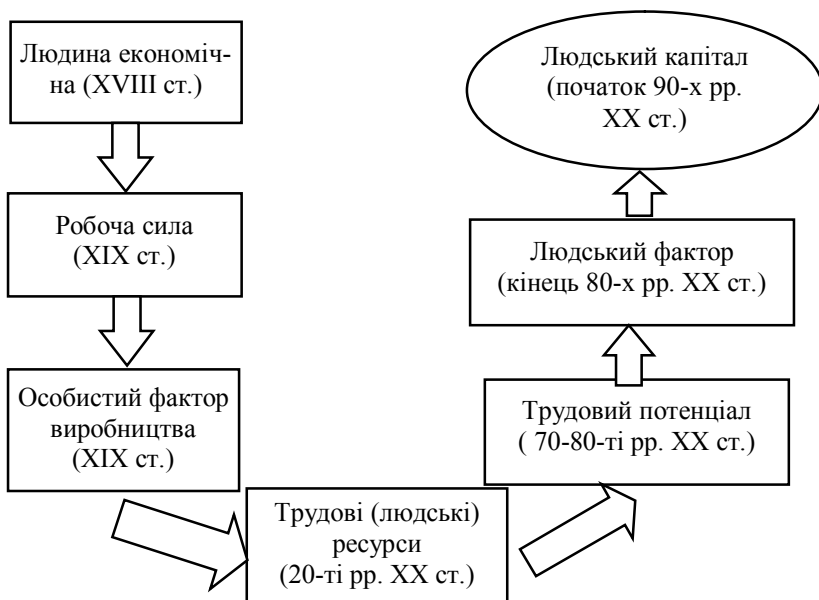

Рис. 1. Еволюція поняття «людський капітал» [4]

Основоположниками сучасної теорії людського капіталу є Т. Шульц і Г. Беккер. Перше визначення людського капіталу належить Т. Шульцу. У роботі «Інвестиції в людський капітал» Т. Шульц писав: «Концепція капіталу виходить з наявності щось реально існуючого, що володіє економічною властивістю надавати майбутні послуги, що мають деяку вартість» [5].

Починаючи з XX століття економісти розглядають людину як об'єкт інвестування, що повинно знайти відображення в бухгалтерському обліку.

Професійна Американська асоціація бухгалтерського обліку (1973) визначила людський капітал як «процес виявлення, вимірювання та передачі інформації про людські ресурси з метою полегшення ефективного управління в організації». Вперше було введено визначення та кількісна

оцінка людських ресурсів з метою сприяння ефективному управлінню організацією як ключовою частиною процесу людського капіталу. Однак стверджується, що це визначення є неформальним, оскільки в ньому не визначається, що є витратами на людські ресурси [5].

З академічної точки зору більш конкретно визначення людського капіталу належить Фламгольцу (1974), який назвав його «процесом, який передбачає вимірювання витрат, понесених підприємствами та іншими організаціями для набору, відбору, найму, навчання та розвитку людського активу». Вперше було визнано взаємозв'язок між витратами на людські ресурси та його роллю в оцінці та звітності [5].

Вице-президент корпорації RG Batty Вудруф (1973) визначає людський капітал як «спробу виявити та повідомити про інвестиції, здійснені в людські ресурси організації, які в даний час не обліковуються у звичайній бухгалтерській практиці» [5].

У подібному підході, орієнтованому на майбутнє, Ньюмен (1999) розглядає людський капітал як відношення до вимірювання здібностей усіх працівників компанії на кожному рівні виробляти цінність із своїх знань та можливостей їх реалізації. Це визначення враховує поточне зростання сфери послуг, де знання та інтелектуальні можливості працівників є запорукою успіху.

Нарешті, Фрідман та Лев (1974) та Лау та Лау (1978) зазначали, що людський капітал – це метод систематичного вимірювання як вартості активів праці, так і обсягу створення активів, який можна віднести до діяльності персоналу [5].

Буллен і Ейлер (2010) констатують, що людський капітал передбачає облік витрат, пов'язаних з людськими ресурсами, як активи, на відміну від традиційного обліку, який трактує ці витрати як витрати, що зменшують прибуток [5].

Отже, з ряду наведених визначень, можна зробити наступне узагальнення сутності людського капіталу, а саме: людський капітал – це міра економічної цінності, яку забезпечує працівник завдяки своїм знанням, умінням та навичкам, використання яких призводить до збільшення економічних благ суб'єкта господарювання.

Перелік посилань:

1. Аристотель. *Етика*. Москва : Аст, 2002. 492 с.
2. Разнодежина Э.Н. Человеческие ресурсы: их роль и значение. *Управление экономическими системами*. 2011. № 1. С. 43–49.
3. Грішнова О., Березюк К. Особливості оплати праці на підприємствах-монополістах. *Україна: аспекти праці*. 2013. № 7. С. 3–8. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/Uap_2013_7_3 (дата звернення: 18.04.2020).
4. Гриліцька А. В. Особливості обліку людського капіталу. *Вісник Одеського національного університету. Сер. Економіка*. 2015. Т. 20, Вип. 3. С. 264–269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_3_60 (дата звернення: 18.04.2020).
4. Arkan T. Human Resources Accounting: A Suggested Model for Measurement and Valuation. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*. 2016. № 1 (79). URL: https://wneiz.pl/nauka_wneiz/frfu/79-2016/FRFU-79-173.pdf (Last accessed: 18.04.2020).

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗВІТУ ПРО УПРАВЛІННЯ

*Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

*Беляєва Л.А., канд. екон. наук, доцент
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

Уже другий рік поспіль звітування підприємств дещо змінилось, до вже знайомих форм фінансової звітності додалась нефінасова форма – Звіт про управління. Звіт про управління – це новація, яка містить інформацію про спра-

ви підприємства в поточному календарному році, пояснюючи користувачам складні для розуміння концепції діяльності та його розвитку. Поява цієї форми викликала серед керівників та бухгалтерів-практиків деякі труднощі щодо організації складання, оскільки, вона вимагає від них уміння не тільки обробляти, вже звиклу для них інформацію, а й працювати дещо в іншому руслі – оцінювати сучасну діяльність підприємства і робити прогнози на майбутнє [1].

Виконуючи Директиву 2013/34/ЄС і 2014/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради, наша країна внесла зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», зобов'язала складати Звіт з управління – документ, що містить фінансову та не фінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності [2]. Методичні рекомендації зі складання цієї форми Звіту, затверджені Міністерством фінансів, забезпечивши при цьому нормативне підґрунтя для його складання. Однак, деякі підприємства все ж мають певні труднощі при його складанні.

Звернемо ще раз увагу на методологію складання цієї форми звіту. Умовно звіт можна поділити на два розділи: перший – фінансова інформація та другий – нефінансова. Як і будь яка інша форма звіту, ця форма, повинна містити достовірну інформацію: про перспективи та стратегії розвитку підприємства; дії підприємства за звітний період, а саме: придбання акцій; використання фінансових інструментів (облігацій, ф'ючерсів, опціонів); про можливі ризики: цінові, кредитні та інші, з якими зіткнулось підприємство і до яких у нього є схильність [3]. Саме цим повинна бути насичена перша частина звіту. Щодо другої частини, не фінансової, то вона повинна мати інформацію щодо впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище, довкілля; соціальні питання, у тому числі питання со-

ціального захисту працівників підприємства; повагу до прав людини; боротьбу з корупцією та хабарництвом [3]. Вимоги до цієї форми можна умовно поділити на дві групи: традиційні, а саме: обов'язковістю подання, можливістю порівнювати показники, простотою та ясністю, доречністю інформації, достовірністю та повнотою, доступністю та гласністю, раціональністю, економічністю та своєчасністю подання; так і досить специфічних, як для звітності вимог. Мова йде, наприклад, про візуальність звіту (візуалізація – це найкращий спосіб пояснити складні поняття. Слід використовувати інфографіку, ілюстрації, фото і відео і т.п.,) він повинен бути комунікативним (тобто розповідати про успіхи підприємства та його перспективи, описати ризики, які існують у бізнесі, і пояснити, за рахунок чого підприємство здатне з ними впоратися. Звіт про управління може стати містком, що зміцнює лояльність до бренду підприємства) [1].

Досліджуючи процес складання звітності, ми звернули увагу на думку Бондар Т.А., яка при складанні цієї форми звітності визначає наступні етапи: підготовчий; збір та перевірка інформації; написання та оформлення звіту; аудит і верифікація звіту; публікація звіту та забезпечення його доступності для зацікавлених сторін [4]. Аналізуючи ці етапи, ми вважаємо, що крім вище перерахованого, під час підготовчого етапу необхідно розробляти робочі таблиці, у яких буде накопичуватись масив інформації, який стане у нагоді при формуванні звіту.

Слід зазначити, що структура цих таблиць та їх наповнення буде залежати від виду діяльності підприємства та від того, до якої класифікаційної групи (у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність») воно відноситься, уніфікація цього звіту не передбачена нормативними актами. Структурно звіт необхідно поділити на окремі розділи для зручності користува-

чів. Робочі таблиці слід підпорядковувати саме цим розділам. Якщо компанія колись описувала, наприклад, її вплив на навколишнє середовище, немає потреби дублювати цю інформацію, можна у відповідному розділі посилатися на раніше підготовлені матеріали. Це значно спрощує його підготовку складання звіту [1].

Законодавство не регулює питання хто саме має буде відповідальним за складання цієї форми. Деякі підприємства при складанні звіту покладаються на аутсорсингові фірми, деякі складають його самотужки. Ураховуючи, що підприємства про цю форму взнали з Закону України № 2141, можна припустити, що складати його повинні представники бухгалтерської служби. Ураховуючи значну кількість інформації, яку слід відобразити у звіті, доцільно розділити його складання між фахівцями відповідних служб. На думку автора, узагальнювати всю зібрану інформацію може бухгалтер-аналітик, який відповідає за ведення управлінського обліку на підприємстві. По-перше, тому що саме він має усі аналітичні матеріали щодо стану розвитку підприємства, і йому як найлегше буде роботи прогнози щодо майбутнього підприємства. По-друге: узагальнення інформації однією особою забезпечить досягнення вищого рівня інформативності та зрозумілості цієї форми [1].

І на останок. До сих пір дискусійним є питання кому саме подавати цю форму звіту, ми підтримуємо думку А. Хомюк та І. Чалого фінзвітність має подаватися всюди, де просять Звіт, оскільки вона допомагає правильно трактувати показники Звіту про управління [5]. І без умовно, виконуючи умови Порядку № 419 слід оприлюднювати Звіт разом з фінансовою звітністю та аудиторським висновком на власному веб-сайті підприємства. Підводячи підсумки, слід зазначити, що правильно складений звіт забезпечить стане інструментом для комунікації підприємства і забезпечить стійкий тренд на його зростання.

Перелік посилань:

1. Ковальова Т. В. Організаційні аспекти формування звіту про управління. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. Харків : Стиль-Издат. 2019. С.57–66.

2. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» : Закон України від 05 жовт. 2017 р. № 2164-VIII. URL <http://zakon0.rada.gov.ua/> (дата звернення: 13.04.2020).

3. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління затв. наказом М-ва фінансів України від 07 груд. 2018 р. № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18> (дата звернення: 15.04.2020).

4. Бондар Т. А. Звіт про управління: етапи складання. *Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування, аналізу і аудиту*. Київ : КНЕУ. 2017. С. 115–117.

5. Хомюк А., Чалий І. Звіт про управління: пристрасті вирують. URL: <https://ibuhgalter.net/ru/articles/194> (дата звернення: 15.04.2020).

ПРО ПРИРОДУ КРИПТОВАЛЮТ, ЯК ОБ'ЄКТА ОБЛІКУ

Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Маренич Т.Г., д-р екон. наук, професор
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Початок ХХІ століття приніс розвиток цифрових технологій на основі інформаційної революції й процесів глобалізації економіки. Інформація в суспільстві й процесах господарювання стала основним ресурсом. У руках людини вона перетвориться в знання, а соціально-економічні відносини усе більше переносяться в мережний простір. Ключовим фактором цифрової трансформації в діяльності суб'єктів ринку є розвиток цифрової культури. На сучасному етапі інституціональна структура трансформаційного суспільства має свої особливості й вимагає формування цифрової економіки, що в цей час являє собою

актуальне завдання. Сьогодні фінансовий світ знайомиться з новим інструментом – криптовалютами, або віртуальними грошима. Вона стає аналогом фіатних (традиційних) валют. «Криптовалюта (від англ. Cryptocurrency) – вид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту, таких як Proof-of-work та/або Proof-of-stake. Функціонування системи відбувається децентралізовано в розподіленій комп'ютерній мережі. Криптовалюта захищена і зашифрована за допомогою спеціальних алгоритмів, асиметричних шифрувань, криптографічних методів», – саме так трактується криптовалюта в Вікіпедії [1]. Крім цифрової природи й використання алгоритмів шифрування даних, характерними рисами криптовалют є децентралізоване функціонування, анонімність, конвертованість і необоротність угод. Ринок криптовалют є досить новим предметом наукових дискусій. Значний доробок у розв'язанні проблеми створення та використання криптовалют зробили такі фахівці як Б. Бернанке, Ф. Вельд, Х. Влахос, О. Галицький, Е. Гельцл, А. Грінспен, М. Інґленд, Б. Кінг, М. Клягін, В. Косарев, Н. Крістін, П. Кругмен, Є. Лобачева, Н. Пантелеєва, П. Ревенков, В. Родіонова, К. Скінер, В. Супян, К. Уїлсон та інші.

Уперше криптографія для захисту конфіденційності платежів була використана в 1990 році в системі DigiCash, творцем якої є Девид Чом. Незважаючи на те, що його компанія в 1998 році стала банкрутом, саме він став основоположником використання подібних методів захисту даних. Термін «криптовалюта» же з'явився з реалізацією пирингової платіжної системи за назвою Bitcoin. Уважається що творцем даної системи є Сатоши Накамото, однак багато хто вважають, що, незважаючи на японське ім'я, він є європейцем, тому що в процесі роботи він показав прекрасне знання британської економіки. Сатоши Накамото створив спеціальну програму, що відображає на комп'ютері

електронний гаманець користувача. Bitcoin нічим не забезпечений і існує чисто на довірі користувачів. Анонімність це те основне, що приваблює користувачів Bitcoin. Однак, саме це і може бути використано для оплати наркотиків, терористичних актів, вбивств на замовлення, і такі випадки уже існують і, відповідно, такі факти виступають проти поширення таких систем платежів. На думку Валентина Меньяйло, радника Голови правління ПАТ АКБ «КОНКОРД», «поки буде існувати анонімність, криптовалюти працюватимуть. Як тільки відбудеться деанонімізація, популярність таких розрахунків може впасти до мінімуму» [2].

Механізм виробництва біткоїнів стали використовувати інші, і незабаром з'явилися такі валюти як Litecoin, Dogecoin, NXT, Darkcoin, Peercoin, YaCoin, Blackcoin і т.п. Однак, Bitcoin залишився однією з найбільш популярних криптовалют у світі.

Криптовалюти займають також інші, доволі специфічні сегменти фінансового ринку. Зокрема, головний «суперник» біткоіна – криптовалюта Ethereum була випробувана на рівні ООН як спосіб розподілу допомоги сирійським біженцям [3]. Аналоги біткоіна входять у життя релігійних громад. Ісламський світ також уже має власну криптовалюту OneGramCoin (OGC). Проект, реалізований в ОАЕ, вже вийшов на ICO [4]. Натомість засновники криптовалюти Dana створюють альтернативу домінуючій нині моделі ринкової економіки. Їхня валюта, назва якої перекладається як «щедрість», базується на принципах буддійської економіки, що передбачає «максимальний добробут за мінімального споживання» [5]. Легалізація, купівля та використання криптовалюти є досить спірним та часто обговорюваним питанням більшості країн світу, які ще не визначились як саме запроваджувати, регулювати та контролювати цифрову валюту.

Поява нового продукту на ринку інноваційних технологій зумовило появу і потенційного об'єкту обліку – кри-

птовалют. Значна кількість інформації щодо обліку криптовалют потребує детального дослідження.

Петрук О., Новак О., Яцик Т., Загнітко О., Безверхий К., Кувшинова А. та ін. [6-9] проблему відображення в обліку криптовалют досліджували через їх економічну сутність. Точки їх зору є протилежними: перші два автори доводять, що криптовалюти неможна віднести до грошей, в тому числі і до електронних, Яцик Т.В., навпаки, доводить, що облік криптовалют слід вести у складі електронних грошей. Безверхий К., Кувшинова А, Загнітко О. вважають, що цей об'єкт відповідає статусу грошей. Незважаючи на їх напруження, питання коректного відображення криптовалют у обліку залишається відкритим і потребує вирішення.

Перелік посилань:

1. Криптовалюта. *Вікіпедія* : веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%B0> (дата звернення: 14.04.2020).
2. Огляд цифрових криптовалют. URL: https://bankchart.com.ua/e_banking/statii/oglyad_tsifrovih_kriptovalyut (дата звернення: 12.12.2019).
3. Six global banks join forces to create digital currency. URL: <https://www.ft.com/content/20c10d58-8d9c-11e7-a352-e46f43c5825d> (дата звернення: 12.12.2019).
4. Что бы это ни было, надувается оно очень быстро. URL: <http://expert.ru/2017/08/10/lorpnet-li-puzyir-bitkojna> (дата звернення: 12.12.2019).
5. Божественный доход: чем криптовалюта так привлекает верующих. URL: <https://ria.ru/religion/20170816/1500419618.html> (дата звернення: 12.12.2019).
6. Петрук О. М., Новак О. С. Сутність криптовалюти як методологічна передумова її відображення. *Економічні науки*. 2017. Вип. 4 (82). С. 48–55.
7. Яцик Т. В. Методика фінансового обліку криптовалюти як особливого виду електронних грошей. *Молодий вчений*. 2017. № 2. С. 349–354.
8. Загнітко О. Біткоїн: налаштувати не можна забороняти. *Kyiv School of Economics*. URL: http://www.kse.org.ua/en/about/kse-news/?news_id=2096 (дата звернення: 22.12.2019).
9. Безверхий К., Кувшинова А. Криптовалюта: гроші чи мильна бульбашка? *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 1. С. 29–38.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ОБЛІКУ

*Маліков В.В., д-р наук з держ. упр., професор
Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Розвиток і поглиблення глобалізаційних та інтеграційних процесів, які притаманні сучасній світовій економіці, а також постійні зміни, що відбуваються у взаємовідносинах між галузями і регіонами, у системі державних органів управління тощо, обумовили формування принципово нових вимог до побудови і функціонування облікової системи суб'єктів господарювання, одним із важливих напрямів удосконалення якої в контексті управління сучасним підприємством вважається її розвиток на інтеграційних засадах. Розвиток обліку на основі інтеграції виступає одним із важливих напрямів удосконалення облікової системи суб'єктів підприємництва, оскільки інтеграційні процеси створюють умови формування достовірної економічної інформації та забезпечать можливість одержання більшого її обсягу на якісно новій організаційній основі автоматизованої системи управління. Викладене вказує на актуальність подальшого теоретично-практичного опрацювання питань, пов'язаних із поєднанням прогресивної методології інтеграції облікових підсистем з особливостями вітчизняної практики бухгалтерського обліку та зарубіжними досягненнями в галузі технологій обробки економічної інформації.

Інтеграція обліку являє собою органічне поєднання даних різних видів обліку, що не порушує загальну методологію фіксації, збору й обробки даних.

Інтеграція в обліку може розглядатись з двох ракурсів [1]: інтеграція обліку з іншими функціями управління та інтеграційні процеси, що відбуваються всередині систе-

ми обліку. Останні, зокрема, можуть мати такі прояви: інтеграція двох облікових підсистем – фінансового і управлінського обліку; інтеграційне поєднання бухгалтерського обліку й обліку для цілей податкових розрахунків; інтеграція в частині поєднання фінансової і нефінансової інформації при складанні звітності нового формату; інтеграційні процеси, пов'язані із запровадженням МСФЗ в Україні тощо.

Інтегрована система бухгалтерського обліку має бути єдиною і нерозривною системою, яка має умовний поділ на облікові підсистеми – фінансового обліку, управлінського обліку і податкового обліку – для виконання триєдиного завдання: відповідно, визначення фінансового результату і його розподілу, надання інформації для управління та забезпечення збереження майна власника. Як цільове спрямування такої інтегрованої системи можна визначити реєстрацію облікових даних на базі єдиного технологічного циклу фіксації, зберігання, обробки і надання інформації.

В інтегрованій системі обліку предметом є інформація про господарську діяльність структурних підрозділів, підприємств, об'єднань тощо, яка є необхідною і суттєвою для задоволення потреб управління і складання звітності.

Об'єктом інтегрованої системи обліку є господарські факти (процеси) структурних підрозділів і головного підприємства, а суб'єктом – обліковий процес, праця виконавців, організаційне, інформаційне і технічне забезпечення обліку.

Організація інтеграції в обліковій системі підприємства складається із трьох взаємопов'язаних етапів: методичний, технічний, організаційний. На методичному етапі здійснюється комплекс заходів щодо забезпечення організації первинного документування; визначення строків і порядку проведення інвентаризації; вибір методу оцінки активів; визначення методів калькулювання тощо. На техні-

чному етапі обирається форма бухгалтерського обліку з врахуванням особливостей галузі, а на організаційному – організовується робота облікового персоналу.

За сучасних високодинамічних умов господарювання необхідною умовою функціонування суб'єкта підприємництва є забезпечення необхідної гнучкості й адаптивності облікової системи. Викладена вище концепція поєднання різних видів обліку і підсистем управління може бути основою розробки адаптивної моделі інтегрованої системи бухгалтерського обліку, яка дозволить моделювати варіанти дій з оцінкою можливих фінансових і виробничо-економічних результатів, створити повний управлінський цикл і використовувати інформативність бухгалтерського обліку у внутрішньофірмовому управлінні на більш високому рівні. Зручність адаптивної моделі інтегрованої системи бухгалтерського обліку полягає у тому, що вона дозволить об'єднати безпосередньо облік, аналіз і контроль господарської діяльності. Єдина система бухгалтерського обліку, яка гармонійно поєднує підсистеми фінансового, управлінського і податкового обліку, надасть змогу також ефективно організувати оперативний облік.

Таким чином, створення і розвиток інтегрованого обліку допоможе вирішити сучасні проблеми облікового забезпечення в умовах збільшення обсягів та ускладнення завдань управлінської діяльності господарюючого суб'єкта будь-якого рівня економічної діяльності.

Перелік посилань:

1. Лоханова Н. О. Поглиблення інтеграційних процесів як напрям розвитку облікової системи в управлінні економічною стійкістю підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3484> (дата звернення: 28.04.2020).

BUDGET STRUCTURING AS A MEANS OF REDUCING COSTS OF GOODS AND SERVICES

*Popova A.M., PhD in technical sciences
Kharkiv National Automobile and Highway University*

In the current conditions of globalization of market economies, cost is the determining economic category, it is an indicator that determines the results of activity. Thus, using effective cost management levers can prevent the occurrence of unjustified costs, which in turn affect the decline: profitability of the enterprise, the competitiveness of goods / services and the enterprise as a whole, indicators of financial stability of the organization.

From the above, we can conclude that the first task in correcting the previously mentioned range of issues is to choose a reliable mechanism for managing the factors of reducing the cost of goods and services. Economic studies of cost were performed by the following authors: King A., Atkinson EA, Kotler F., Foster J., Weizmann NR, others indicated that all enterprises have reserves of cost reduction, both in industry leaders and in outsiders. So theoretical and methodological issues of the study of budgeting was considered in the works of Van Horn JV, Vakhovich JM, Blanca AI, Sheremeta AD, Akkoff RL and other.

Cost information is used in the formation of the balance sheet, income statement. In addition, it is used in budgeting, which in turn affects the range of products / services produced, their pricing, changes in the formation of new markets. Thus, the indicator may vary depending on the purpose for external and internal factors of information users.

An important characteristic is how cost is used at all levels of the economy, from the analysis of each type of product

to the sectoral characteristics of the products / services produced. The use of resources, which according to economic theory is limited, in monetary terms gives an opportunity to analyze the efficiency of factors of production.

Budgeting is an opportunity to solve these problems. Thus, strategic budgeting is defined as the process of implementation of the financial strategy of the enterprise (budgetary), which makes it possible to achieve the set goal in the long term. However, it should be noted that this does not mean future action, the realization of the set goal occurs every moment in real time. It cannot be stated categorically that budgeting should only be used in large enterprises or vice versa within small firms. The issue is important for all market participants in goods and services, regardless of workload and staffing.

The main issue in budgeting is the concept of limited resources and their efficient allocation, as well as the focus on a specific quantified output. For this purpose, it is necessary to define what the budget is: the plan of development of the business entity for the year is expressed in cost form with the compliance with the strategic goal set by the enterprise with the established forms of financial statements. So control markers in this aspect can be: sales of goods/services, size and structure of capital, but in this case the object of research is the cost of goods and services. A clear, transparent and reasonably formed budgeting system enables the management of the enterprise to receive full operational information about the current financial state of the enterprise. This state of affairs can be analyzed in more detail with regard to the allocation of financial resources of the enterprise (important for cost and income planning), to evaluate the efficiency of production capacity utilization and more.

The budget has many types and forms. It is necessary to consider the main sets of budgets: fixed and mobile (flexible),

current and steady, complex, on the principle of «top-down» and «bottom-up», permanent and with fixed time.

The evaluation of the effectiveness of the budgeting system is performed in three stages: planning, execution and analysis. That is, in the general form of a budgeting system with the establishment of clear stated results is a process of budgeting and execution, which indicates the relationship between planned and executed budgeting results. The result indicates a relationship of expectation-planning-result, the main thing in forming these links of the process is to adhere to the established goal.

That is, if an enterprise decides to «set up» a budgeting system to reduce the cost of goods and services or other aspects of the enterprise should start with the formation of the purpose of the enterprise. In the future, in the light of the results obtained, determine what are the specific features of the subject and object, which are called the characteristics of the control system in this case. Traditionally, the budget is planned for the year (although long-term planning is possible with the establishment of long-term results), divided into six months, quarters, months (other options within the enterprise are possible). To determine the parameters that can be used should be given to the definition of cost and its reflection in the financial statements of the enterprise. Cost has an impact on the financial result before taxes (income or loss), in addition cost is determined as a component of the financial statements of an enterprise.

Thus, depending on the conditions and purpose of the enterprise, different methods of costs and cost accounting of products/services are used, which can be divided into full parameters. Therefore, for the sake of completeness of cost accounting, they will divide full costing and reduced costing. It is possible to use the detection of accounting for deviations from regulatory costs (if they are normalized at the enterprise),

grouping by reasons of increasing costs by types of products. This approach is not only a way to identify the causes of costs, but also to increase the profitability of facilities / units and the enterprise as a whole. It's not about finding ways to reduce costs, but optimizing them. An example is the increase in the cost of packaging, which in turn leads to an increase in profitability. At first glance, this phenomenon can be simply explained: the use of other packaging leads to higher costs, but also increases the cost of manufactured goods / services in the eyes of the consumer, resulting in increased sales of goods / services. The consequence is an increase in the utilization of production capacity of the equipment. To evaluate the effectiveness in this case will allow a financial analysis of the entire object under study and the enterprise as a whole. The ambiguity of this statement is not a unanimous endorsement of the increase in costs at the enterprise as a positive phenomenon, but it is a clear indication of the obligatory analysis of financial, accounting and management information at the enterprise, which is necessary for qualitative budgeting both in the enterprise as a whole and in the budgeting of individual of objects.

References:

1. Бюджетний кодекс України, прийнятий ВРУ редакція від 25.09.2019 р. № 2456-VI.
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV.
3. Порядок подання фінансової звітності. Затверджено КМУ 28 лют. 2000 р. № 419 (поточна редакція – від 24.07.2019 р.).
4. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, недостач, знищення (псування) матеріальних цінностей. Затверджено КМУ 22 січ. 1996 р. № 116 (поточна редакція – від 16.12.2011 р.).

SUMMARY OF FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES

*Prystemskyy O.S., Doctor of Economics, Associate Professor
Kherson State Agrarian and Economic University*

Financial security is a multifaceted category of economic theory, which has become especially relevant in recent years. In modern conditions, the viability of virtually any system depends on the financial component, regardless of the level of functioning. Financial security is realized by solving problems, which include ensuring the reliable and efficient functioning of the components of the industry.

The features of financial security should be reflected in the spectrum of the characteristics of the financial condition of economic entities, namely liquidity, solvency, independence, security of their own financial resources, quality of financial instruments, etc., thereby focusing on the financial security of the enterprise [1].

The financial security of the enterprise is a major element of its economic security, because the financial component reflects the state of financial potential that ensures the economic development of the enterprise. The author argues this conclusion on the basis that: financial transactions are permanent in nature and inherent in all economic entities, regardless of the level of functioning, specialization, ownership; financial risks have the highest level of risk; financial activity simultaneously ensures the implementation of the enterprise strategy and is responsible for its economic development as a whole.

Financial security, as a system of qualitative and quantitative parameters of the financial condition of the enterprise, actually reflects the level of its financial security, and, accordingly, the financial security parameters require clear determination, since the financial condition characterizes the level of financial security and security of the enterprise.

The basis of formation of financial security of the enterprise is the identified system of real and potential threats of internal and external character that corresponds to its financial interests. Financial security requires not only the real but also the potential threats to be identified, as, as noted earlier, financial risks are currently classified as the most dangerous. This is why not only the internal but also the external dangers of the business must be addressed.

The object of ensuring financial security is the formed system of priority financial interests, which in the process of financial activity of the enterprise need protection. The financial security system only considers priority financial interests that play a crucial role in ensuring its financial development. The financial security of an enterprise is a system that ensures the stability of important financial proposals for the development of the entity that shape the protection of his financial interests.

The financial security system assumes a differentiated level of security of financial interests that is consistent with its financial philosophy. An important goal of the financial security system is to create the necessary financial preconditions for a sustainable growth of the entity in the current and future period [2].

The functional components of an entity's financial security make it possible to identify the centers of responsibility and specific segments of the entity's work that, collectively, form the entity's financial security system. Therefore, the set of elements, components that in the complex ensure the normal productive functioning of the system (state, region, industry, enterprise), called the functional structure of financial security [3].

Thus, the essence of financial security lies in the ability of a region, industry, or the state as a whole in the face of an economic entity on its own, independently, independently of the existing internal and external environment of functioning, independently to develop and implement a financial strategy, focusing on the set business goals enterprises, state develop-

ment programs in conditions of fierce competition, uncertainty, and total scarcity of financial resources.

The essence of financial security depends on the object and the level of research and is revealed through a number of subsystems, which have a unique, own structure and logic of development [4]. It has been found that financial security is divided into three levels: international, national, private, but most scientists note the priority of the latter.

The essence of financial security lies in the ability of a region, industry, or the state as a whole, represented by an economic entity, independently, independently of the existing internal and external functioning environment, to independently develop and implement a financial strategy, focusing on the set strategic goals, development programs in the face of fierce competition, uncertainty, and limited financial resources.

References:

1. Orekhova K.V., Karachentseva I.O. Signs of financial security of the company in the financial crisis. *Bulletin of the National Bank of Ukraine's Banking University*. 2010. №1 (7). P. 64–69.
2. Blank I. A. Management of financial security of the enterprise. Kiev: Elga; Nika-Center, 2004. 784 p.
3. Demchenko I. V. Financial security of agrarian entities. *Finance, banks, investments*/ 2012. № 4. P. 54–60.
4. Prystemskyi O. S. The essence of financial security and its place in the financial security system of the state for business entities. *Taurian Scientific Bulletin*. 2013. Vyp. 83. P. 353–357.

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Султанова А.В., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

У наш час велику роль мають процеси глобалізації, тому виникає проблема розширення можливостей національних підприємств за рахунок здійснення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Вітчизняні підприємства реалізують свою продукцію за зовнішніх ринках та купують її в іноземних. Тому, на мою думку, існує потреба в дослідженні питання організації обліку зовнішньоекономічних операцій для розробки стратегії розвитку.

Питаннями організації обліку ЗЕД займалися наступні науковці: М.В. Реслер, О.Ю. Калініна, Ю.Г. Козак, М.А. Заєць, М.О. Карпенко, М.В. Жук та інші. Проте є актуальним більш детальне дослідження проблем підвищення ефективності діяльності зовнішньоекономічних операцій.

Згідно з законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» ЗЕД – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів, побудовану на відносинах між ними, що має місце на території України та за її межами[1]. Отже, метою організації обліку ЗЕД є створення належних умов для відображення операцій в обліку та підвищення їх якості.

Для цього потрібно виконати такі завдання:

- проведення маркетингових досліджень нових ринків;
- вибір партнерів для ведення зовнішньоекономічної діяльності шляхом збору інформації про них;
- створення окремого підрозділу для ведення ЗЕД на підприємстві;

- розробка стратегії розвитку підприємства та вдосконалення ЗЕД;

- удосконалення системи управління і планування зовнішньоекономічних зв'язків підприємства,

- підвищення конкурентоспроможності експортних товарів [2,3].

Ведення обліку ЗЕД важливо, тому що вона включає:

- експорт та імпорт товарів, капіталу і робочої сили;

- надання виробничих, транспортних, експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, брокерських, агентських, управлінських, бухгалтерських, аудиторських та інших послуг;

- наукову, науково-технічну, науково-виробничу, виробничу, освітню та інші форми кооперації з іноземними суб'єктами;

- здійснення міжнародних фінансових операцій з цінними паперами (ЦП), операцій розрахункових і кредитних, сумісної підприємницької діяльності з закордонними партнерами;

- проведення бартерних, лізингових операцій, операцій по придбанню, продажу та обміну валюти;

- організацію роботи фізичних осіб на контрактивній основі тощо.

Для раціональної організації обліку ЗЕД потрібна розробка плану, тому вважаємо необхідним розробити план рахунків із деталізацією експортно-імпортних рахунків (наприклад рахунок 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» розділити за товарною структурою, країною, строками погашення дебіторської заборгованості і так далі), план документації та документообігу, план проведення інвентаризації, план звітності, план технічного оформлення обліку.

На нашу думку, важливим буде доповнити заходи щодо вдосконалення організації обліку ЗЕД та аналізу ефективності зовнішньоекономічних операцій на підприємстві обрахунком таких показників:

– абсолютних (обрахунок обсягу експорту, обсягу імпорту, обсягу накладних витрат на експорт/імпорт, середнього залишку коштів, кількості отриманих рекламацій, суми рекламацій, кількості задоволених рекламацій, обсягу використання торговельної марки фірми, обсягу експорту нових товарів);

– відносних (оцінка індексу вартості, індексу фізичного обсягу, індексу ціни, кількості, коефіцієнтів виконання зобов'язань з експорту та імпорту: за вартістю, за фактичним обсягом, за ціною; середньої тривалості обороту експортної та імпортної операції);

– показників структури (обрахунок товарної структури експорту й імпорту, географічної структури експорту й імпорту, структури накладних витрат на експорт та імпорт).

– показників ефективності (оцінка валютної ефективності експорту та імпорту, ефективності експорту та імпорту, середньої тривалості обороту експортної чи імпортної операції, коефіцієнтів віддачі коштів від експортних або імпортних операцій).

Таким чином, у наш час доволі велика кількість підприємств здійснює ЗЕД, але ефективність операцій є низькою, тому використання запропонованих пропозицій допоможе удосконалити ведення обліку на підприємствах.

Перелік посилань:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квіт. 1991 р. № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 13.04.2020).

2. Карпенко М. О., Захарченко О. В. Удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2010. № 26.

3. Орлик І. О. Проблеми та пріоритети розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.2. С. 216–221.

Наукове видання

ОБЛКОВО-ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції,
29 травня 2020 р.

Відповідальний за випуск

В.В. Маліков

Авторська редакція

Підп. до друку _____ Формат _____
Папір офсетний. Друк RISO.
Ум.-друк. арк. 9,1 Обл.-вид. арк. 9,6
Тираж 100 прим. Зам. № _____

ВИДАВНИЦТВО

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

**Видавництво ХНАДУ, 61002, Харків-МСП, вул. Ярослава Мудрого, 25.
Тел. /факс: (057) 700-38-64; 707-37-03, e-mail: rio@khadi.kharkov.ua**

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції, серія ДК № 897 від 17.04 2002 р.